AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

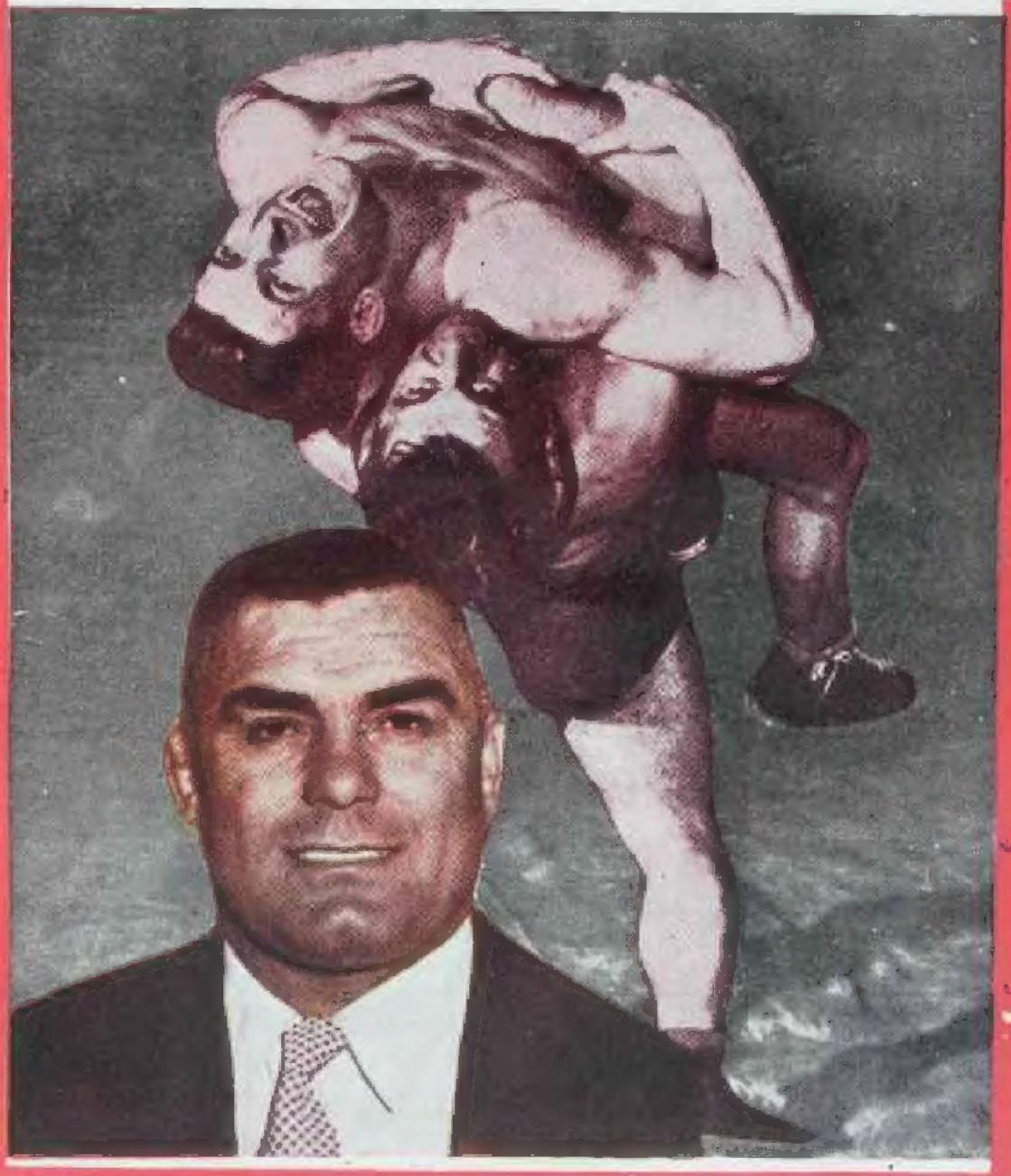

Sizi iç huzursuzluğu içinde yaşatan nedir?
İSTİKBAL ENDİŞESİ

Gece Gündüz didinmelerinizin Hedefi nedir?
YARIN KAYGUSU değilmi?

Bunlardan bir anda kurtulabilirsiniz
BANKAMIZDA
açtıracağınız bir hesap
Size hayatınız boyunca
Her ay HESABINIZDAKİ Para kadar
Aylık gelir getire bilir.

AYRICA
ZENGİN AYLIK
İKRAMİYELER

TÜRKİYE
VAKIFLAR BANKASI
T. A. O.
SERMAYESİ 50.000.000 TL.

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Konya Sk. Bursa Han No. 28-Ankara P. K. 582

Fiyatı: 60 kuruş

* *

AKİS Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden;

Metin TOKER

*

* *

Bu nüshaya yazı yazanlar:

Cemil Said BARLAS — Mir cahid TOPALAK — İsmail TÜRK — Orhan Remzi YÜREGİR — Seyfî KURTBEK — Ner min ABADAN — Bilge KARASU — Dr Esad EĞİLMEZ — Turhan DİLLİGİL — Naili MORAN — Tevfik ÜNSİ — Nihad ÜLKEKUL — Nejat AKKAN

Karikatür

TURHAN

Ressam:

İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğrafi

Mehmet SÜRENKÖK — Turhan VANDEMİR

Klişe:

Kemal ONGAN

Abone Şartları:

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha): 24 lira

* *

Dizildiği ve basıldığı yer

Güzel Sanatlar Matbaası

Kapak Resmimiz

Yaşar Doğu

1 numaralı Sporcumuz

Kendi aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

AKİS, bu sayısiyle bir küçük dönemeçi dönüyor. İsterseniz buna bir ufak kutlama da diyebilirsiniz. Elinizdeki nüsha 10 uncu sayımızdır.

Bundan tam 10 hafta evvel, uzun zamandan beri kafamızda yer etmiş bir projeyi tatbik sahasına koyarken ne bunun böylesine güç bir iş olduğunu biliyorduk, ne de bütün memlekete şamil bir alâkayla karşılanacağını ümide cesaret ediyorduk. Biri diğerinin tesellisi, "kuvvet şurubu" oldu.

10 uncu sayımızı çıkardığımız şu sırada, başlarımızı çevirip geriye bakarsak, zannediyoruz ki, tuttuğumuz ve tuttuğumuzu ilân ettiğimiz yoldan bir tek santim sağa, bir tek santim sola kaymamış olduğumuz kolaylıkla görülür. 'Biz ilk sayıda ne idiysek, 10 uncu sayımızda da oyuz. Bunun böylece bilinmesinde fayda vardır.

Bilinmesi gerekli bir husus daha mevcuttur: aynı şekilde de kalacağız!

*

**

Tam 10 hafta evvel umumi efkârın karşısına çıktığımızda, sadece ve sadece okuyucuya dayanmak, ona güvenmek niyetinde olduğumuzu bildirmiştik. Bu, kuru bir lâftan ibaret değildi. Eğer okuyucunun desteği bulunmazsa, AKİS gibi müstakil — bu kelimeyi, başkası bulunmadığı için kullanıyor ve bazı gündelik gazetelerin aldıkları mânada almamanızı hassaten rica ediyoruz — bir mecmuanın ya yaşamasına, ya müstakil kalmasına imkân olmazdı;

Fakat, gene biliyorduk ki, okuyucuya "bizi "destekle" demek, ona bir şey vermeden ondan bir şey istemek doğru değildir ve insanı hüsrana götürür.

10 haftadır sizlere iyi bir mecmua takdim etmeye, kendimizi tanıtmaya, halisane niyetlerimize sizi inandırmaya çalıştık.

Bu arada, idarî kısmımızı da daha, iyi işler bir hale getirmeye gayret ettik, o sahada da bir teşkilâtın nüvesini attık. Doğrusu istenilirse, idarî kısım biraz yavaş gelişti. Aldığımız mektuplara zamanında cevap veremediğimiz oldu, mecmua göndermek istediğimiz her yere gönderemediğimiz oldu, hattâ abone için müracaat eden okuyucularımızın bu arzularını doğru dürüst yerine getiremediğimiz oldu.

Bütün bunlardan dolayı, burada özür dileriz. Daha ilk günden, başkalarını tenkid ederken iğneği kendimizden de uzak tutmayacağımızı bildirmiştik.

Mahdut imkânlarla kurulan bir mecmuada idarî mekanizmanın arzu edildiği , şekilde işlemesinin kolay olmadığına inanmanızı rica ederiz.

Fakat şimdi, o aksaklığımızı da bertaraf etmiş bulunuyor ve sizlere güven içinde diyoruz ki:

Abone olunuz!

Eger bizim işimizi kolaylaştırmak, AKİS'in bugünkü halinden de iyi ve daha geniş imkânlarla çıkmasını arzu ediyorsanız; mutlaka abone olmalısınız. Aboneler, bir yayım vasıtasının temel direkleridir. Avrupada ve Amerikada çok iyi anlaşılmış bulunan bu husus, maalesef henüz memleketimizde tamamiyle kavranamamâktadır. Okuyucu, "abone olmak külfetine" ne katlanmak istememektedir.

Mamafih bunda kendisi pek de haksız bulunamaz. İki bakımdan:

1 — Pek çok mecmua intişara başlamış, daha ilk sayısından itibaren abone kaydetmiş, üçüncüsünde kapanmış, üç aylık — altı aylık — bir senelik aboneler yanmış, paraları iade edilmemiştir.

2 — Abone olmak, onun parasını göndermek, mecmuayı sonradan zamanında almak, takip etmek hakikaten eziyet haline gemlektedir.

AKİS bu hususları gözden uzak tutmamaktadır.

Birinci tehlikenin, AKİS için bahis mevzuu olmadığına okuyucularımızın kani bulunduklarına inanmak isteriz. AKİS, "kapkaççı" bir zihniyetin değil, sağlam bir müessesenin eseridir. Siz ondan teveccühünüzü esirgemediğiniz müddetçe o intişara devam edecek ve inşaallah çok uzun ömürlü olacaktır.

İkinçi külfete gelince, AKİS pek yakında sizlere, bu yolda büyük kolaylıklar sağlayacak tedbiri alacak; abone olmak zahmetsiz bir iş haline gelecektir

Gelecek sayımızla beraber, sizlere, en küçük bir zahmete katlanmaksızın abone olmanızı sağlayacak formüleri takdim edeceğiz. Yapacağınız, bunu doldurup, bedeliyle beraber postaya vermekten ibaret olacaktır..

Böylece mecmua size hem daha ucuza gelecek, hem elinize daha çabuk geçecek, hem de koleksiyonlarınız için eksik kalma tehlikesi ortadan kalkacaktır.

İdarî kısmımız, bu hususları temin edecek vaziyete gelmiştir.

Önümüzdeki haftayı bekleyiniz.

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Demokrasi

Gaye ve vasıtaları

Temmuz ayının çok sıcak bir cumartesi günü, öğle vakti, Ankarada, daima "siyasî buluşmalar" a sahne olmasiyle şöhret yapmış Çiftlik lokantasının iç tarafında Demokrat Partinin bir takım "basın ve yayın işlerini tedvir" e memur Devlet Vekili, Ahmed Emin Yalmanın "Hükümet nerelere doğru gidiyor?" sualini cevaplandırdığı zaman Vatan gazetesinin başmuharriri pek tatmin olmadı.

Ahmed Emin Yalman, Meclis kapanmadan evvel hükümetin başvurduğu bazı tedbirleri üzüntüyle karşılamış, bunları demokrasimiz için tehlikeli bulduğunu yazmıştı Gerçi bunlardan dolayı bütün kabahatin "İktidara kan kusturan Muhalefet" te olduğunu, Muhalefetin iktidar ileri gelenlerinin asabını bozduğunu, demokrasimize bir şey olursa bunun "öldürende değil ölende" sayılacağını satırları arasına sokmuştu ama, gene de endişe duyduğunu bildirmişti.

O gün, Turizm Bankası hakkında verilen izahat kendisini tatmin ettiyse de, rejimle ilgili son kanunların "esbab.ı mucibesi" pek zayıf kaldı.

Ertesi gün Başvekil Adnan Menderes Ankara civarında bir tetkik gezisine çıkıyordu. Vekiller ve mebuslarla beraber yanına Vatan gatezesinin Başmuharririni de aldı. Bu. Ahmed Emini Yalmanın pek hoşuna gitti. Zira insan oğlu zayıftır ve Ahmed Emin Yalmanın zaafi da memleketi idare ederleri idare ettiğine inanmaktır.

Pazar günkü gezinti esnasında, günün meseleleri etrafında hükümetin reisiyle de temas fırsatını buldu ve siyaset adamlarımızın en mahiri Adnan Menderes, Vatan gazetesi başmuharririnin bahis mevzu inancını takviye edecek şekilde bir vaziyet takındı.

İnsanların ne istediğini, neden hoşlandığını bildikten sonra, oları memnun etmekten kolay bir şey yoktur.

Ertesi gün Ahmed Emin Yalman, Ankara Palastaki odasında umumî efkâra (Vatan gazetesinin okuyucularına) gönül rahatlığı dağıtacak makalesini hazırlıyordu.

Bu yazı, gazetenin salı günkü nüshasında çıktı.

Ahmed Emin Yalman
Dünyayı idare eden adam!

Hükümet, bunca endişe uyandıran kanunları niçin hazırlamıştır? Ahmed Emin Yalmanın "anladığına göre" işte sebepleri:

1 . Kırşehir kanunu : *Çünkü Kırşehir seçimlerde irtica ruhuna apaçık yuva olmuştur.*

2 - *Seçim Kanunu* : *Çünkü seçim Zerde mertlige yakışmıyan hile ve fesat yolları açık kalmıştır.*

- *Radyo meselesi* : *Çünkü memlekette vatani ölçülere sadık mânasile normal ve dürüst bir muhalfet cihazı yoktur.*

- *Memur meselesi* : *Çünkü memleketi meflûç bir halde tutmak istidadını gösteren kırtasiyecilik ruhu tasfiye edilmelidir.*

- *Adalet mekanizması*: *Çünkü nazarı adalete puta tapar gibi*

Bakalım ne çare bulacaklar

Cemil Sait Barlas

Bugünkü iktidar devlet idaresinin hakikî müşküllerini şimdi anlamaya başladı.

Bir taraftan ziraat sahasında büyük güçlüklerle karşı karşıyadır. Çünkü köylü büyük sıkıntı içindedir. Çukurova havalisi müstesna olmak üzere, ektiğinin yarısını bile alamamıştır.

Madencilik te buhran içindedir. En büyük döviz kaynaklarımızdan olan kromlarımız taş yığını halinde beklemektedir. Fiyatlar düştüğü için, talep edilen fiyatlarla satış yaptıkları takdirde madenciler perişan olacaktır.

Geçen sene kendisini duyuran döviz kıtlığı, ziraattaki istihsalimizin azlığı ve başka da ihraç edilecek malımızın olmaması neticesi büsbütün kendini duyurmaktadır. Bu yüzden bir taraftan bazı mallar hakikaten istihlâk neticesi piyasada kalmamış, bir kısım malzeme ise stokçular tarafından saklanmıştır. Harıcten gelen malzemenin piyasadan eksilmesi, gıda maddelerine de sirayet etmiştir. Herkesin bildiği gibi şeker bulunmamakta, bir çok maddelerin de yanına fiyat yüksekliğinden yaklaşılmamaktadır.

Hükümet müstahsille karşı karşıyadır.

Ona kredi bulmak ve geçimini sağlamak zorundadır. Bu sefer bulacağı kredi, bir kaç metre kare torbayı ekmek için traktör almaya değil, hakiki ihtiyacını gidermek içindir.

Döviz durumu hakikaten güçtür. İthalâttan fazla ihracat yapılmazsa döviz sağlanamaz. Memlekete lüzumlu madde, malzeme ve eşya gelemez. Halbuki hergün artan nüfusun ihtiyacı da artmaktadır. Hastalık, nasihat değil, röntgen filmi ile ilâç ister. Barınmak için yapılacak evlere çeşitli malzeme lâzımdır, Hükümet yatırımlarından bahsedecek değiliz. Bütün bunlar döviz beklemektedir. Döviz içinse, satacak fazla malımız olmadığı muhakkaktır.

Karaborsanın mücadele yolu da, ha ziyade iktisadîdir. Bol mal ve rekabetle bu derde çare bulunur, Hükümet ise tamamiyle ters bir yol tutmuş, Millî Korunma Kanununun fevkalâde hallere mahsus tedbirleriyle işi halle kalkışmıştır.

Döviz ve kredi meselesi için de Bakanlar Kurulunda konuşmalar olduğunu duymaktayız. Ancak, bu hususta ne gibi tedbirler alacaklardır merakla bekliyoruz. Çünkü . iktisadî vaziyetin kötü gittiğini söyliyenlere "bozguncu" diyen bir ruh haletinden kolay kolay kurtulmak ve hastalığın doğru teşhisini koyup doğru tedbirini almak o kadar da kolay değildir.

tapan hareketsiz bir cihaza değil, dâvaları süratle karara bağlayan ve memleketin yüksek menfaallerini ölçü diye kullanmayı bilen, şuurlu bir adliye mekanizmasına ihtiyaç vardır.

Buna rağmen Ahmed Emin Yalman, gene tatmin olmamıştır.

Bu sebepleri sayıp döktükten sonra şöyle diyordu:

Bu izahata göre hükümetin takip ettiği gayeleri bütün makul ve insaflı vatandaşların benimsemesi tabii sayılabilir. İtiraz mevzuu, daha ziyade usuller ve şekillerdir. Aldığım izahat, benim senelerdir takip ettiğim neşir gayeleri bakımından beni son derecede sevindirmekle beraber, tatbik usullerinin isabetine kani olamadım.

Eğer Ahmed Emin Yalman kalemini kullanmakta daha az tesir altında kalsaydı ve komplekslerini tedavide Başvekil Menderes daha az mahir davransaydı belki şöyle diyecekti:

Demokrasilerde gayeler, vasıtaları meşru kılmaz. Vasıtaların da tamamiyle demokratik olması lâzımdır. Aksi hal, ancak fevkalâde vaziyetlerde kullanılabilir ki New-York Times'in de belirttiği gibi Türkiyede bunu icap ettirecek bir durum yoktur.

Hiç bir demokrasinin zedelenmesi, hiç bir iktidarın gaye olarak ilân ettiği şimdiye kadar görülmüş şey değildir.

Ama demokrasiler hep zedelenmiştir ve bu hep, "makûl ve insaflı vatandaşlar" la beraber Ahmed Emin Yalmanın da itiraz ettiği kötü usuller ve şekillerle olmuştur.

Vasıtalara itina!

C. H. P.

Ölmek, ya da kalmak!

İsmet İnönü:

— Eğer, dedi, benim çekilmem gerekiyorsa, ben çekilmeye hazırım.

Toplantıda bulunanlar donup kaldılar. Soğuk bir hava esti. Bir zamanlar kendisine "Değişmez Genel Başkan" denilen, bir zamanlar "Millî Şef" diye karşısında tir tir titrenilen adam bugün "gerekiyorsa çekilmek" ten bahsediyordu. Geçen zamanla beraber, Genel Başkanın zihniyetinde temayüllerinde, hareketlerinde değişiklik olmuştu; Değişmez Genel Başkan değişmişti.

Vak'a Cumhuriyet Halk Partisinin Meclis Gurupunda cereyan ediyordu. Parti, 1954 genel seçimleri hezimetinden henüz çıkmıştı; derlenip toplanması icap ettiği umumi kanaat halinde beyinlerde yer etmişti.

Sonra İsmet İnönü aynı teklifi Genel İdare Kurulunda, Parti Meclisinde ve Islahat Komisyonu âzalarının önünde yaptı, İsmet İnönü Cumhuriyet Halk Partisinin başından ayrılırsa bunun millete, memlekete ve partiye faydası ne olacaktır, zararı ne olacaktır? İsmet İnönü çekilmeli midir, çekilmemeli midir? Bu hususlar, bizzat Genel Başkanın huzurunda hem umumi toplantılar, hem hususî hasbihaller, de görüşüldü. Böyle bir hâdisenin, İsmet İnönünün şahsı bakımından neticeleri bile gözden geçirildi. Lider, söylenilen her sözü dikkatle — ve bi-

İsmet İnönü
C. H. P. yi ayakta tutuyor

raz istihza ile — dinliyordu.

— Paşam, diyorlardı, çekildiğin tak dirde...

Tabiî bu arada iri iri lâflar edenler de çıkmıyor değildi. "Allah başımızdan ayırmasın" temennileri eksik olmuyordu. Fakat dostları, meseleyi enine boyuna İsmet İnönünün önünde müzakere ettiler.

Herhalde Partide bir ıslahat gerektiği ve bu ıslahatın tâ baştan başlamasında bir mahzur olmadığı, bizzat liderin kendi durumunu münakaşaya hazır bulunduğu meydandaydı.

Zira mesele, şahısların çok üstündeydi. Mesele Cumhuriyet Halk Partisinin kalması veya kalkması meselesiydi.

Parti Meclisi toplandığında memleketin dört bucağından gelen delegeler hazırladıkları çuvaldızları iktidara batırmışlar, kendileri için iğneyi kâfi görmüşlerdi. Parti Meclisinin kurulmasına karar verdiği Islahat Komisyonunda aksi yol tutuldu. İktidara hiç olmazsa iğne batırılmadan edilemezdi ama, bu sefer çuvaldızlar Partiye, hattâ Genel İdare Kuruluna, hattâ Genel Başkana müteveccihti.

Parti içinde, Partinin istikbali mevzuunda iki blok birbirinden ayrılmıştı. Bunlara, gülünç olmayan manasiyle idealistler ve kötü olmayan mânasiyle opportünistler adı verilebilir. Birincilerin şampiyonu Falih Rıfkı Atay'dır, ikincilerinki Cemil Said Barlas.

Opportünistler bütün gayretlerini — ve fikirlerini — bir hakikatin üzerine bina ediyorlar: Cumhuriyet Halk Partisi adını taşıyan, 6 oklu bir parti Türkiyede seçim kazanamaz. Nitekim, ara seçimleri dahil, üç seçimde de hezimete uğramıştır.

İdealistler ise işe başka zaviyeden bakıyorlar. Onlar için seçimleri kazanmak, asıl hedef değildir. Zaten seçimler kazanılamadıysa, bu daha ziyade, Demokrat Partinin henüz kâfi derecede yıpranmamış olması neticesidir. Beklemek lâzımdır. Fakat o zamana kadar yapılması gereken başka işler vardır. Cumhuriyet Halk Partisi kendisine bu memlekette tarihî vazife mevdu bir siyasî teşekküldür. Seçimleri kazanmak, uğrunda dahi bu vazifesini bırakamaz. Parti ve onun lideri "Türkiyede demokrasinin temelini atmışlardır. Eserlerinin başında nöbet beklemektedirler. Milyonlarca vatandaş rejim dâvasında, bu nöbet tutulduğu için ümitlerini kaybetmiyorlar.

Opportünistlerin verdiği cevap şudur: Parti bahis mevzuu tarihî vazifesini tamamlamıştır. Şimdiden sonra Demokrat Parti ile aynı silâhlarla mücehhez olarak savaşmak gerekmekte, Cumhuriyet Halk Partisi isminin Parti üzerine koyduğu "ipotek" ten kurtulmak icap etmektedir. Hazır, ödeyemeyeceğimiz kadar ağır bir borcun altına da girmişken...

İdealistler, daha ziyade Partinin ilk günlerinden itibaren inkılâplarını gerçekleşmesinde Atatürkün emrinde birer nefer olarak çalışmış olanlar ve bu yüzden Partinin mazisi ile kendi hâtıraları birbirine karışan kimselerdir. Onların şahsında Parti tarihi, ananesi, âdetleri olan bir teşekkül haline gelmekte, köklü, bir manzara arzetmektedir. İsmet İnönünün de o şekilde hisseden biri bulunduğunda şüphe yoktur.

Opportünistler, daha gençlerdir. Partinin içinde yüksek mevkiler işgal etmişlerdir ama onların şahsında mükemmel şekilde anlaşılmaktadır ki Parti, o ilk mensuplarındaki ruh ateşini, imanı, anane ve âdetleri daha sonra aşılayamamıştır. Bu, bir hayatiyetin kaybolması neticesidir. O halde Parti, cansız bir kalıp haline gelmistir.

İdealistler ve Opportünistler Partideki iki fikir kutbunu teşkil etmektedirler.

Cemal Reşid Eyüboğlu — Partinin genç, bilgili ve mutedil unsurlarından biri —:

— Bir teşekkül ki reaksiyon verir. o teşekkül hayatiyetini kaybetmemiştir. O teşekülden ümid kesilmez. Fakat ağaçlarda, kuruyan dalları budamak âdettir. Bu, nebata canlılık verir, dedi...

Islahat Komisyonunun, o iki kutup fikrin ortasında, asıl meylettiği hal şekli budur.

Parti Meclisi, halen Faik Ahmed Barutçu — Partinin genç değil ama tecrübeli, bilgili ve mutedil unsurlarından biri daha — 'nun başkanlığında Ankarada eski Kâzım Özalp caddesi üzerindeki Parti Genel Merkezi binasında toplanan komisyonu kurarken müzakerelerin bu kadar uzun ve hararetli geçeceğini, temayüllerin böylesine dağılacağını, toplamanın güç olacağını pek düşünmemişti. Halbuki, sabah akşam çalışan komisyon çok yavaş ilerlemiş, tüzük üzerindeki değişikliği uzun münakaşalardan sonra bir muayyen şekle bağlayabilmiş, programda yapılacak tâdiller ince eleyip, sık dokunulmuş, nihayet "Ulus" hikâyesi son günlere bırakılmıştır.

Tüzükte yapılacak tâdilin 1 numaralı aleyhtarı Kasım Gülek'tir. Tüzük aynı kaldığı takdirde Kasım Gülek'in yenden Genel Sekreterliğe getirilmesi muhakkak; tüzük tâdli kabul edilirse bu mevkii kaybetmesi aynı derecede muhakkaktır.

Genel Sekreterliğin hikâyesi Cumhuriyet Halk Partisinin Muhalefet Partisi olarak ilk kurultayından başlar.

Avni Doğan

Atılan temel yeni bir partinin mi?

O sıralarda henüz İsmet İnönünün Genel Başkan olarak kalıp kalmaması münakaşa mevzuu değildi. Herkes bunu tabiî bir gözle görüyordu ve o makam için başka aday da yoktu — halen de yoktur ya... İsmet İnönü Genel Başkanlıktan ayrılırsa, Genel Başkanlık lağvedilecektir —. Fakat Genel Sekreterlik bir mücadele mevzuu idi.

Başlıca iki rakip vardı: Nihad Ekim ve Şemseddin Günaltay. Birincisi İsmet İnönünün adayı idi. Genel Başkan adayını, tüzük komisyonunda bile müdafaa etmiş, onunla beraber çalışmak arzusunu ortaya koymuştu. İsmet İnönünün, genç profesörü, işin başından itibaren elinden tuttuğu, onu siyasetin çetin yollarında himayesine mazhar kıldığı, genç profesörün de sadece ışığını — kudretini — güneşten alan aydan başka mâna taşımadığı hakikattir. Ama Genel Başkan, asıl, Genel Sekreter Nihad Erimin Genel İdare Kuruluna karşı kendi elinde bir muvazene unsuru olacağını düşünüyordu.

Ne Nihad Erim, ne Şemseddin Günaltay gerekli sayıda oy toplayınca Kasım Gülek "üçüncü adam" olarak ortaya çıktı. "Amerikan usulü" çalışıyor, delegelerden rey almak için diğerlerinin ağırbaşlılıklarına yediremedikleri ve hafiflik saydıkları hareketleri yapıyor, kuvvetli bir propaganda kampanyasına girişmiş bulunuyordu.

Zayıf Nihad Erim, mücadele sahasından çekildi. O zaman Kasım Gülek, ihtiyar Şemseddin Günaltayı mağlûp etti ve bu suretle Muhalefet Partisinin ilk Genel Sekreter Genel Baş. kana rağmen o mevkie getirilmiş oldu.

İsmet İnönü, bunu unutmuş değildi. Geçen kurultaya, bir tüzük tâdili ile geldi ve Genel Sekreterin kurultay tarafından seçilmesi fikrini müdafaa etti. Hem de, hararet ve ısrarla müdafaa etti.

Genel Başkanın, ileriyi gördüğü muhakkaktı. Kurultaylar, alenî celselerinde birer kuvvet gösterisinden başka şey değildir. Kalabalıklar, sadece hakikî kıymetler tarafından tahrik edilmezler, heyecanlandırılmazlar. Bir muayyen şekil tutturabildiniz, bir muayyen hava yaratabildiniz mi o kalabalıktan rey almanız işten dahi sayılmaz İş, kitle psikolojisine vakıf ol-

C.H.P. ileri gelenler.
"Yarın başka bir gün olacaktır"

C. H. P.'de bir dostluk anı

Sahne yazısı: İsmet İnönü

maktır.

Fakat seçim, kapalı kapılar arkasında ve daha küçük bir toplulukta yapılırsa demagojinin kapıları da kapanmış olur.

Ancak tüzük tâdilini, şef müdafaa ediyordu. Bu, Kasım Güleği atlatıp yerine Nihad Erimi getirmek için İnönünün tertibi" telâkki edildi. Delegeler, reaksiyon gösterdiler. Hattâ o zamanlar bile fikri sıcak karşılıyanlar ve bugün esası aynı olan tüzük tadilini var kuvvetleriyle destekleyenler — Partinin bekasının bir şartı olarak onu görmektedirler — aynı reaksiyon, aynı şüphe ile taraftarlarına teklifin aleyhinde rey verdirttiler. Göstermek istiyorlar ki, Cumhuriyet Halk Partisinde Sefin her dediği artık olmaz!

Halbuki bu, daha sonra, bir çok güçlüklerin kaynağı oldu.

Tüzük tâdilinin esası nedir?

Prensip, — hattâ teferruat —, İsmet İnonünün gecen kurultayda müdafaa edip delegelere kabul ettiremediği prensiptir: Kurultay bir göster mahiyetinde olsun, Genel Başkanlık hariç mühim seçimler iki dereceli yapılsın. Kurultay., bir parti meclisi seçsin Genel İdare Kurulunu ve Genel Sekreteri o meclis tayin etsin.

Kasım Güleğin kurultayda bu tezin aleyhinde bütün kuvvetiyle çalışacağı ve kendisi teşkilâtın desteğine güvendiği için delegelere tesir edeceği muhakkaktır.

Bir defa, Genel Sekreterin büyük avantajı şuradadır: Delegelerin elinden — yani kurultayın elinden — bir selahiyet alınmak istenmektedir. Üstelik demokrasiden anlaşılan, kararların çoğunluk tarafından verilmesi olduğundan tüzük tâdiline "Anti.demokratik" damgasını vurmak gayet kolaydır. Nihayet kulislerde "gene şefin tertibi" dedikodusu yapılacaktır. Kurultayın, evvelce reddettiği bir teklifi, bu sefer yumuşak başlılıkla kabulü de güçtür.

Eğer teklif reddedilirse İsmet İnönü, gene büyük tezahüratla Genel Başkanlığa seçilecektir. Reddin onun şahsına karşı olmadığı gösterilmek istenecek, zevahirin kurtulmasına çalışılacaktır. Alkış ve yaşa sesleri göklere çıkacaktır.

Ama Partide, bir şey değişmiş olmıyacaktır.

Tüzükle beraber programın da değiştirilmesi. Islahat Komisyonunda ele alınmıştır.

Doğrusu istenilirse, programın da, program değişikliğinin de nihayet kâğıt üzerinde kalmağa mahkûm olacağı herkes tarafından bilinmektedir. Demokrat Parti seçimleri programıyla kazanmadığı gibi, Cumhuriyet Halk Partisi de programıyla kaybetmemiştir.

Program değişikliğinden maksat, rakip partinin kuvvetli olduğu sanılan sahalarda kuvvetlenmek, gerekirse tlâvizler vermek. Cumhuriyet Halk Partis bir kere inanmıştır ki Demokrat Parti seçimleri dini okşamak suretiyle zafere kavuşmuştur ve iktidara giden yol oradan geçmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi Devletçidir. Cumhuriyet Halk Partisi Lâiktir de... Şimdi bu iki umde birleştirilip, bir nevi "Devletçi laisizm" meydana getirilmek istenilmektedir. Devlet, laisizm prensibi içinde din sahasına da el atsın, millî hayatın o sektörünü de kalkındırsın. Din adamları evvelâ devlet himayesine, sonra devlet kontrolüne tâbi tutulsun. Bunda, "seçimde zafer" gayesinin ön plânda tutulduğu muhakkaktır.

Zaten üzerinde en ziyade durulan umde devletçiliktir ve devletçilik iktisadî sahada olduğu kadar, hattâ ondan çok, sosyal sahada ele alınmaktadır. Devlet kapitalizminden ziyade, sosyal devletçilik makbul görülmektedir. Vatandaşın sosyal güvenini, sosyal huzurunu devlet eliyle sağlamak, yardıma ihtiyaç gösteren sektörlere devlet yardımı yapmak, bir muayyen standart temin etmek... Bu, içtimaî mânasiyle Sosyalizmin başı olacaktır.

Barutcu - İnönü

Müstakbel Genel Sekreter mi?

Nihayet "Ulus"! Bunun, büyük gürültülere yol açacağından şüphe yoktur. Şimdiyle kadar "Ulus"un çıkarılması hep tasavvur halinde kalmış, feryatlara "Ulus"un çıkmamasından en ziyade kâr eden Nihad Erim de karışmış, kendi hattâ gazetesinde bir takım muhayyel projeler de yayınlamış, fakat faaliyete geçmek sırası gelince çarkın arasına çubuk sokulmak ihmal edilmemiştir.

Şimdi, "Ulus"u çıkaracak şirket kurulmuş bulunuyor. Tescil için Ticaret ve Ekonomi Vekaletine müracaat edilmiştir.

Bu, bir Anonim Şirkettir ve sermayesi şimdilik 100 bin liradır. Hisse senetlerinin beherinin fiyatı 25 liradır. Hisselerin ucuz yapılmasındaki sebep, mümkün olduğu kadar çok partiliyi şirkete hissedar yapmaktır.

100 bin lira, bir gazete çıkartmak için elbette kâfi değildir. Buna mutlaka bir sıfır ilâve etmek, hattâ ikiyle çarpmak lâzımdır. Gazetecilik, daha doğrusu gazete çıkarmak bugün bir endüstri haline gelmiştir ve büyük sermaye istemektedir. Hisse senetlerinin satışı arttıkça, bu sermaye toplanacaktır. İyi idare edilen gazetelerin çok kâr bıraktıkları bilinmektedir. Halk Partisi erkânı İngiliz işçi partisinin, bir takım masraflarını gazetelerinin (2 milyon satan Daily Herald) getirdiği para ile karşıladığını gözönünden uzak tutmamaktadır.

Ancak, teşebbüs, tabiî, Demokrat Parti hükümetinin "kanunî mecburiyetlerin dışında tanımadığı" Cumhuriyet Halk Partisine bir gazete çıkarabilmek için gerekli tesisi kurmasını sağlayacak döviz müsaadesini verdiği takdirde gerçekleşebilecektir.

Böyle bir "kanunî mecburiyet" ise yoktur. Bu, olsa olsa "demokratik bir mecburiyettir.

Islahat komisyonunda, durum bu hakiki cephesi ile bilinmektedir. Nitekim bu komisyondan biri bize:

— Genel İdare Kurulundan, müzakereler için iki âza çağırdık. Fakat bunlardan birinin Nihad Erim olmamasına da itina ettik. Gerçi, Genel İdare Kurulu âzası sıfatiyle görüşmeleri gelip takip edebilirdi, buna mâni olamazdık. Allahtan, kendisi hakkında beslenilen hisleri anladı ve infial içinde Ankaradan ayrılıp gitti.

Bu komisyon azasının bilmediği, Nihad Erimin Ankaradan ayrılıp gitmeden evvel Halk Partisinin bütün "kirli çamaşır" larını şahıs be şahıs "foya" lar ifşa ederek bir makale şeklinde ortaya koyduğu, fakat bu makalenin, Halkçıdaki iz'ana malik kalem erbabı ve mesul makam sahibi kimseler tarafından "mevsimsiz" bulunarak önlendiğidir.

Nihad Erimin tüzük tadilâtı kabul edilirse Parti Meclisinde, edilmezse kurultayda hemen hiç bir şansı bulunmadığı göz önünde tutulursa, infial tezahürlerine ilerde intizar etmek gerektiği aşikârdır.

Genç profesörün böyle bir hareketin eşine, C. H. P. aday yoklamaları sırasında tevessül ettiği unutulmamıştır.

Fikir, şahıs, mevki, prensip, kanaat mücadelesi böylece devam edip giderken Cemal Reşit Eyüboğlu'nun söylediği "bir teşekkül ki reaksiyon verir, o teşekkül hayatiyetini kaybetmemiştir" sözü ne kadar doğru olursa olsun tarihî partinin bir büyük krizle karşı karşıya bulunduğunu sakl amanın ne lüzumu vardır, ne mânası...

Nihad Erim
tesbihli inkılâpçı

Partinin kendi kendini feshetmesi, yani bizim opportünist adını verdiğimiz kimselerin çektikleri tarafa gitmesi pek beklenilecek şey değildir. Ümit daha ziyade kurultayın mutedilleri takip etmesi, "'Model kurultay" olmayıp canlı ve realist bir topluluk halinde faaliyet göstermesi, "alkış", "yaşa" dan ziyade Partiye bağlılığını anlayış göstererek ispatı ve şahıslardan ziyade ruha bağlı kalmasıdır.

Bu, daha ilk günden belli olacak, hatiplerin sözleri ve delegelerin tutumu bir fikir verecektir. Kurultayın alacağı istikamette, Genel Başkanın nutku birinci derecede rol oynayacaktır.

O zamana kadar da İsmet İnönünün, Partinin başında bir bayrak halinde fahri başkan — hususî hayatında da memleketi kurtaranlardan bir millî kahraman — olarak kalıp fiil! idareyi bir Genel Sekreterin idaresinde Genel İdare Kuruluna bırakmasının mı, yoksa politikanın içinde kalmaya devam etmesinin mi millet, memleket, parti ve şahsı bakımından faydalı olacağı hususunda — bunca istişareden sonra — kesin bir karara varması gerekmektedir.

Ya her şey, "eski hamam, eski tas" halinde kalırsa?

Bu suali sorduk. Bize şu cevabı verdiler:

— O zaman yapılacak, ya Partiden ayrılmak, ya Partinin içinde kalıp hiç olmazsa biran evvel yıkılmasına çalışmak olacaktır. Tâ ki siyasî saha, bu korkuluktan temizlensin ve yeni teşekküllere meydan açılsın!

Bütün bu işler olup biterken, Halkçı gazetesi gayet mühim teşebbüslere geçiyor ve 13 temmuz tarihli nüshasında bunu şu şekilde ilân ediyordu:

İstanbul, İzmir ve Bursadan sonra şehrimizde — Ankarada — da bir kadınlar futbol takımı teşkil etmek üzere gazetemiz teşebbüse geçmek kararını almıştır. Bu kararı alırken bazı bayan okuyucularımızdan aldığımız mektuplardan cesaret almış bulunuyoruz Bu bakımdan Ankara kadınlar takımını teşkil etmek üzere kararımızı okuyucularımızın da tasvip edeceklerinden emin bulunuyoruz.

Bu ilân, gazetenin birinci sayfasında sağ üst köşede çıkmıştır.

D.P.

Tasfiyeye doğru

Seçimler — 1954 genel seçimleri — henüz yapılmamıştı. İktidarın ileri gelenleri memleket dahilinde yer yer dolaşıyor, propaganda nutukları söylüyorlardı. Gittikleri vilâyetlerde çok zaman valilerin evinde misafir oluyor, onlarla ve halkla da temas ediyorlardı. Kendilerine memleketin ihtiyaçları anlatılıyor, yardımları isteniliyordu.

Demokrat Partinin 2 numaralı adamı Prof. Fuad Köprülü de bunlardan biriydi. Ankaradan Karadeniz istikametinde ayrılmış, Kastamonu ve Zonguldağa gidiyordu. Valiler muhtelif muhtelif meseleler arasında, Demokrat Parti içindeki bazı ocak, bucak başkanlarından şikâyet ettiler. Bunlar, sanki imtiyazlı bir sınıfmışlar gibi davranıyor, ikide bir "istemezük!" diye başlarını kaldırıyor, nahiye müdürünü, kaymakama, polis müdürünü, hattâ valiyi "yüksek makam" lara jurnal edip duruyorlardı. Kendilerile başa çıkmanın, kanunları yürütmenin bazan imkânı kalmıyordu.

Demokrat Partinin 2 numaralı adamı valilere hak verdi:

— Atacağız hepsini, dedi. Bu temizlemeyi daha evvel yapacaktık, ama arkadaşlar "seçimler var" diye çekin-

diler. Şu seçimler bitsin, ciddi bir temizleme yapacağız...

Partide tasfiye fikri, kafalarda çoktan yer etmişti.

Temizlemenin lüzumuna inanan sadece Fuad Köprülü değildi. Seçimlerin arefesinde 64 vilâyetin aday listelerini tanzim ederken Demokrat Parti Genel Başkanı Adnan Menderesin çekmediği kalmamıştı. Hemen 64 vilâyette hizipler vardı ye bunların çoğu, karşı partiyle mücadele edecek yerde birbirlerini yiyordu. İçlerinde öyleleri mevcuttu ki rakiplerinin kazanmaması için muhalefetle işbirliğine hasardılar. Yoklamaları kaybettikleri takdirde de başka bir partinin listesine gireceklerdi.

Aralarında kuvvetli şahıslar bulunuyordu. Eğer işler iyi idare olunamazsa, bir takım kimseler elden kaçırırsa, zafer karşı tarafa uçup gidebilirdi.

Adnar Menderes sabahlara kadar çalıştığı Başvekâlet binasından oralara bazan tatil mesajlar, bazan yumuşak tehditler, bazan yıldırımlar gönderiyor, her bir ayrı durum karşısında ayrı bir politika takip ediyor hizipleri yaklaştırmaya, muvakkaten barıştırmaya, hiç olmazsa seçim zamanı müşterek dava için elele durdurmaya çalışıyordu. Buna rağmen yer yer karma listeler hazırlanıyor, parti mensupları parti adaylarından bir kısmını silmeye hazırlanıyorlardı.

Adnan Menderes işte o zaman:

— Siyasi parti, bir gecekondu sahası değildir! diye haykırdı.

Karma listeler, hakikaten ciddî bir tehlike teşkil ediyor ve genel kurulun elinde bulunan "yüzde yirmi" veya "veto" haklarının istenildiği gibi — veya icap ettiği gibi — kullanılmasını önlüyordu. Veto edilenler, yahut adayları beğenmeyenler, kendilerini Meclise daha lâyık görenler fütursuz başka listeler hazırlıyor, bu listeler karşı partinin de kuvvetli isimlerini almaktan çekinmiyorlardı.

Bunu Halk Partililer de yapmıyor değillerdi. Onlar da Demokrat Parti'nin rey kabiliyeti olan şahıslarını kendi listelerine ithal ediyorlardı. Ankarada elden ele dolaştırılan meşhur bir karma liste Halkçıların eseri olduğu gibi, Malatyadaki karma liste de Demokratların marifeti idi.

Listeler o kadar çoğaldı ki, ciddi bir tehlike teşkil ettiklerine inanıldı.

İşte Reisicumhur Celâl Bayarın Bursada halkı karma listelere karşı alenen ikaz edişi bu endişenin bir neticesidir.

***

Demokrat Parti içinde tasfiye gayreti, zaman zaman kendini gösteren, hattâ bir kaç kişinin — ehemmiyetsiz bir kaç kişi — Partiden atılması neticesini veren, fakat devam etmeyen bir nöbet gibidir. Gelir ve geçer.

Muhalefet için kurulmuş bütün partilerde olduğu gibi Demokrat Partide de bir insicam mevcut değildir. Bir çok kimsenin Parti saflarına girmesine yol açan âmil ne programdır, ne tüzüktür, hattâ ne de liderlerin şahsiyetidir. Bu, çok zaman Halk Partisi iktidarına karşı duyulan kini, nefret, hınçtır. Demokrat Parti işin başında bir "gayrı memnunlar partisi" olmuş, azalarını fikir ve kanaatlerinden ziyade hisler birbirine bağlamıştır.

D. P. Genel idare Kurulu

Birimiz mi hepimiz. Hepimiz mi birimiz için?

Siyasî partilerin gecekondu sahası olmadığı ne kadar doğru ise, 1946 . 1950 yılları arasında Demokrat Parti. ye bir gecekondu sahasına yerleşir gibi girildiği de aynı derecede hakikattir.

Parti iktidara geldiği zaman, iktidarını nimetlerinden istifade için teşkilât dahilinde amansız bir mücadele başlamıştır. Yapılarak ilk iş, mahallî rakipleri bertaraf edin teşkilâtın başına geçmek olduğundan evvelâ buna çalışılmıştır.

Böyle bir mücadelede, muhtelif silâhlar kullanılır ve bu silâhlar, kullanan kimselerin seviyesiyle mütenasip olur. Demokrat Parti içinden öyle ihsanlar çıkmıştır ki savaş sahasına ellerinde silâhların en aşağısı, en âdisile girmişler, bu silâhlan onların elinde gören başka kimseler "lanet olsun" di. ye bir kenara çekilmişlerdir. Buna rağmen mücadelenin yapıldığı yerlerde hizipler meydana gelmiş, çok zaman genç, münevver partililer bir yanda, meşhur tâbirle mideciler öteki yanda toplanmışlardır, Bunlardan ekseriya galip çıkanlar mideciler olmuş genel idare kurulunun desteğini çok zaman onlar temin etmişler, hadiseleri Ankaraya yanlış aksettirerek, genel idare kuruluna karşı daha muti davranarak, politik zaruretlerin kendilerini iş başında kalmaya icbar ettiği havasını yaratarak, nihayet genel idare kurulundaki bazı şahısların şalisi politikalarını yaparak idealist ama çekingen, vatansever ama ürkek, bilgili ama kam soğuk partilileri evvelâ iş başından, sonra da düpedüz partiden uzaklaştırmaya muvaffak olmuşlardır.

Bu hizipler iş başına geldikleri zaman bir yandan iktidarın nimetlerinden alabildiklerine faydalanırken diğer taraftan da mahallî birer derebeyi kesilmişleri meşhur "Demokrat ocak başkam" tipini meydana getirmişlerdir.

Bugün münevver zümrenin iktidar partisine karşı niçin çekingen, hattâ menfi davrandığının sebepleri araştırılırken buralara kadar inmek, isi başından tetkik etmek lâzımdır. Yoksa münevverler, muhalefet yıllarında Demokrat Partinin hakikî ve en candan destekleri olmuşlardır.

Teşkilâtta türlü yollardan dümeni ele alanlar arasında yeni baştan rekabetler ortaya çıkmakta gecikmemiştir. Bunun en güzel misali İstanbul da cereyan etmiş, Yamanistler, Sarolistler, hattâ Ateşistler diye bilinen hizipler meydana gelmiştir. İşte seçimlerde birbirlerine düşen aday gösterilmeyince Partiyi sabote eden, hattâ karşı tarafla birleşmekte tereddüt etmeyenler böyle hiziplerden çıkmışlardır. Bunlardan büyük bir kısmının vaktiyle genel idare kumlunun müzahereretine nail olduklarını ve onları tutmak için bir takım başka partilere karşı zecrî tedbirler alındığını hatırlamak acıdır.

Gerci Parti içinde tasfive bir mesele olarak Demokrat Parti Genel İdare kurulunda ele alınmış debidir. Fakat bir temizlik ihtiyacı şiddette duyulmaktadır ve prensipte hemen herkes mutabıktır. Ancak Ankara il kongresinde ortaya çıkacak Çicekdağ-Benderlioglu grupunun oyununa gelip partiden ihraç edilenlerin müdafasını vapan Ankara Mebusu Destan Binerbayın bu hareketinin hakikî sebebi olarak bir gaflet anında itiraf ettigi "sıra mebuslara da gelecektir" korkusu henüz yersizdir.

Arkara kongresi, basında Ankara Mebusu Necmi İnanç bulunan eski idare heyetini ibra etmemiştir; yeni idare heyetine seçilenler de eskileri

Dağistan Binerbay
"Zoraki Kahraman"

— ihtilas iddiasiyle — mahkemeye vermeye yeminlidirler ama, bunda mu vaffak olup olamıyacakları pek belli değildir. Fuad Köprülünün aynı kongrede söylediği sert nutuk da, daha ziyade bir göz dağı verme mahiyetindedir.

Buna rağmen Demokrat Partinin kaynayan bir kazan manzarası gösterdiği, fakat Parti iktidarda bulunduğu için parçaları birbirine tutturmanın Cumhuriyet Halk Partisine nazaran daha kolay olduğu bir hakikattir. Bunu bertaraf etmenin yolu da Parti içindeki hizipleri, hizipçiliği ortadan kaldırmaktır.

Fakat genel idare kurulundan çok nüfuzlu bir zatın bize söylediği gibi

"Hizip nedir?"

Demokrat Partinin programına, gayelerine, ruhuna mı muhalefet edenler, yoksa genel idare kurulundaki veya hükümetteki bazı şahıslar mı?

Harekete geçmeden evvel bu hususim aydınlanmasını beklemek gerekmektedir ve muhakkak ki çok beklenilecektir.

Politika

"Seçim zarureti!"

Seçimlerin arefesinde Demokrat Parti hükümeti bir "kâr hadleri kararnamesi" çıkarıyordu. Bu, bir ihtiyacın neticesiydi.

Karaborsa, hortlamak üzereydi. Bir yandan artan ihtiyaçlar, diğer taraftan enflâsyonu hatırlatan para bolluğu istifçiliğe yol açmış, fiyatların her gün artma temayülü göstermesi allahsız tüccarı harp yıllarından tadım unutmadığı yollara sürüklemeye başlamıştı. Elde bu gibi hareketlere karşı kullanılacak silâhlar mevcuttu. Kâr hadleri kararnamesi bunlardan birisi teşkil edecekti.

Kararname iki, üç gün yürürlükte kaldı ve anide kaldırıldı. Bu, seçim zaruretinin bir neticesiydi.

İstanbuldan Başvekile, bir araba dolusu telgraf çekilmişti. Bunlar, tabiî tüccardan geliyordu. İddialarına göre böyle bir kararname ticareti mahvedecek, imkânsız hale koyacaktı. Kâr hadlerinin tesbitiyle alabildiğine kâr etme imkânı elinden alınan zengin tacirler, nüfuzlu dostlarının "değerli" yardımlarını temin etmekte de gecikmediler. Bunlar da Başvekile telgraf yağdırdılar. Bu tesirli itiraz şu olabilirdi:

Bu bize İstanbulda seçimi kaybettirebilir.

Bilindiği gibi sadece Adnan Menderes değil, Celâl Bayar, Fuad Köprülü de İstanbuldan adaydılar ve İstanbul listesi otuz kişilikti.

Derhal İstanbula telefon edilip, o sırada İstanbulda bulunan Ticaret ve Ekonomi Vekilinin mutabakatı alındı ve hükümet, kararnameyi ilân edişinden üç gün sonra kaldırdı.

Ertesi gün, Demokrat Partiyi tutan müstakil gazeteler dahil birçok gazete hükümeti, "attığı yanlış adımdan dönmesini bildiği için" bir defa daha ve harareetle tebrik ettiler!

Seçimler geldi ve geçti. Kararname tekrar konmadı. Eğer "politik zaruret" ortadan kalktığına göre tedbir yerine konsaydı ihtimal ki piyasada son ay içinde görülen büyük keşmekeş görülmez, tüccar "demokrasi var!" diye serbest hareket edemiyeceğini anlamış olurdu. Fakat "nüfuzlu dostlar" bunu geciktirmek, unutturmak için ellerinden geleni yaptılar, hiçbir gayreti esirgemediler. Ancak her şey ortadan kalktıktan, müthiş bir sıkıntı başladıktan ve mallar "kaçmaya" koyulduktan sonra akıllar başlara geldi, mantığın ve kitapların icap ettirdiği "iktisadî zaruret", "seçim zaruret"inin yerini aldı.

Hükümet, uzun kabine toplantılarından sonra yeni Dış ticaret rejiminin de, kâr hadleri kararnamesini de ilân etmiş bulunuyor. Bu kararname, teferruat kabilinden bir kaç nokta hariç, sadece prensip değil, tatbikat bakımından da eskisinin hemen hemen tamamiyle aynıdır.

Kabahat demokraside görülebilir. Halbuki demokrasinin bir muayyen tatbikatındadır

Savunma meselelerinin müzakere mevzuu olmasına doğru

Türkiye Büyük Millet Meclisi sonbaharda açıldığı zaman hemen ilk günlerde görüşülecek bir sözlü soru, hayli alâka çekecek ve mevzuu, üzerinde görüşülen, münakaşa edilebilen, fikir yürütülebilen bir mesele olmadığı için yeniliğin cazibesini taşıyacaktır. Gerçi, soruya vesile olan hâdise o vakte kadar eskimiş sayılacaktır. hattâ bir "ihtiyatsızlık" varsa o da bertaraf edilmiş bulunacaktır ama sual ve cevap bir yeni zihniyetin ifadesi yerine geçecektir,

Tekirdağ Milletvekili İsmail Hakkı Akyüz, hükümetten, Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Nureddin Baranselin, bu mevkie tayininin hemen akabinde orduya yaptığı ve bir kısmı gazetelere akseden tamimi hakkında ne düşünüldüğünü sormaktadır. Orgeneral Baransal bu tamiminde "kendisine ayak uyduramayacakların ordudan ayrılmasını" talep ediyor, subayların terfiinde endamın mühim bir rol oynayacağını bildiriyor, Genel Kurmay Başkanından ziyade Millî Müdafaa Vekilinin sahası dahiline giren bazı hususlarda fikir beyan ediyordu. Tekirdağ Milletvekili İsmail Hakkı Akyüzün bilhassa, Genel Kurmay Başkanına ayak uydurma zaruretinin de nereden çıktığının şaşırttığı anlaşılmaktadır. Ordunun şahıslara değil, memleketin mili müdafaa politikasına ayak uydurmakla mükellef bulunduğu aşikârdır.

Orgeneral Baransel
Her şeyden evvel endam

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Süveyş!
Orta Şarkın barut fıçısı

Mısır

Süveyş ihtilâfının halline doğru

Mısırlı idarecilerle İngiliz hükümeti arasında Süveyşe dair bir anlaşma başlangıcından bahsediliyor. Bu konuda geçen ekimde kesilmiş olan müzakerelerin bu kere yeni bir İngiliz planı ile tazeleneceği ve netice vereceği ümidi vardır

Müzakerelerin kesilmesinde başlıca iki sebep gösterilmekte idi 1) Kanal üssünün tahliyesinden sonra, bir daha buranın işgal edilebilmesi için gereken şartlar; 2) Kanal üslerinde, tahliyeden sonra kalacak olan İngiliz teknisiyenlerinin unıformaları ve tâbi olacakları statü

Tahliyeden sonra, kanalın tekrar işgali için şartların tayininde bir çok safhalardan geçilmiştir. Tekrar işgal lüzumuna Birleşmiş Milletlerin karar vermesi hakkındaki bir tasarı da bir zaman ileri sürülmüş bulunuyordu Fakat esas itibarıyle ihtilâf şu noktada toplanıyor gibiydi Mısırlılar, ancak Arap memleketlerinden biri tecavüze uğradığı zaman işgale cevaz veriyorlardı, İngilizler ise Araplardan başka memleketlerin tecavüze uğramaları halinin de kâfi şartlar çerçevesine alınmasını istemekte idiler

Yeni projede bu husus nasıl halledilmiştir? Şimdilik bilinmiyor

Üniforma ve statü meselesine gelince, tahliyeden sonra burada kalacak teknisyenlere bir sivil kumpanya personeli kılık ve hüviyeti verileceği anlaşılıyor

Herhalde, bu iki mesele üzerinde müzakereye zemini teşkil edebilecek bazı şekilleri bulunduğu hakkında kuvvetli bir intiba vardır

Binbaşılarla general

Kanal meselesinin bu kere tazelenmesi, Sir Winston Churchill'in Vaşingtondan avdetine tesadüf etmiştir Esasen Vaşington görüşmelerinde, diğer meseleler arasında umumiyetle Orta Doğu meselelerinin ve bu arada Süveyş ihtilâfının da müzakere konusu olduğu ve bu mevzuda Amerikanın İngiltereyi desteklemeğe devam edeceği gizlenmemiştir. Meselenin ortaya atılış şeklinden de anlaşılmakta idi ki, yakında İngilizler yine bir plân sunacaklar Zaten bunun için de hâdiseler ve hazırlıklar olgunlaşmış, İngiliz kuvvetlerinin Orta Doğu karargâhının Kuduse naklı takarrür etmişti İngiliz lerin kanal bolgesinde 80 bin kişilik bir kuvveti idame etmekten yorulmaya başladıkları da anlaşılıyordu

Fakat, müzakerelerin başlayabilmesi için daima Londraya atfedilen bir şart tahakkuk etmiş midir? Yani kendisiyle müzakereye girilebilecek müstakar bir Mısır hukumeti yerine birleşebilmiş midir

Bir bakıma, General Necibin, müphem bir cumhurreisliği ile iktifa etmesi ve Abdül Natırını Başvekâlete kurulması ile ve nihayet şu meşhur ihtilâl mahkemesinin işlerini bitirip kendi kendisini feshetmesi üzerine nisbî bir sükûnet hâkim olmuşa benzar Fakat binbaşılarla general arasındaki münasebetler hâlâ pek sarih değil İhtilâli başaranlar kendi aralarında ne uzlaşabiliyor, ne de tam mânasiyle bozuşuyorlar. Uzlaşamamalarının çeşitli sebepleri arasında eski siyasî partilerin ve eski politikacıların el alandan ihtirasları kamçılamaları da var, Bozuşamamalarının sebebine gelince, öyle görunuyor ki, nisbeten genç ve mazisiz olan bu subaylar, bir-

Ankara toplantısı

Mücahid Topalak

Arap memleketlerindeki elçi ve siyasi mümessillerimizin, temmuzun ilk yarışında Ankarada yaptıkları toplantı, hükümetimizin Arap memleketleriyle olan munasebetlerini, yalnız kendi zaviyesinden değil, fakat aynı zamanda bütün Orta Doğu savunma sistemi noktai nazarından da, bir kere daha gözden geçirmek ihtiyacının neticesi olmuştur Filhakika Karaşi paktı muayyen bir inkişaf derecesine vasıl olup, diğer ilgili memleketlerin de bu sistem muvacehesinde bir karar verme durumuna girdikleri şu sırada, onların ne düşündüklerini, kararlarının hangi istikamete meylettiğini ve bizim neler yapmamız ve yapabileceğimizi mahallinde müşahede ve tetkik imkânını bulmuş olan mümessillerin düşünce ve kanaatlerinin de inzimamiyle mucmel bir şekilde ele almanın faydası aşikârdı

Bu itibarla, Ankara toplantısında, evvelâ Arap memleketlerinde bir Orta Doğu savunma sistemine iltihak etmemek hususundaki mukavemet ve ısrar karşısında bizim tarafımızdan yapılabilecek şeylerin, diğer taraftan, bu paktla yakından ilgili batılı devletlerin girişebilecekleri teşebbuslerin nelerden ibaret olduğu hususunun goruşuleceği ve nihayet, Arap memleketlerinin bugunkü siyasetlerinin tebeddul ve inkişafına esaslı surette mâni olabilecek faktorlerin mevcut olup olmadığının tetkik ve tesbitine çalışılacağı, düşünülebilir

Ankara toplantısında Türkiyenin Arap memleketleri muvacehesindeki siyaseti de gözden geçirilecektir. Bu siyasetin günün icaplarını karşılamayan veçheleri bulunup bulunmadığı, varsa değişikliğini hangi istikamette ve ne ölçüde yapılması gerektiği de bahis mevzuudur. Türkiyenin ayrı ayrı Arap memleketleriyle, sonra bir Orta Doğu sisteminin müteşebbisi ve mihrak noktası sıfatiyle Arap memleketlerinin heyeti umumiyesiyle mevcut münasebetlerine verilmesi gereken istikamet ve nihayet Orta Doğu memleketleri arasındaki münasebetler bakımından Türkiyenin durumu ve tutumu gözden geçirilecektir. Bu noktada bilhassa, müstakbel bir tertibe esas olmağa namzet bulunan Karaşi - Ankara bağlantısının taassuptan uzak ve realitelere müstenit esaslarını Arap memleketlerine olduğu gibi tanınmış ve menfaatlerini bu pakta iştirakı âmir bulunduğuna anlatmış gibi hayırhah bir teşebbüsün yolları da aranacaktır

birlerinin hayatına kıyamıyacak kadar iyi arkadaş ve hiçbiri, yalnız başına iş görebilmeyi göze alamıyorlar

Bunlar hususi münasebetler bakımından iyi şeyler ama, ihtilâl metodları değil

Hariçte aranan hal tarzı:

İhtilâl subayları, ne iktısadi, ne diplomatik vasıtalarına sahip bulunmadıkları bir itiyat siyaseti yürütmek istiyorlar. Maksat, Mısırı, Doğu ile batı arasında hakem rolü oynayabilecek bir blokun başına geçirmek. Millî istikamet Vekili Salâh Salim, bu iş için Arap başkentleri arasında mekik dokuyor. Fakat Arap memleketlerinin bir kısmı, Mısırı bu liderliğe lâyık görmedikleri için, diğer bir kısmı batı ile ihmal edilemiyecek münasebetleri veya münasebet ümitleri bulunduğu için, bu işe yanaşmıyorlar.

Bir ara, bir Kahire - Riad mihverinin kurulmasına teşebbüs edildi. Bu da olmadı.

Mısır, Arap memleketlerdi, bir Ankara - Karaşi mihverine bağlanmaktan alıkoymağa çalışıyor. Orta Doğunun ve hassaten Süveyşin Araplararası kollektif savunma sistemi ile müdafaa edilebileceği ne kanı görünüyor. Fakat hangi ordu ve hangi silâhla? Bugün Arapların savaş gücü, İsraile karşı duyulan korkuyu tahfif edebilecek dereceyi bile bulmamıştır.

"Silâhı istediğim yerden tedarik edebilirim" sözü bir zamanlar bir santaj tesiri yaptı. Şimdi açığa vurulan bir blöf olarak ortada duruyor. İhtilâl subayları, bu blöfün tutmadığım gördükten sonradır ki, memlekette bir komünizm mücadelesine başladılar. Bu mevzuda ne kadar çok kimseyi, ne kadar ağır cezaya çarparlarsa Amerikadan o kadar çok silâh alacaklarına ve o derece büyük müzaheret göreceklerine kanidirler. Halbuki, görünüşe göre, Amerikanın Orta Doğudan istediği, kaynaşan istikrarsız rejimler değil, müstakar ve istediğini bilen hükümetler ve milletlerdir

İhtilâl subayları, bu tereddüt ve bocalama içinde Süveyş ittifâkının yeniden müzakere edilmesine yanaşmış bulunuyorlar.

Kuzey Afrika

Ayaklanma ve suikast devresi

Tunusta ve Fasta karışıklık, istifa, ayaklanma ve suikast devri şu son haftalar içinde bütün şiddetiyle tekrar başlamıştır. Nisbî bir sükûnetten sonra yeniden tehlikeli bir huzursuzluğa giriş Mendes-France'ın iş başına gelmesi tarihine tesadüf ediyor. Halbuki yeni Başvekil, parlâmentodan hükümeti teşkil için salâhiyet isterken ve daha sonra hatiplerin suallerine cevaben Kuzey Afrikada neler yapmak niyetinde olduğunu anlattığı zaman, daha elvvelki hükümetlerin yânda bırakmak zorunda kaldıkları veya hiç teşebbüs etmedikleri görüşmelere yeniden başlayacağını ve Kuzey Afrikalılarla en kısa zamanda temasa geçerek onlarla anlaşacağını söylemişti.

Yeni Başvekil liberal fikirli bir adamdır. Onun kanaatine göre, Kuzey Afrikada milliyetçi cereyan ve istekleri temsilen ortaya çıkan herkes mutlaka Fransanın düşmanı değildir. Kendi kendilerini idare etmek isteyen Tunuslulara ve Faslılara düşman gözüyle bakılamaz.

Mısır Kabinesi erkanı silah bakımında

Barışsever bir hükümet

Fransız vali - Sultan

Görünüşe aldanmayınız

Halbuki eskiden böyle mi olmuştu? Eski Fransa hükümetlerinin görüşlerine göre, her milliyetçi Faslı veya Tunuslu ya koyu bir Fransız düşmanıdır, yahut da komunist ajanı...

Kendi hurriyetlerine bu derece hassasiyetle bağlı olan Fransızların, başkalarının hürriyet ve istiklâl dileği bahis mevzuu olunca bu kadar hassas davranmaları kolay anlaşılır bir şey değildir. Fakat, şu son zamanlarda Fransada zaten anlaşılamıyan o kadar az şey kalmıştır ki. Hani biran için bu büyük milletin tarihi, geleneği ve kültürü zihninden tecrit edilecek olsa, görülen manzara hodbin bir barbarlık manzarasıdır..

Teminat yolunda

Mendes - France'e göre, Tunuslulara ve Faslılara, kendi kendilerini idare etmek hakkının bahşedileceğine dair teminat ve girilen taahhütler mutlak yerine getirilmeli ve bu memleketlerde Fransaya itimat etmiş olan mutedil unsurların da kısır bir muhalefet ve sabotaj yoluna sapmaları önlenmelidir.

Yeni Başvekilin umumiyetle Fransız birliği ve hususiyle Kuzey Afrikadaki mahmî devletler hakkındaki kanaatleri esasen bilinmekte ve Mendes-France'in yalnız Hindicini meselesinde değil aynı zamanda Tunus dâvalarında da realist bir siyaset takip ederek en müsait neticeye dahil olması beklenmekte idi Fakat bu en azdan bugün için tahakkuk edememiştir

Bir bakıma bunun böyle olmasının sebebi, Mendes - Farnce'ın iş başına gelirken birinci plâna Hindicini mese-

Fas'ta poz veren asiler
Her şey tiyatroyu andırır

lesini vazederek diğer meselelerin hal lını daha sonraya bırakmış olmasıdır. Başvekil Hındıcını ışıyle meşgul bulunurken Kuzey Afrikada tatbikat namına ne yapıldı

Tatbikata gelince..

Kuzey Afrikada bir sükûnet devri nın mübeşşiri gibi elâmlanan Mendes . France hükûmeti ıktıdara geldikten hemen sonra, Tunustakı genel valılık bazı yeni güvenlik, tedbirleri ilân ettı Bu tedbirlerin Voizard tarafından Parıste kararlaştırılmış olduğu bıldırılıyordu.

Bu tedbirler, ne ıdı?

Bır yandan mülki polisin salâh yetleri askerî makamlara devrolunuyor du. Bu suretle örfî ıdare kendılığınden teessüs ettı ve "felah" ların hareketlerine karşı ordu ışe karıştı.

Dığer yandan, Tunus ıçını ıstıklâl ısteyen. "Yeni . düstur" partisının ileri gelenleri evlerinde göz altı edildiler Bunlardan bır gupta meçhul bır semte sürüldü. Bu suretle bir yandan Tunus Bey'inin, diğer yandan mahallî hükûmetin hakıkî Tunuslularla alâkası kesıldı ve ortada kalan kukla hükûmetle eskı ıslahat üzerinde muzakereye teşebbüs olundu.

Ne bu hükûmetle konuşulabıldı ne de Tunusluların sabotaj ve suıkast hareketleri önlenebıldı.

Nerede hükûmet programındakı vaadler? Nerede tatbıkat...

Ayaklanma devrinden ihtilâle

Uzayıp gıden bu buhrana karşı Tunusun reaksıyonu şımdı bır ayaklanma safhasından bır ihtılâl devresine geçer gıbıdır. Teşekkül eden ve (Felah) adı altında tethışçi bır "kurtuluş ordusu" etrafa korku ve kan saçıyor. Bunlar 26 Mayısta Kef cıvarında beş Fransız kolon'unu öldürmekle ılk defa cıddî olarak kendılerın den bahsettırmeğe başladılar. O günden beri de "felah" lar gazetelerın ılk sahifesinden eksılmıyor.

Esasen, bu kuvvetlerın mevcudyetı uzun zamandır sezılıyordu. Ne var kı, meseleler halle dılemeyınce bunları bılmemezlıkten gelmek tercih olunuyor. Trablus'da bir yıldanberı yetıştırılmekte olan bu kuvvetler üniformalıdır. Hafif fakat modern sılâhlarla teçhız edılmışlerdır Bunlardan ılk grupa 1953 de tesadüf edıldı, fakat mesele uzerınde durulmadı. Fakat şımdı bu "kurtuluş ordusu" ölüm saçmaktadır., Mevcudıyetlerının hakıkî sayısı bılınmıyor, fakat, bu "kurtarıcı" ların halktan yardım ve müzaheret gördükleri muhakkak

"Kurtuluş ordusu", Felah

"Kurtuluş ordusu" nun kendıne göre metodları var. Tunus Beyinin bayrağından farklı bir bayrak ta taşıyorlar. Teşkılât her şeyden evvel Fransız düşmanı. Felâh'cılar öldürdükleri Fransızların üzerıne bıraktıkları puslalarda "müstemlekecı Fransızlar" e kınlerını ıfade etmekteler. Fakat, bu Fransız düşmanlığı, meselâ: "Yeni Düstûr" partısinin düşmanlığı gıbı değil. Bunlar öldurıyorlar ve münhasıran Franızları seçiyorlar. Hakkı maksatları dehşet salmak gıbı görânüyor. Yalnız yakıp yıksalar da yağma etmıyorlar. Bu onlara bir bahadır hüvıyetı de verıyor. Hububat bölgelerınde hasadı yakıyorlar ve Fransız malı zıraat aletlerını, tahrip ediyorlar. Babadan görme tırpan ve orakla iş gören Tunuslunun ne canına, ne de malına el sürülmüyor.

Felâh'cılar yakalanınca ıntıhar edıyorlar.

Bu suretle Tunusta ayaklanma devrı hakıkî bir ihtılâle doğru süratle ınkişaf edıyor

Fas'da· "Karaşençe"

Hakıkî sultanı sürgün edılmiş olan Fasta, ayaklanma henüz bır kıtle

Fasta teslim olan milliyetçiler
Boşa giden gayret

hareketine doğru inkişaf etmemiştir Yalnız yer yer feci suikastlara şahit olunuyor.

Son günlerde mahkemeye intikal eden bir hâdisede, bu suikastlarını mun ferit hâdiseler olmadığı, bunların "Karapençe" adlı yarı dinî bir tethiş teşkilâtı tarafından yapıldığı anlaşıldı. "Karapençe" münhasıran müslümanlan teşkilata kabul ediyor. Adayın şimdiye kadar hiçbir mahkûmiyeti, adlî sabıkası olmaması lâzım. Yakalananlar arasında aile babası,dürüst kimselerin bulunduğu görüldü! "Karapençe" de münhasıranı Fransızları öldürüyor ve bir de Fransızlarla işbirliği eden Faslıları.

Bir bakıma Kuzey Afrikada baş gösteren bu tethiş hareketlerini, Hindıçın'deki durumun vehameti ile izah etmek kabildir

hindicini

Deltanın tahliyesi

Fransızlarla Vietmin Cenevrede askerî müzakerelere başladıkları zaman, bu müzakerelerde hangi meselelerin konuşulacağı kimsenin meçhulü değildi. Vietmin'de bir mütareke aktedildiği zaman iki taraf kuvvetlerinin hangi bölgelerde gruplanacakları tayin edilecekti.

Bu gruplarına lâfi, çok kere bir "taksim" tâbirini örtülemek içini kullanılıyor. Kısaca nerelerin kime ait olacağı demek daha doğrudur.

Bununla beraber, müzakerelerin esasında bulunan taksim fikrine kimsenin yanaştığı yok. Bilhassa, çizilecek mütareke hattının az çok devamlı bir siyasi hudut haine geleceğini ve bunun içindir ki işlerin ağır yürüdüğünü kimse kabul etmiyor.

İki taraf kumandanlıklarının mümessilleri arasında "bölgeleri tayini" hususunda müzakereler devam ederken, haberler de sızmağa başladı: Evvelâ Le Monde gazetesi 12 haziran tarihinde "Cenevrede iyi haber alan kaynaklardan bildirdiğine göre kaydiyle şu mealde bir haber verdi.

"Vietmin murahhasları, Hanoi ile May Fung'un Fransaya terkedilmesine razı olmuşlardır. Yalnız, Kızıl nehir deltasının kendi kontrollerinde kalması için ısrar ediyorlar."

Habere şöyle bir yorum da eklenmişti

"Bununla beraber, bizzat Vietnamlıların bu hal tarzına muanz olduklarına dair bir kanaat vardır, Bundan başka bu gruplanmalarla teşekkül edecek olan taksim hattı, seçimlere kadar muvakkat bir hat olarak mı yoksa filî ve temelli bir taksim hattı olarak mı kabul edilecek? Bu hususta henüz bir şey bilinmiyor. Bilinen bir şey varsa, o da komunistlerin, siyasî ve askerî meseleleri bir arada mutalâa etmek hususunda ısrar etmeleridir

Haberler bu minval üzere devam attı ve... az sonra Fransız birliği kuvvetleri deltanın cenubundan süratle çekilmeğe başladılar

Hindıcını Dunkergua'ı mı?

Deltanın güneyinde dört eyaletin boşaltıldığı haber verildi ve resmen teyit de olundu, Fransız . Vietnam kuvvetlerinin bu çekiliş hareketi ve bunun neticesinde Tonkin'in en kalabalık bir bolgesinin Vietmin'e terk olunması bizzat Fransız kumandanlığınca da çok mühim bir karar olarak vasıflandırılıyordu. Fakat, buna, askerî durum icabı ve Hanoi.Hayfung müdafaasını daraltmak suretiyle takviye maksadiyle baş vurulmuştu.

Ya yukarıdaki haberler? Bu çekilme, Vietmin ile varılan bir gizli anlaşmanın tatbikatı değil miydi ?

Değil diyorlar. Yine Le Monde gazetesine gore işin izahı şoyledir

"Bu çekilmenin, Vietmin ile varılan bir gizli anlaşma neticesi olduğunu düşünmeğe ne hacet... Askerî durum, yazık ki, her şeyi mükemmelen

Yüzbaşı Lalland

Dien Bien Fu'da son teslim oldu

izah ediyor Hakikat şudur ki, delta güneyinin tahliyesi, Dien Bien Funun sukutunu müteakip Hindıçiniye gitmiş olan General Ely ve General Salan'ın verdikleri raporun makul neticesidir, Yani bu tahliye daha Laniel hükümeti tarafından hazırlanmış bulunuyordu. Hükümet, Fransız heyeti seferiye sının güvenliği için bunu lüzumlu görmüştü.

Bununla beraber, tahliyenin milli yetçi Vietnam mahfillerine büyük bir darbe olduğu muhakkaktır.. Şimdi yeni Vietnam hükümeti duruma nasıl hâkim olacaktır? Bazı mahdut ve muayyen cereyanlar müstesna, Vietnamlılar sulhtan başka bir şey istemiyorlar ..

"Diğer taraftan, şunu da kaydetmek lâzımdır ki, tahliye edileni bölgelerden gelen milliyetçi akını, henuz Fransızların elinde bulunan, fakat gittikçe daralan bölgede, yiyecek, meskeh ve iş sıkıntısı yaratmaktadır. Bütün bu vakaların, harpten usanmış olan halktaki sulh arzusunu daha kuvvetlendireceği düşünülebilir..."

Tepkiler:

Güney deltanın tahliyesi Londra ve Vaşingtonda hakikî bir sürpriz yaratmadı. Bu çekilmeye haftalardan beri intizar olunuyordu; zira Fransız birliği kuvvetleri, Vietmin'in tazyikine karşı ilânihaye dayanamazlardı, Esasen, her iki başkentte de, askerî bakımdan bu hareketin faydalı hattâ zarurî olduğuna dair bir kanaat vardı. Ancak bu suretle Hanoi.Hayfung mıntıkası müdafaa edilebilecektir.

Bilhassa İngilizler, bu çekilmenin mütareke şanslarına halel vermiyeceğine kanidiler. Bununla beraber deltanın bir kısmının tahliyesiyle, Vietnam'a ilâşe ve asker temini bakımından büyük avantajlar kazandırıldığı şüphesizdir. Daha büyük tehlike, bu tahliyenin Vietnam halkının maneviyatı üzerinde yaptığı tesirdir. Bununla beraber, İngilizler artık Hindıçin'de her şeyin kaybedilmiş olduğu neticesine varmadılar.

Lâkin, Amerikadaki tepki böyle olmadı. Kongre mahfillerinde tahliyenin Hindıçininin taksimine bir başlangıç teşkil ettiğine dair bir kanaat vardı. Yoksa Mendes . France komünistlerle — Amerikanın haberi olmadan — anlaşıyor mu idi?

Amerikan kaynaklı haberlerden anlaşılan şu idi ki deltanın tahliyesi bir Dunkerque sayılıyor ve bundan sonra da bir Asya Munich' ne gidilmesinden korkuluyordu

Fakat galiba, bu deltanın tahliyesinin açığa vurduğu hakikat, askerî zaaftan başka ve çok daha tehlikeli olarak siyasî tefessühtü. Hano 'den gelen resmi ve yarı resmi haberler, Vietnamlıların lâkaydısını, hattâ hasmane tavırlarını pekâlâ aksettiriyordu.

Fransızlar bu tahliye dolayısıyle, senelerden beri birlikte savaştıkları yerlilerin kendilerini ne kadar az sevdiklerini bir kere daha anlıyorlardı.

Deltanın tahliyesi en azdan böyle bir fayda sağladı

İran

Petrol ihtilâfının halline doğru

İran petrollerinin tekrar dunya piyasasına akıtılması için teşekkül eden konsorsiyomun aylardanberi Iran makamlarıyle girıştığı muzakerelerin şimdi nihaı safhaya girdiği anlaşılıyor Tasarı ve mukabil tasarıların sunulması, müzakerelerin zaman zaman akamete yakın bir noktaya kadar gelmesinden sonra, şimdi iki taraf mumessillerinin ölçulu bir iyimserlik gosterdikleri görülmektedir

Anlaşmaya yaklaştıran ilerlemeler hangi sahalarda kaydedildi? İstihsalın kontrolü sahasında demek suretiyle bu sual oldukça etraflı bir şekilde cevaplandırılabilir.

İranlılar, Musaddık zamanında

General Zahidi

Biz çayı severiz

Anglo - İranian kumpanyası ile ve İngiltere hükümeti ile alâkalarını kestikten sonra, bir daha başbaşa İngilizlerle muzakere edemezlerdi. Musaddık'ın düşmüş olması bile buna imkân vermezdi Çünkü Musaddık'ın alabildiğine kamçılamış olduğu hassıyat henüz yatışmamıştı.

Lâkin beri yanda da, İran, petrolünü satamamanın yarattığı iktısadî güçlukleri her gün artan bir acı ile duyuyordu. Yeni Zahidi hükümetinin temellerini bile sarsabilirdi bu iktısadî felâket

Her ne kadar Şah, zarif kraliçe ile birlikte ültra.modern seyahat kıyafetleriyle perişan İran köylerini ziyaret ettikçe, kadınlı erkekli İranlılar Şahın ayaklarına kapanmakta kusur etmiyorlardı; ve her ne kadar genç hükümdar babadan kalma topraklarını tapusunu topraksız koylüye dağıtırken çektirdiği fotoğraflada mütebessım görünüyor idise de, bütün bunlar, şuphesız kı bir idareyı ayakta tutmaya kâfi gösteriler değildı. Sıkıntı ve kararsızlık uzadıkça, Doktor Musaddık mahkeme huzuruna her çıkışında yenı "numaralar" icat etmeğe, öte yandan Kâşanı, teşbihinin tanelerını ıkı şer üçer çekmeğe ve nıhayet halktan ıçın için bır uğultu yükselmeğe başlamışta

Asırlardanberı iktısadıyatını daıma petrole güvenerek ayarlamış olan İranda şımdı bir petrol susuzluğu artan bır şıddetle hıssedılıyordu.

Konsorsıyom

Başkan Truman vaktiyle Musaddık'ı İranda komünizme karşı son kale saymış ve ıktıdarının) son günlerinde yaşlı doktoru kurtarmak, petrolü tekrar akıtmak için bazı teşebbüslere de girmıştı. Fakat büyük Amerikan firmalarının Anglo . Iranian'a tesanüt nışanesi olarak bu işe el sürmeyi reddettikleri hatırlardadır. Onların nazarında bugün İranda İngılızlerın başına geleni, yarın Orta Doğunun herhangı bır yerınde kendılerının de başına gelebılırdı.

Büyük firmalar işe karışmayınca küçüklerin gücü. yetmedi, yahut ağa. beylerının hatırını sayıp bu ışe yanaşmadılar

Ne olduysa Doktor Musaddık'a oldu

Amerıkada cumhurıyetçi idarenın, demokrat hükümete nazaran, endustrı ve iş alemıyle münasebetlerı çok daha sıkı ve samimidir. Cumhurıyetçi idarede İranda Zahidiyı komünizme karşı

İmparatoriçe Süreyya

Hukümdarların en güzeli

son kale olarak gördüğünden, büyük Amerıkan kumpanyaları Şahın yakını nı değerlendırmek ıçın Anglo Irandan'in ıştırak ettığı beynelmılel bir şırkete gırmekte ve Zahıdı hükümetiyle temasa geçmekte mahzur görmediler Eskı Cumhurreıslerınden Hoover'ın oğlu delaletıyle başlayan müzakereler ılk ağızda şu ıkı faktorle karşılaştı

1 Yenı İran hükumetı de, petrolün ışletılmesı ve değerlenderılmesı hakkındakı müzakereleri, ancak Muşaddık zamanında tevessül edılmış olanı devletleştırme esası üzerınden kabul edebılıyordu.

2 — Petrol konsorsıyomu üyeleri ile. şımdı artık İran petrolune o derece büyuk bır ıhtıyaç olmadığını, zıra Abadan tasfiyehanelerı kapatıldıktan sonra, ıstıhsalı zorlanan ve arttırılanı dığer kaynaklar sayesınde, pıyasada İran petrolünün bıraktığı boşluğun doldurulmuş olduğunu müşahede edıyorlardı,

Zor dâva.

Bu vazıyet dahılınde, kumpanyalar, İran petrolünün tekrar pıyasaya çıkması üzerıne, esasen mahmul bulunan pazarlarda bir düzensizlik, bir tazyık baş gostermesınden çekındıklerını söylediler. Bunu önlemenın çaresi en azdan bir zaman ıçın ıstıhsal' muayyen bır kontrole tâbı tutmaktı. Fakat bu kontrolü kım ıcra edecek? Zahıdı hukümetıne göre. kabul edılmiş olan devletleştırme esası, konsorsıyumun ıstıhsal üzerınde herhangı bir murakabesıne cevaz vermez. Konsorsıyoma göre, petorlu değerlendırmek gıbı, bunun kontrolü de az çok teknik bır meseledir ve binaenaleyh konsorsıyumun salâhıyeti dahılınde olmalıdır.

Bu, ıhtılâfın, en kaba hatlarıyle çizılmış manzarasıdır. Buna müteferrı olarak fark çeşıtlı davada var.

Zahıdı hükümetinin konsorsıyomla müzakereleri cereyanı ederken, Sovyet rusya . İran münasebetlerinde büyük bır gelişmeye şahit olundu. Rusya Iranla olan bütün hudut meselelerini, harpte kızıl ordunun İrana borçlandığı meblâğın tesvıyesi gıbi askıda kalmış bütün malî meseleleri çok müsbet bir zıhnıyetle müzakereye ve halletmeğe hazır görünüyordu. Denebılır kı bir zaman ıçın, Rusya.Iran münasebetlerı tarıhının bal aylarını yaşattı Fakat bır kaç-gün evvel bu bal ayı Sovyetlerın Tahrana verdıkleri bır nota ile son buldu

Musaddık

İtham eden müttehim

İKTİSADİ ve MALİ SAHADA

İktisadi politika

Tehlike zilleri

Memleketimizin bir enflâsyon tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu, hükümet tarafından gizlenmiş değildir.

Ankarada Başvekâlet binasındaki ince uzun, sade, fakat zarif tarzda döşenmiş, ışığım duvarlardaki aplikler den alan odasında Başvekil Muavını Fatin Ruştü Zorlu bu hakıkatı New-York Times'ın Türkiye deki genç muhabiri Welles Haragen'e açıkça ifadeden çekinmedi.

Turk hükumetı gittikçe artan cıddi bir ticaret ve tediye açığıyla karşı karşıya bulunuyordu, mahdut da olsa a.iti - enflâsyonist bir programı tatbike karar vermişti

İyi bir hariciyeci olduğu kadar, bugünkü devlet adamlarına en zıyade lüzumlu olan iktısadî bılgı ve tecrübelerle de mücehhez bulunan Fatin Rüştü Zorlunun, dış basın ıçın yaptığı bu açıklamada bıldırdığıne göre hukumet ithalâtçılara verilecek ticarî krediyi azaltacak ve spekülâsyon maksadıyle saklanan ithal mallarının pıyasaya çıkmasını sert tedbirlerle temin edecektir, Başvekil muavını pıyasadakı paranın hacmını azaltmak ıçin Merkez Bankasının hususî ihtiyat fonunun 216 milyon liradan 400 milyon liraya çıkarılacağını da ilâve etmiştir.

İhracatımız azalmaktadır. Belli başlı mallarımız olan hububat, pamuk ve tütünün harice satışında, 1953'e nazaran aşağı yukarı beşte bir nısbetinde düşüklük vardır. Bılhassa Batı Almanya. Birleşik Devletler ve İtalyaya ihracatımızdakı sukut kendını hissettırmektedır

Türkıye ne yapacaktır?

Başvekil Muavını, içerde, bızım alacağımız tedbırlerını yanında dış yardımda ıhtıyacımız bulunduğunu bıldırmıştir. Türkıye, hem askerî gücünü muhafaza, hem de ekonomısını yüksek bir seviyede ayarlayabılmek için esaslı maddelerin ithâl hacmini aynı tutmak mecburiyetındedir NATO'dakı müttefiklerımızın!, harp sonu kalkınmamızın başlangıcı ile bu kalkınmanın meyvalarını alacağımız zaman araşma sıkışan şu güç devrede yardımlarını esirgememeleleri lâzımdır.

Enflâsyon kapımızı çalmıştır. Buna karşı ıthalât depozıtosu % 4'den % 10 a çıkarılmıştır, ithlâtçılar mubayaalarının % 75'ini de nakıt olarak ödeyeceklerdır. Paranın pıyasadan çekılmesı lâzımdır

Bu güç duruma rağmen, Fatın Rüştü Zorlu Batı Avrupalı müttefiklerimizin Fransanın, Almanyanın ve İngılterenin Türkıyeyle iş yapan tacırlerine ve dığer ış adamlarına verdığı garantılerın "Turk pıyasasının büyuk potansıyelını kabul" manıasına alınması gerektığını de hatırlatmaktadır

Tehlıke, bugün ıçın mevcuttur. Ufuklar parlak olabilir, fakat halen için de bulunduğumuz devre muvaffakıyetle atlatılamadığı takdırde Turkiye modern tarihinde görmedığı bir buhranla karşı karşıya kalacaktır.

Bu, 1950'den bu yana Demokrat Partı hükumetlerının ıktısadî sahadakı politikasının neticesidır. Muvaffakiyetı de, muvaffakıyetsızlığı de tamamıyle ona aıt olacaktır, Dört yıldan berı yapılan övünmelerin de, tenkıdlerın de bır takım, istıkbale matuf spekulâtif lâflardan ıbaret bulunduğu hâdıseleri objektif gorenler tarafından bılınmıyor değıldı Netıce ıyı de çıkabılırdı, kotü de .

Şımdı, son perdenın başı oynanmaktadır Enflâsyon vukuunda hıçbır "totalıter kanun" bu mılletın, ıflâsın müsebbıplerını başından atmasına mânı olamıyacağı gıbı, pembe ufuklar tahakkuk ettığı takdırde de mıllet onları daha uzun seneler kendine baş tacı edecektır.

Seçımlerı ekseriya, çarşıya çıkan ev kadınları kazandırıp, kaybettirirler

İktisadî meclise dâir

30 Haziran tarıhlı Cumhuriyet gazetesinde Esad tekelı tarafından vaktıyle memleketımızde ele alınmış olan bir mevzu tekrar ortaya atıldı Yazı sahıbı memleketımızde kurulacak bir iktısadı konseyın faydalarından bahsettı. Meseleyi üzerinde durulup düşunülecek ehemmıyette bulduğumuz ıçın bız de bu bahısle alâkalanmaktan müstağnı kalmıyacağız.

Bır kette böyle bır meclısten bahsolunduğu vakıt ılk hatıra gelen sual mezkûr mecbsın ne gıbı vazıfeler ıfa edeceği, bu vazifelerın şümulü ve amelî değerıdır Hepımız teslım ederız kı dünyanın en lıberal memleketlerı bile liberalızmi geçen asırlardakinden başka mânada almaktadırlar, "bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsınler" formulu, tabıatta görünmıyen bır elin ik tisadî hayatı düzenledığı, insanlardan daha ıyi insanlarla menfaatlerini düzenlıyecek bır otorıtenin namevcut olması keyfiyetı artık modern ıktısat tarafından reddedılmektedir. Bugün ferde azamî derecede mulkıyet hakkı tanıyan ekonomi sistemleri dahı bu mânada müdahalecıdırler, iktısadı hayatın arzettığı temevvüçler, modern devlet mefhumunun ıfade ettığı vâsı mâna, ıktısadî mesele ve hâdıselerin mahıyetleri ıcabı taşıdıkları veçhe ünlu Yunan filozofu Sokratın ifade ettığı bir gerçeği bugün her zamankinden daha fazla şıddetle haklı göstermekte-

GÖRDÜN MÜ ADNANCIĞIM!.. MUHALEFET BU SEFER DE MECLİS DIŞINDA ÇALIŞIYOR.

dır: "Ya hükümdarlar hakîm, veya hakımler hükümdar olmalıdır"

Bız bu fikırde bır derece hakıkat payı bulduğumuz için ıktısadı bir kon şeyın memleketımızde çok yönlerden faydalı olabileceğine kanlız. Inanıyoruz kı ılme dayanmıyan ve ilmın mü talealarile mütearız olan bır ıktısadî politika, önünde sonunda ıflâsa mahkümdur. Bugun her medenî cemıyet te olduğu gıbı memleketımızde de ıktısadî hayat iki önemlı kesıme ayrılmış bulunmaktadır. Bu kesımlerden bırı ferdî teşebbüs kesimi, dıgerı kamu ekonomıs kesimidir. Ferdı teşebbüs sahasında bu sahanın esas unsurlarını, daha doğrusu yapıcı karakterini mülkiyet hakkı, rekabet, serbest mubadele teşkil eder. Fakat unutmamak lâzım gelir kı yukarda saydığımız unsurlar ferde azamı hakkı tanıyan cemıyetlerde dahı mutlak olarak değil, mukayyet olarak mevcuttur. Devlet bazı fonksıyonları icabı ferdı teşebbuslerın faalıyet sahalarım tahdit etmektedir. Bu tahhdut Amerıka Bırleşık Devletlerinde Serbest Mübadelenın hududunun tayınında gümrük polıtıkası yoluyla yapıldığı halde, İngiltere gıbı lıberalızmını beşığı memleketlerde kamu hızmetlerının zamana göre daraltılıp genişletılmesi yoluyla yapılmaktadır

Memleketımız çeşıtli yönlerden olduğu gıbı ıktısadî yönden de kuruluş halındedir. Koy ekonomısinden, memleket hattâ mılletlerarası mübadeleye geniş ölçüde yeni gırıyoruz. Bir ıktısatçının anladığı mânada para ıktısadına ve kredı ıktısadına yenı gırdık. İktısadî kalkınma cabı büyük bayındırlık masraflarına gırıştık, memleketımızı dünyanın sayılı zıraat memlekeder arasına soktuk, mıllî ekonomımızın ıcap ettırdığı sanayıı de kurmak üzereyiz. İktısat ilmi ıhtıyaçların şiddet ve mübremıyet derecesıne göre tatmını, malıye ılmî âmme masraflarının azamî ıçtımaî fayda sağlıyacak şekılde yapılmasını âmırdır. Bu vazıyet karşısında Bakanlıkların günlük ışleri arasında ıhtısasa fazla ıhtıyaç gösteren hususlar gerekli tetkıke mahal kalmadan tatbik mevkıne gırmekte ve bun" dan olsa olsa memleketımız zarar görmektedır. İktidarda bulunan bir partı hükümetı plânlarını tatbık etmek zorunda da olsa böyle bir ıhtısas organına başvurduğu takdirde hükümet salâhıyetından feragat etmış sayılmaz, zıra böyle bir organın fonksıyonu hükümet icraatına mânı çıkarmak değil, ıcra makamında bulunanlara gırılecekleri ışlerın sıhhat derecesı hakkında rapor vermektır. Bu rapor ılgılı Bakanlığı veya Bakanlıkları bağlantıyacaktır, ıstışarî bir değer taşıyacaktır. Unutm.yalım kı zamanımız ış bolümu asrıdır Bu asırda ışıtmıyen kulağımız, gormeyen gozumuz için kulak ve goz mütehassıslarına müracaat ettığımız halde İktısadi ve malî ışlerımızin seyrı hakkında bu ışin nazarıyesıyle uğraşanlara, bu sahalarda fiilen çalışanlara tevazu ıcabı da olsa müracaat edıp fikırlerını almak, söylenecekleri aklımızın süzgecınden geçırıp bır derece hakıkat payı bulundurup bulundurmadıklarını tetkık etmek ya hatırımızdan geçmıyor veya daıma kendı düşündukierimizin doğru olduğuna inanmış bulunuyoruz. Zamanımızın bu ıktısadî sahadakı meseleleri tek başlarına çozmek değil, belkı çeşıtlı ihtısas grupları tarafından bır hal tarzına bağlanmış meselelerden en doğru gör. duklerini seçmektir. Zaten onun için değil mıdır kı, sıyaseti "ımkânları seçme hüneri" diye tarif ederler. Bız kendı kanaatımızce, nazarıyat, amelıyat ve sıyaset adamlarından teşekkül edecek ve ıntıhap edılış tarzları kendı teşkılâtlan bakımından muhtar bır teşekkülün faydalı olacağına ınanıyoruz Bunu takdır sıyasî bir meseledır ve o da hükümete aıttır

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Piyasanın kontrolü

Memleketımızde 7 Hazıradan ıtıbaren yeni Gümrük tarıfe kanununun yurürlüğe gırmesıyle beraber Ocak ayında memurlara verılen ıkramıyelerle bırlıkte daıma tereffü kaydetmekte olan fiyatlar bırdenbıre asansörle yükselmeğe başladı. İşın daha fenası elınızde paranız olduğu halde aradığınız eşyayı da bulamaz bır duruma düştünüz. Memleketımızı dünyanın başlıca buğday ihraç eden memleketlerı arasında görüp dururken bir sabah evımızden çıkıp da soluğu fırıncıda alınca orada mahşer kalabalığı gördüğümüz vakit içimizde bir ürpertı hıssettik. Dunyanın buğday ambarı haline gelmışken denızde susuz kalma kabilınden buğday ambarında ekmeksız mı kalacaktık? Ortada tuccarlarımızın kafalarında yer etmış bır fikir var: "Hükümet memleket ıhtıyaçlarını karşılıyacak kadar tüccara ithalât

lısansı veremiyecektir".

Zaten bir zamanlar vermiş olduğu içindir ki ediye güçlükleri diye bir dava ile karşı karşıya kalınmış ve liberasyon usulünden vazgeçilmiştir. Peki o halde ne olacaktır? Olacağı yok. Lisansı alan, kâra kavuşmuş vaziyettedir. Dilerse satar, havadan inme bir kâra konar; dilerse ithal eder, inhisarcı durumunda olur. Seçimlerden sonra kambiyo ayarları yapılmadığı, yani, bir devalüasyona gidilmediği için umdukları kâra kavuşamamış olan stok sahipleri bu sefer aynı gayeye, malları piyasadan kaldırmak suretiyle ulaşmak istemişlerdir. Bu durum karşısında da karşılarına Devlet çıkmıştır. Her gün gazetelerde okuyoruz, şu kadar ton demir, şu kadar yüz bin metre kanaviçe, şu kadar bin kilo saç, şu kadar milyon metre küp kereste... v.s. tesbit edildi.

Piyasadan sunî bir şekilde çekilivermiş, olan bu emtianın tekrar piyasaya avdetini temin etmek şüphe yok ki hükümet için bir muvaffakiyettir. Fakat ortada anlıyamadığımız, daha doğrusu anlayıp da neye bir türlü lüzumlu tedbirleri almıyorlar diye hayret ettiğimiz bir mesele var. Bu mallar niçin ortadan kalkıyor? Normal olanı malların piyasadan kalkması değil, malların piyasada mübadele edilmesidir. Tüccar için normal olanı da malını piyasadan kaldırmak, stok yaparak gayri meşru, fahiş kârlara konmak değil, normal ticaret yapmak, yani cirodan kazanmaktır. Bu bir türlü temin edilemiyor. İthal mallarının ithalat fiyatlarile, mustehlike intikal ediş fiyatları arasında muazzam farklar var.

Bizim anladığımıza göre mesele sundan ileri gelmektedir: Paramızın maalesef satın alma gücü düşmektedir. Sattığı malı daha yüksek fiyatla yerine koyacağını düşünen tüccar, elindeki malı satmaktansa muhafaza etmeyi tercih etmektedir.

İktisadi hâdiseler beşerî ve içtimaî hâdiselerin bir yönünü teşkil eder. Onun için, bu işe nereden başlamalı? sualinin cevabını vermek, kanaatimizce basittir. Paranın satın alma gücünü kaybettiği fikri halk tabakalarına kadar inmiştir. Paraya eski kıymeti iade edilmelidir. İktisadi hayatın arzetmekte olduğu bu veçhe karşısında, yani canlılık halinde paraya eski kıymetini iade için ne yapacaksınız? Halktan satın alma gücünü cebri olarak alacak yeni vergi mi tahakkuk ettireceksiniz? Yatırım politikasına birara fasıla verip, memleket zaten refah devrini yaşıyor, çöküntü devrinde yatırımlara gereken önemi verirsiz mi diyeceksiniz? Yoksa asırlarca ihmal edilmiş bir memlekette yarını beklemeğe lüzum yoktur diyerek, olanca hızınızla sermaye yatırımı yapıp iktisadi hayata bile bile bir canlılık mı vereceksiniz? Bunların hepsi birer yoldur ve zaman zaman muhtelif memleketler tarafından tatbik edilmiştir. Yalnız tatbik tarzının bizde aksiyan yönü paradan belirli bir tarzda kaçma çereyanının husule gelmiş olmasıdır. İktisadî hayatı felce uğratmak istidadını taşıyan ve bilhassa dar ve değişmez gelirli vatandaşların huzurunu kaçıran budur. Bunu tamamen önlemek mümkün olmasa bile iyi bir para politikası takip suretiyle temposunu hafifletmek mümkündür. Buğday fiyatlarını 30 kuruşta tutabilirdik amma Toprak Mahsulleri Ofisinin diğer mahsuller haremindeki artışını yapmamak suretiyle.. Sanıyen ziraî gelirleri vergilendirmek yoluyla bir takım vatandaşların elindeki aşın satınalma gücünü de hazineye aktararak tedavüldeki emisyon miktarını azaltmak mümkündü. Sonra unutmıyalım, az zamanda kalkınalım derken kolayca zenzin olma sevdasına düşüp de iflâs eden tacir durumuna düşeriz. Herhalde atalarımız beyhude söylememişlerdir: "Ayağımızı yorganımıza göre uzatalım."

Üçüncü Menderes kabinesini karşılıyan iki önemli mesele varsa herhalde bunlardan birisi, belki de birincisi paramıza istikrar vermektir.

Avrupa

Avrupa Tediye Birliği 1 sene müddetle temdit edildi

İkinci Cihan Harbi 1945 senesi mayıs ayında Avrupada ve aynı senenin eylülünde Asyada sona erdiği vakit dünya sulh ve sükûna kavuşabilmek için çeşitli meseleleri çözmek zorundaydı. İktisadî ve malî sahada bu çeşitli meselelerin başlıcaları şunlardı:

1 — İşsizliği önlemek, tam istihdamı temin etmek,

2 — Tamamı harbe iştirak etmiş olan Avrupa memleketlerinin tediyelerinde bir muvazene temin etmek,

3 — Bütün memleketlerin paralarına nisbî de olsa bir istikrar temin etmek,

4 — Milletler arasında müstakar mübadele nisbetleri meydana getirmek,

4 — Avrupanın harp sonu kalkınmasını hazırlamak,

6 — Kızıl tehlikeye karşı koymak üzere Avrupayı silâhlandırmak,

7 — İktisaden geri kalmış memleketleri kalkındırmak,

8 — Milletlerarası mübadeleleri iki taraflı mübadeleler olmaktan kurtarıp çok taraflı mübadeleler haline getirmek.

İşte Avrupa Tediye Birliği bu meselelerden ikincisini çözmek için meydana getirilmiş bir müessesedir. Mezkûr müessesenin muddeti 30 Haziran 1954 te sona erdiği için daha bir sene müddetle uzatılıp uzatılmıyacağı son günlerin en fazla zihinleri meşgul eden meselesi idi ve bu hususu tetkik etmek üzere Avrupa Ekonomi Komisyonu yardımcılar konseyi Paris'te toplanmıştı. Öğrendiğimize göre yardımcılar konseyi, Tediye Birliğinin 30 Haziran 1954 den itibaren bir sene müddetle yeniden uzatılmasını istiyen Tediye Birliği İcra Komitesinin verdiği raporu incelemiş ve Avrupa Tediye Birliği 30 haziran 1955 senesine kadar temdit edilmiştir. Yalnız bu temdit kabul edilirken yeni konsolidasyon tarzları ve yeni tediye şekilleri derpiş edilmiştir. Yeni duruma göre Avrupa Tediye Birliği işletme tarzında bilhassa üç esas noktada teklifler yapılmış ve kabul olunmuştur. Bunlardan birincisi borçlu memleketlerin borçlarını ödeme şekillerine, ikincisi alacaklı memleketlerin açacakları krediye, üçüncüsü birliğin mekanizmasında yapılacak tadillere taallûk etmektedir.

Alacaklı memleketlere borçlu memleketler, borçlarını alacaklı memleketlerle yapacakları iki taraflı anlaşmalarla ödiyeceklerdir. Bu anlaşmalar şu esaslara istinat edecektir;

1) Tediyeler borçlarla bir nisbet dahilinde yapılacaktır,

2) Ödenecek borç ya altın veya alacaklı memleketin seçeceği döviz üzerinden olacaktır,

3) Birikmiş borçların yüzde yirmi beşi derhal ödenecek, mütebakisi aylık vadelere bağlanacaktır.

Borçlu memleketlerin tediyelerinden maada alacaklı memleketler Birlikten tavizli kabil kıymetleri alacaklar ve bunları alacaklarıyle mütenasip olarak aralarında taksim edeceklerdir. Bu suretle 130 milyon dolar debloke edilecek ve 30 Nisan 1954 senesinde alacaklı olan üye memleketler arasında taksim edilecektir. Almanya, Avrupa Tediye Birliğinin en çok alacaklı memleketi olduğu için bunun 75 milyonunu alacaktır.

Alacaklı memleketler de tahsil etmiş oldukları alacaklar veya tahvil ettirmiş oldukları kıymetler nisbetinde yeni krediler açacaklardır.

Birliğin mekanizmasında husule gelmiş olan değişiklik ise şöyledir: Kota kredileri yüzde yirmi nisbetinde artırılacaktır.

İran'da

İran petrollerini Hollanda - İran Şirketi işletecek

Geçen sayımızda da belirtmiş olduğumuz gibi vaktiyle İran petrollerini işletme imtiyazını almış olan Anglo-Iranian Oil Company yüzünden İran iç ve dış politikasında önemli meseleler le karşılaşmıştır. İranın imkânlarının petrol işletmesi gibi hol sermaye, kalifiye personel, iyi sevk ve idare istiyen bir işe yeter derecede olmayışı bu petrol işletmesinin önünde sonunda yabancı bir şirkete verilmesini zarurî kılmıştır. La Haye'den alınan bir habere göre eski Anglo-Iranian Com. nın malı olan tasfiyehanelerle petrol yataklarının işletilmesi Hollanda - İran Com.'ye verilecektir. Bu kumpanya da İngiltere ve Amerikaya hissedar

olabilecektir. Mezkûr kumpanyanın merkezi La Haye'de bulunacaktır.

Petrolün bugünkü ekonomide taşıdığı yuksek değer ve zamanımız harplerinde oynadığı muhim rol buyuk devletleri birbirleriyle yarışa sevketmistir. Vaktiyle İran petrolleri meselesi dünya siyasî meselelerinin önemlilerinden birini teşkil ettiği vakit siyasî mahfillerde ve siyasî icmallerde İranda. İngiliz Amerikan petrol rekabetinden sık sık bahsolunurdu. Şimdi İran petrollerini işletecek olan kurulmasa mutasavver kumpanyanın statüsüne baktığımız vakit "ateş olmıyan yerde duman tütmez" diyen atalar sözüne inanacağımız geliyor.

Amerika

Amerika Birleşik Devletlerinde teşebbüslerin % 96 sı küçük

Amerika Birleşik Devletleri deyince hatırımıza harikalar diyarı gelir. Orada her şeyin büyük, rakamların astronomik olacağını zannederiz; orada her şey büyüktür; dünyanın en büyuk transatlantikleri orada yapılır, dünyanın en muazzam iktısadi teşebbüsleri orada kurulmuştur, elhasıl yeni dünyada her şey yeni ve buyüktür. Fakat buna rağmen dünyanın en fazla küçük teşebbüsünün mevcut olduğu yer gene Amerika Birleşik Devletleridir. En son olarak yayınlanan resmî bir istatistikten 4 milyon işletmenin yüzde doksan altısının küçük işletme olduğu anlaşılmıştır. Bunların çeşitli iktısadî teşebbusler arasında tevzileri şoyledir:

2.000.000 toptan satış burosu, 730.000 hizmet teşekkulü, 410.000 imsaat kurumu ve 310.000 küçük işletme.

Mezkûr sayım istatistiklerinin verdiği bilgiye göre 1854 senesinden itibaren Amerkada nüfusun altı defa artmış olmasına rağmen küçük teşebbüsler 13 mislî artış kaydetmiştir.

Başka bir vesile ile bundan evvelki sayılarımızda da bahsetmiş olduğumuz gibi bir cemiyetin gerek iktısadî gerek içtimaî bakımdan sağlam temellere istinat etmesi için suretî katyede küçük esnaf sınıfının korunması lâzımdır. Zira bunlar- çalıştıkları dükkânın, kullandıkları aletin sahibi oldukları için ancak insana has varlıklardaki malik olma arzusu ile çalışırlar ve işlerini de mutlaka muvaffak olmak isterler. Bu hususta emeklerini esirgemezler, gecelerini gunduzlerine katarlar, işsiz kalma, iş bulamama kayguları olmadığı için hesaplarında ve hareketlerinde ölçuludurler; Sabit sermayeleri, yığın istihsal kanunları gibi iktısadî bazı mutalara fazla tâbi olmadıklarından iktısadî hayat için de bir garantî vazifesini görürler. Patronları bulunmadığı için iş alan işveren münasebeti diye hallı uzun munakaşaları gerektiren çeşitli sosyal meselelerde isimleri geçmez. Onun için iktısadî hayatımızın tanzimınde içinde yaşadığımız asırda en liberal devletin bile iktısadî hayât, la doğrudan doğruya temas halinde olduğunu hatırlarsak herhalde memleketimizde bu vadide ele alınacak çok iş vardır. Hükümet programında esnaf vergisinin kaldırılacağı müjdesi belki bu vadide alınacak hayırlı kararların birincisidir. Unutmıyalım, bir memleketin iktısadî kalkınması yalnız astronomik rakamlara ulaşan bir istihsal kapasitesine erişme meselesi değildir, aynı zamanda bir memleketin iktısadî kalkınma meselesi milî gelir. den fertlere isabet eden ferdî gelirin artması meselesidir.

Amerika ve Kanada buğday fiyatlarını düşürdüler

Amerika Birleşik Devletlerinde 23.000.000 ton, Kanada da 7,5 milyon ton stok edilmiş olan buğdayın istihsalini kısmak ve stoklama imkânlarını kolaylaştırmak uzere Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada buğday fiyatlarını düşürmüşlerdir.

Kahve, kakao fiyatları yükselecek

Dünyanın bir numaralı kahve istihsal memleketi olan Brezilya'da bu sene diğer senelere nazaran daha az kahve istihsal edilecektir. 1953 - 1954 rekoltesi. 15 milyon 255.000 çuvaldır. 1954 - 1955 rekoltesi ise 14 milyon 400.000 çuval civarında olacaktır. Kakao istihsalinde de diğer senelere nazaran bir azalma vardır. Bu istihsal noksanının hava şartlarından ileri geldiği zannolunmaktadır. Bu şartlar altında zaten 1954 yılında sağlam bir piyasası olan kahve ve kakaonun 1965 de de sağlam durumunu muhafaza edeceği zannolunmaktadır. Zaten dünya piyasalarında kahve fiyatları her gün küçük tereffüler kaydetmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri milletlerarası ticaretin artması taraftarı

Eisenhower'ın iktidara gelmesiyle Birleşik Amerika Devletlerinde yardım yerine ticaret formulü, (trade but not aid) revaç bulmağa başlamıştır. Birleşik Amerika Ticaret Vekili Yardımcısı Samuel W. Anderson Amerikan pamuk kongresinde meselenin bu yönüne temas etmiş ve milletlerarası ticareti geliştirmek için Amerikanın ithal ve ihraç malları uzerinde aldığı vergileri azaltması gerektiğini soylemiştir. Bundan sonra milletlerarası ticaretin gelişmesi hususunda iki önemli meselenin hallı gerektiğini, vekil yardımcısı sözlerine ilâve etmiştir. Bu iki önemli meselenin birincisi milletlerin paralarının tahvil kabiliyetini haiz olmasıdır. Tahvil kabiliyetini haiz olacak paraların başında sterling gelmektedir. Bakan yardımcısı sterlingin gittikçe sağlamlaşmasından ve sterling bolgesinin gittikçe kuvvetlenmesinden duyduğu memnuniyeti de izhar etmiştir. Hallı gereken ikinci mesele iktsaden geri kalmış memleketlerin kaynaklarının geliştirilmesi meselesidir. Bu meselenin hallı bu memleketlere yapılacak sermaye yatırımlarına bağlıdır. Amerika bu hususta dışarıya sermaye yatıracak özel teşebbuslere hukukî kolaylıklar göstermiştir.

Milletlerarası serbest ticaret meselesi Amerika için iki bakımdan önemlidir. Evvelâ 4 milyon Amerikan işçisinin mukadderatı dünya ticaretinin biran önce düzenlenmesine bağlıdır. Zira Amerika, dışarda pazar peşindedir. Saniyen Amerika hem kendisi hem de dünyâ için kuvvetli olmak zorundadır. Milletlerarası ticaretin gelişmesi Amerikaya bu kuvveti temin edecektir.

Milletlerarası ticaretin gelişmesi şüphe yok ki sistem düzgün olarak işledigi müddetçe dünya ticareti için faydalı olacaktır. Bu hususta Amerika Birleşik Devletlerine diğer devletlerden daha fazla vazife düşmektedir. Bunların başında her halde Amerikanın gümrük setlerini indirmesi gelir. Amerikanın takip edeceği gümrük politikasının serbest dunya ticaretinde oynayacağı rol çok büyüktür. Yeni sistemin işlemesinin gümrük politikasına bağlı olacağını söylemek durumu mübalâğa etmek değil, olsa olsa hakikatı görmektir.

Halk Bankası T. A. Ş.

Sermaye ve İhtiyatları

10.778.885,--

Şubeleri

Adana	İzmir
Aydın	*Kastamonu*
Balıkesir	*Kırşehir*
Burdur	*Malatya*
Bursa	*Maraş*
Çorum	*Merzifon*
Denizli	*Nevşehir*
Erzurum	*Niğde*
Eskişehir	*Sivas*

Gaziantep

SANDIKLAR

Ankara

Sermaye ve İhtiyatları

1.689.856,—

Ajansı : Beypazarı

İstanbul

Sermaye ve İhtiyatları

3.151.671,

Ajansı : Çarşıçı

BİR HİKAYE

Ekmek Parası

Yazan: W. Somerset Maugham

Çev.: Orhan Remzi Yüregir

Cannes'deki iRiviera gazinosunda o akşam yine gala vardı. Muazzam tarasanın sol tarafında bulunan havuzun arka kenarında semaya doğru incecik bir merdiven uzanıyor ve merdivenin ucunda da bir atlama yeri görülüyordu. Bir projektor havuza doğru tutulmuştu Bu sırada havuzun kenarında fraklı, genç bir adam ortaya çıktı.

"Bayanlar, baylar. Şimdi asrımızın en büyük sanat temsilini seyredeceksiniz Dünyanın en iyi atlayıcısı olan Madam Stella yirmi metre yükseklikten atlayıp, ancak bir buçuk metre derinliğinde bulunan bir alev havuzuna dalacaktır. Bu sanat gösterisini asla unutamıyacağınıza eminim Şimdi sizlere Madam Stellayı takdim etmekle şeref duyuyorum."

Fraklı genç adam sözlerini bitirdiği zaman yine havuzun kenarında bir kadın peyda oldu ve kendisini alkışlayan seyircileri eğilerek selâmladı. Üzerinde ipekten bir sabahlık, başında da kauçuk yüzme başlığı vardı. Çehresi, sahneye çıkıyormuş gibi boyalı idi.

Stella sabahlığını çıkarıp fraklı genç adama verdi ve erkek bunu alır almaz ortadan kayboldu. Kadın bir an için kalabalığı süzdü. İnce ve uzun bir vücudu vardı ve bilhassa bacakları fevkalâde güzeldi. Merdiveni tırmanmaya başladı. Projektör onu takip ediyordu. Basamakları çıktıkça sanki semada kaybolaçakmış gibi görünüyordu. Bu sırada bir garson havuzun suyuna benzin döktü. Fraklı genç adam elinde bir meşale olduğu halde tekrar meydana çıkmıştı. Yukarıda atlamaya hazırlanan Stella'ya bakıyordu. Nihayet "Tamam mı?" diye bağırdı, kadın yukarıdan "evet" cevabını verdi. Bunun üzerine erkek elindeki meşaleyi havuza uzattı ve sular derhale alev aldı Hakikaten insanı ürkuten bir manzaraydı bu. Stella yukarıdan atladı ve şimşek hızı ile havuzun alev alev yanan suyuna daldı, bir kaç saniye suyun içinde kaldıktan sonra yine alevlerin arasından geçip kenara çıktı Müthiş bir alkış topladı Fraklı geç adam elinde tuttuğu sabahlığı tekrar kadının üzerine sardı, ikisi de daima eğilerek selâm verip tarasadan ayrıldılar. Müzik devam ediyordu. Havuzdaki alevler söndü, garsonlar acele adımlarla servislerine başladılar.

Stella'nın kocası olan fraklı genç adam, Amerikan barın önünde karısını durdurdu.

"Şu biramı bitirivereyim, sonra beni çağıran manejerin yanına gideceğim. Beni burada bekler misin sevgilim?"

Stella cevap vermedi Erkek onun yüzüne baktığı zaman karısının ağladığının farkına vardı. Göz yaşları, genç kadının sararmış çehresinden aşağıya doğru akıyordu.

"Neyin var sevgilim?"

"Syd, bu akşam artık tekrar edemiyeceğim."

"Neden Allahaşkına?"

"Korkuyorum Syd."

Kocası onun elin tuttu,

"Seni senden iyi tanırım Sen dünyanın en cesur kadınısın. Bir yudum konyak iç, hepsi geçer."

"Hayır, konyak beni daha fena yapar "

"Fakat seyircileri hayal sukutu

Somerset Maugham

Bir meşhur edib

na uğratmamalısın "

"Bu sefil seyircileri değil mi? Hiç bir gayret göstermeden bol para kazanan bu bayağı, aptal yığını, değil mi? Onların suratlarını artık görmek istemiyorum. Onlar benim hayatımla ilgilenıyorlar mı?"

"Eğer kinci defa atlamazsan yarınımızı düşün "

"Bir daha atlarsam mahvolurum Hemen şimdi manejerin yanına git ve Ona artık atlayamıyacağımı söyle Sinirlerimin tahammülü kalmadı."

"O seni asla anlayamaz. Zaten bütün gece senin bu numarana bağlı. Bu kadar insan sırf seni görmek için geliyor."

"Hepsinin Allah belâsını versin Sana söylüyorum, yapamıyacağım,"

Erkek sustu. Göz yaşları kadının sararmış çehresinden aşağıya doğru yuvarlanıyordu.

"Peki ben şimdi manej erle konuşurum, sonra senin odana gelirim "

On dakika sonra karısının soyunma odasındaydı.

"Sana yeni haberlerim var, sevgilim, dedi Manejer gelecek aydan itibaren bizi iki mislı ücretle angaje ediyor."

Karısının kolunu tutmak istedi Fakat o geri çekildi.

"Fakat bu akşam bir defa daha atlamalısın,"

"Korkuyorum, çok korkuyorum. Atlarken öleceğimi zannediyorum."

Hıçkırarak iskemlenin üzerine çöktü.

"Yapamıyacağım Syd, yapamıyacağım. Kendimi öldüreceğim" dedi

Erkek de onun yanına oturdu, bu bütün vücudu titreyen kadını kollarının arasına aldı. sonra başını tutarak göz yaşlarını sildi.

"Başını kaldır, sevgilim. Bunu yapacaksın ve sana hiçbir şey olmayacak. Göreceksin ki, biz daha pek uzun müddet tasasız ve sıkıntısız yaşayacağız."

"Hayır, hayır, hayır! Korkuyorum, ölmek istemiyorum Syd, seni seviyorum."

Erkek içini çekti. Onun da gözleri yaşarmıştı. Çünkü karısını hakikaten seviyordu.

"Buru yapmamanın bizim için ne mâna ifade ettiğini bilir misin? diye sordu. Tekrar eski hayata dönüş ve mütemadiyen ama mütemadiyen dansetme.. İşte yine bu olacak ."

Eski hayat... İkisi de bu anda eski hayatlarını hatırladılar. Syd onsekiz yaşında iken dansör olmuştu. İnce narın vücudu, ateşli hareketleri ona bu sahada muvaffak olması için yardım etmişti. Kadınlar bu Ispanyola benzeyen genele dansetmek için can atıyorlardı. İngiltereden Fransaya geçtiği zaman önceleri Paris'te yerleşmiş, daha sonraları lüks sayfiye otellerinin bulunduğu semtlere inmişti. Kazancı fena değildi. Otellerdeki yaşlı, zengin kadınlar böyle bir kavalye bulduklarından dolayı her zaman memnun kalıyorlar ve ona plâtin yüzükler, altın sigara tabakaları hediye ediyorlardı. Fakat sonradan enflâsyon gelip çatmış ve bu zengin, ihtiyar kadınlar otellerden çekilivermiş-

lerdi. Bazan bir kokteyl parasını bile sor çıkaracak hale gelmişti. İşte bu sırada Stella ile tanışmıştı. Stelle Avustralyalı bir yüzücü idi, birçok defalar atlama şampiyonu olmuştu, O da şimdi bir ücret mukabilinde otellerde müşterilerle dans ediyordu, Birbirlerini sevdikten sonra evlenmişlerdi, fakat bu evlilığı gizli tutuyorlardı. Çünkü yaşlı kadınlar evli bir dansörle dans etmekten hoşlanmıyorlardı. İkisi de birbirlerini tanımıyormuş gibi yaparak bazan gü nün yirmi dört saatinde, saat başlarında beşer dakikalık istirahat yapa rak, mütemadiyen müşterilerle, dans ediyorlardı. Bu, bir facia idi Nis'in bu otellerinde, böyle daimî dans turnesi insanı mahvediyordu. Ertesi sabah bacakları sızlıyor, ayakları ise şişiyordu. Müşteriler de artık fazla para vermemekteydiler, Bazan ikisi sırf müşteri celbetmek için solo danslar yapmak zorunda kalıyorlardı. Sonraları Syd'in aklına gelmişti. Stella fekalâde bir atlayıcı ve daha idi. Böyle alevler içinde bulunan bir havuza atlaması enteresan bir numara olabilirdi. Paristeki bir me nejere bu numarayı izah etti. Daha sonra ikisi de bir sirke angaje oldular. Numara büyük bir rağbet görmüştü, şimdi de aynı oyunu bu lüks otelin havuzunda gösteriyorlardı. Fakat Stella, muvaffakiyetinin zirvesinde iken bu numaradan vazgeçmek istemekteydi.

Syd bir şey söylüyemedi. Karısını çok seviyordu ve onun her istediğini yapmaya hazırdı. Karısını kucakladı. Stella hâlâ hıçkırıyordu.

"Sonumun geldiğini zannediyorum" dedi

"Hayır, artık vaz geç. Elbette bir çaresini buluruz. Evvelce aç kalmıştık, fakat ölmemiştik. Şimdi de ar kalalım, fakat bunu da altedebili riz."

Stella başını kaldırmış bir noktaya bakıyordu. Birdenbire yerinden doğruldu, ayağa kalktı, karşısındaki aynaya göz attı, kauçuk başlığının altından dışarıya fırlamış olan saçlarını içeri soktu, sonra acı bir gülümseme ile kocasına dönerek.

"Artık gideyim, seyircilerimi, sukutu hayale uğratmamalıyım" dedi.

AKİS

Hoşunuza Gittiyse Hemen

Abone olunuz

ASKERLİK SAHASINDA

General Gruenther
Asker, daha çok asker...

Avrupa

Alman korkusu

Batı Avrupanın Sovyet tehlikesine karşı mudafaasında Alman askeri kuvvetlerine ihtiyaç olduğu NATO yuksek kumandanlığı tarafından gayet sarih olarak ifade edilmiştı. Batı Avrupanın mümkün olduğu kadar ileriden mudafaası, gerek seferberlik için vakit kazanmak, gerek batı sanayiini korumak ve örtmek için lüzumludur. Bu zaruret Batı Almanyanın Avrupa müdafaasına iştirakini gerektirir Diğer taraftan, NATO devletleri ne kadar gayret ederlerse etsinler, Sovyetlerin insan gücü karşısında zayıflırlar. Sayı zayıflığı her ne kadar teknolojik üstünlük ile telâfi etmeğe çalışacaklarsa da, batı ordularının da, ha çok kuvvetlenmesine de çok lüzum vardır Bu bakımdan da Alman askerî kuvvetlerinin NATO ordularına katılması ikinci bir zarurettir. Askerlik te ileri ve üstünlük göstermiş bir milletin teşkil edeceği birliklerin sayılarından başka moral ve meslekı değerleri de ayrıca NATO'yu kuvvetlendirecek faktorlerdendir. Görüluyor kı askerî hesaplar ve mantık, Batı Almanyanın NATO'ya ve batı müdafaasına katılmasını gayet lüzumlu ve hattâ çok geç kalınmış bîr tedbır olarak göstermektedır Bu hakikate ragmen Fransa da Almanya ile müdafaa konusunda ışbirliği yapılması hususunda büyük bır çekingenlik ve korku hâlâ devam emektedır, Almanyanın silâhlanmasına müsaade edildiği takdirde Alman militarizminin tekrar doğacağından endişe eden Fransız hukumetleri, Alman iştirakini başka yoldan temin etmeği düşünmuşler ve Batı Avrupa mudafaa topluluğu adı ile milletlerarası bir mudafaa teşkilâtı fikir ve projesini ileri sürmüşlerdi. Çok Fransız, ve bu arada Mareşal Juin ve General de Gaulle bu hal tarzına itiraz etmektedirler. Diğer taraftan NATO başkumandanı, zaman kaybedilmekte olduğunu ve Alman iştirakının bıran evvel temin edilmesi lâzım geldiğini ısrarla bıldırmektedır.

Batı Avrupa müdafaa topluluğu, bu şartlar içinde, hattâ resmen hükumetler tarafından kabul edilse de tatbikatından beklenilen neticenin alınması şüphelidir. Bu teşekkül hattâ şimdi kabul edilse Alman birliklerinin harbe hazır olacak şekilde teşkilâtlandırılması ve yetiştirilmesi en az 1956 yarısını bulacaktır. Bu kadar istemiyerek bu teşekkülü kabul ettikleri takdirde Fransızların da tatbikat.a hayli muşkulât çıkarması mümkün

dür. Hükümet değişmesi halta ve ay meselesı halında olan bır memleketın mılletlerarası işbırlığında devamlı ve ıstıkrarlı bir polıtıka gütmesı de haylı zordur

Fransızlardakı Alman korkunusunu Ruslar ve komunıstler ıstısmar edıyorlar ve Almanlarla ışbırlığı aleyhınde gayet genış propaganda yapıyorlar Alman korkusunun Fransız mılletı A üzerında bu kadar menfi tesırlerı cıddan esef vericidir. Bu korkunun hıç olmazsa müsbet tesırlerı olması hür dunya ıçın faydalı olurdu. Korkan bır memleket, her şeyden önce kuvvet lenmeğe çalışır. Halbukı Fransızlar, iç polıtıkaları icabı askerî sahada zayıf kalmayı tercıh edıyorlar ve korktukla rı Almanları da sılâhsız halde tutmak la kendılerıne emnıyet sağlayacakları nı sanıyorlar

Gerçekte Fransızların Alman kor kuşu Fransa ıçın hiç de hayırlı değıldir Çünkü, tekrar doğmaması ıçin çalışılan Alman mılıtarızmı esasen mev cuttur ve yaşamaktadır Bu mıllette mı lıtarızm mutlaka mevcut ordular ve sılâhlarla kendısını göstermek ve ordu lar ve sılâhların yok edılmesıyle de mılıtarızm yok edilemez. Versay muahedesı Alman erkânı harbıyesını kaldır mış, orduyu küçültmüş ve tahdıt etmişti. Zamanı gelınce Alman sılâhlı kuvvetlerı, gayet kısa bır zamanda, dünyaya meydan okuyacak şekılde ortaya çıktı. Hattâ Alman erkânı harbıyesının müttefikler tarafından kaldırılmış olması Almanlara faydalı da oldu. Kaldırılmış olan erkânı harbıye, gızlı şekılde ve General Seeckt'ın mahırane ıdaresi altında, ıdarı ışlerden uzak olarak mustakıl Alman ordusu nun, doktrınlerı, teşkılâtı ve plânları üzerinde çalışmak ımkânını buldu. Dığer memleketler erkânı harbıyeleri ıse zafer defne dalları üstünde, bürokrasının ataletıne kendılerını bırakmış durumda idıler. Alman askerî te fekkürünü ne Versay muahedesi yok etmiş ve ne de ıkıncı Dünya Harbi galıpleri bunu yapabılmıştır. Alman askerî tefekkürü yaşamakta ve tekâmul etmektedir. Entellektuel kazançlar ım ha edılemezler. Almanyanın askerî sahada kazançları, milyonlarca Almanın hayatına, muazzam tahrıbat ve felâket lere mal olmuştur. Uzun bır tarıhî evolüsyon ve bunca fedakârlıklarla kazanılan tecrubeler, hâsıl olan kanaat ler, büyük mütefekkırler tarafından devamlı surette işlenmiş ve askerî tefekkür Scharnhorst'dan, Clausevitz ve Moltke'den. Schlieffen ve Seeckt'e kadar intıkal ve tekâmül etmiş ve İkıncı Dünya Harbında de bütün dünya askerleri tarafından takdır edılen generaller yetiştirmiştir.

Gerçekte "Alman mılıtarızmı" mânâsız bır ıfadedır Almanyada yüksek derecede tekâmül etmiş bır askerî te fekkür vardır. Nıtekım bugün Amerikada da askerî tefekkür süratlı bır ınkışaf göstermiş bulunuyor. Askerlığın moral ve fikrî temelleri gayet sağlam olarak mevcut olunca, yüksek derecede sınaı kudretı, organızasyon ve dı sıplın kabılıyetı olan bır mıllet ıçın kısa zamanda muazzam askerî kuvvet leri bılfıl meydana getırmek çok zor bır mesele değıldır. İşte bu sebepledir kı Alman askerî kudretı .bılkuvvet mevcuttur. Bılfıl mevcut olması da zarurıdır. Batı Avrupa bır askerî boşluk halınden ancak Alman ordularının ıştırakıyle kurtulabılır Hür dünya mılletlerı iyi bılmelıdırler kı batıda Almanya, doğuda Japonya süratle ve kâfi derecede sılâhlandırılmadıkça sağlam bır emnıyete kavuşmaları mümkün değıldır. Bu hakıkatın anla şılması gecıkıyor; kaybedılen zamanın telâfisi sonra güç olacaktır—S.K.

Bahriye

Amerikan deniz kuvvetleri

1 temmuz 1955 de başlayacak olan 1955 bütçesınde Amerıkan denız kuvvetlerı şu yenı inşaata başlamayı planlamıştır

— 17 büyuk harp gemısı (bır tanesı 60.000 tonluk tayyare gemısıdır)

— 2800 tonluk beş destroyer.

— İki hücum denızaltı gemısı.

— Atom ile hareket eder denızaltı gemısı

— Bırçok gemılerın modernize edılmesi hususıyle dört tayyare gemısı

Propaganda

Psikolojık harp

Amerıkada yeni bır hoparlör sistemı tecrube edılmektedır. Bu cıhaz bır nakil vasıtası üzerıne konarak seyyar orduda kullanılabıleceği gıbı ırtıbat tayyarelerınde ve tank içınde de kullanılır

Bu cıhazın 250 vatlık amplifikatörü vardır. Düşman kıtaları üzerınde propaganda yapmak ıçın kullanılacak olan bu cıhazlar psıkolojık harp vasıtalarının en yenılerındendir Bunların kullanılmasıyle artık ılerı kıtalarda duşman dıllerını bılen propagandacılara lüzum kalmıyacaktır. Ger de doldurulacak olan plâklar bu cıhazlar vasıtasıyle düşmana duyurulacaklar.

Görülüyor kı bır çok memlekette "Propaganda nezareti" adı verılen ve bılhassa Almanyada Goebels'ın meşhur ettığı makam bulunmamakla beraber, propagandacılar çalışmaktadır.

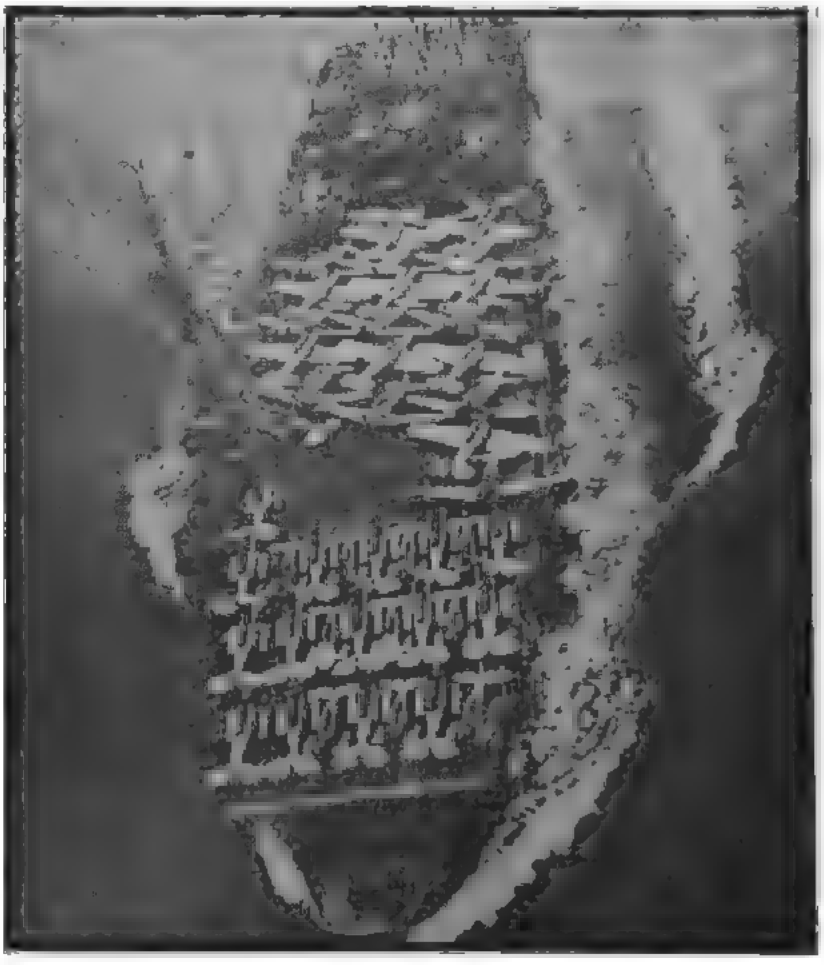

Amerikanın bir tayyare gemisi
Tatlının üzerine sinekler konmuş

KADINLAR ARASINDA

Aile hayatı

Mutfak ebadının önemi

20 nci asrın kadınının her işe karışmasını tavsiye ederken pek geniş ve her zaman temas edilmeyen sahaları da kastetmekteyiz. Meselâ belediye imar plânlarının gözden geçirilmesi gibi... Bugun yaşadığımız apartman hayatı karşısında evımızdeki rahatın ve hayat tarzının tanzımı geniş ölçude apartmanın tâbi olduğu mimarî plâna bağlıdır. Eğer bınası inşa etmiş olan mimar vaktile dört veya altı kişilik bir ailenin günlük hayatında başgöstermesi melhuz bınbır hâdiseyi hesaba katmamışsa, annenın fuzulı sandık, bavul vesaır eşyasını nereye koyacağını düşünmemişse, babaya bir musafir geldiği takdırde, sabahlık veya pıjama ile odlaşan ev halkı ile karşılaşmamasını bir ihtımal olarak gözönunde bulundurmamışsa cefa ve ezıyetını çekecek olan bızler, yanı bıçare kiracılardır.

Garp memleketlerınde kadın teşekküllerının çoğu, belediyeler üzerınde, ımar plânlarının şartlarını istedikleri tarza uygun bir şekılde tanzım etmeleri hususunda bir tazyık icra etmektedir. Bugun, mecmualarda gördüğümüz o ferah, geniş, hareket serbestısını haız cici mutfaklar ancak son derece lüks, parke döşeli, altı veya sekız odalı apartman katlarına mahsustur. Oysa ki memleketımızın hayat standardı içınde bu gibi dairelerde oturanların çoğunun bir veya ikı hızmetçısi vardır ve ev kadını o nefis mutfakların yüzünü görmez dahi! Buna karşılık dar gelırlı aılelere mahsus ıkı veya üç odalı ev ve apartmalarda bılhassa mutfaklar ınadına dardır. Sandık odası yoktur. Gömme dolaplar namevcuttur. Halbukı asıl bu küçük evlerde, mevzuubahıs konfor hayatî bir onem arzetmektedır Zıra bu evlerın çoğunda ev kadını kendısi yemek pışırıp, evının ışını gormektedır Ferah ve geniş bir mutfağa sahıp olsa, bir köşesinde enlı bir masa koyup aile efradına yorulmadan hızmet edebılır, Amerıkada hızmetçi mefhumu çoktan tarıhe mal olduğu cıhetle belediyeler, buyucek bır yemek masası ile altı veya dört sandalyeyi istıap etmıyecek olan bir mutfağı havi evin inşa ruhsatnamesını vermezler.

Kadınlarımızın "acaba ne gıbı faydalı ışler başarabılırız?" tarzındakı sualler ne, ışte tamamen onlara mahsus bır saha! Faal ve azımlı bir kadın teşekküllü vasat bir apartman veya ıkı aıleye münhasır bahçeli evin normal ebatlarını tesbıt edıp bunları asgarî ölçü olarak pekâlâ belediye ımar müdurluklerine sunabılır Onu takıben sıkı bır mucadele ile bunları müstakbel ev salıplerıne kabul ettırmek hıç te tahakkuk etmez bır hayal değıldır.

Malûm ya eskı bir atasözüne göre "Kadının fendı, erkeği yendi..."—N.A.

Bizden - Onlardan

** Amerıkan Ayan Meclısının tek kadın üyesi Margaret Chase Smıth önümuzdeki seçımler münasebetıyle partısının yoklamasını ezici bir çoğunlukla kazanmıştır. Bılındığı üzere Amerıkan Ayan Meclısınde 48 eyalet temsılen İkişer delegeden 96 senatör yer almaktadır. Tesrü, sahada ağır basan kararlan ile Birleşık Devletlerın siyasî kaderine geniş ölçüde müessır olan bu meclıste bir üyelık elde etmek, mahallî meclıslere fazla önem atfetmeyen Amerikalı vatandaşlar ıçın paha bıçılmez derecede şereflı bir vazıfedır. Kanun vazıları vaktıyle bu meclısı lüzumundan serî tebeddülattan korumak yin mevcudunun üçte bırının her ıkı senede bir değışeceğını vazetmışlerdi. Normal üyelik müddetı altı senedir. Böylece Ayan Meclısı uyelerınden ancak üçte bırı ıçin her ıkı yılda bir seçım mevzuubahis olmaktadır*

Cumhurıyetçı partısının aday yoklamasını rakıbıne karşı beş mıslı fazla bir çoğunlukla kazanan Mıss Margaret Chase Smıth bu zaferı ile aynı zamanda temsıl etmış olduğu Maıne eyaletı hesabına Mc Carthy'yi de yere sermış bulunmaktadır.

** İstanbul Milletvekillerinden Nazlı Tlabar geçenlerde aktolunan olağanüstü kongre tarafından "Türk Kadınlar Birlığının Reıslığıne seçılmıştır. Sozu geçen dernek hatırlarda olduğu üzere geçen yıl haylı gurultulü münakaşalara sahnl olmuş, hattâ yapılan kongrenın, bırını feshettırmek ıçin uyeler mahkemeye dahi başvurmak zarureti ni duymuşlardır Faal ve enerjık bir kadın temsılcımızın bırlığın başına geçmesinden sonra herhalde müsbet hamleler gelmekte geçikmıyıçektir.*

Modern bir mutfak
Kadının ideali.. mı?

Senatör Smith
Erkekleri *yenen kadın*

KİTAPLAR ARASINDA

İKİ UYKU ARASINDA

Tarık BUĞRA (Yeditepe yayınları 1954 .84 s, — 100 Krş.)

Tarık Buğra'nın bu hikâye kitabı, üçüncü kitabı. İçindeki hikâyelerin sayısı 13. Birçoğu eski, birkaçı yeni, bu hikâyelerin. Fakat hepsinde ortak olan bir şey var' Kişiler, yakınlarının duygularına, kendi duygularına kalın, çok kalın bir cam arkasından bakıyor, başkalarına, kendilerine, acıyorlar. Tiksintinin de karıştığı bu acıma, Buğra'da görülen en yaygın duygu

Aynalar, Buğra'da önemli bir yer tutar Kişiler kendilerini onların için de görür, acırlar. (İki Uyku Arasında, Meçhul Kahraman). Fakat Buğra, acımaz kişilerine. Onları kurtarabilecek tek şey sevilen kadının yahut sevilen erkeğin yanına dönmektir. (Mavi . Doç.. Şehir Kulubunde, başka bir katta da, Yiyano ve Keman İçin). Kadın . erkek münasebetleri, sevgi olmadığı şaman, kaçınılmazlığın güçlüğü içinde sürüklenir (İki Uyku Arasında, Muhallebıcıde). İçmek, içerken dışarıdaki dünyanın (Kurtuluş) yahut geçmişin (Meçhul Kahraman) güzellığı karşısında kendi durumunun acılığını düşünmek, can sıkıntısı, boş hayaller, boş gurur, yalnızlık, Buğrayı çok uğraştıran, çok düşündüren thema'lar. Aşkı arayan kişileri, aşktan çok acıyı, pışmanlığı, bulur, duyar. Sılkınıp yenilen, çoğu zaman da sılkınmeye yenilen kişiler. Buğra'da "sadısme" önemli bir yer tutuyor ama sadıque kişileri, yaptıklarını daha yaparken pışman olur.

Buğra-ıçın önemli olan. insan duyguları, ruh halleri, münasebetler. Karşılıklı bir anlayışsızlık yahut yanlış anlaşma .. İnsanları yıkan budur, Buğra ya göre..

Hıkâyeler, kelime tekrarının, geriye dönuşlerin, isyan, pışmanlık cümlelerinin. bolluğu,ile yanyana getirilişlerinin ağırlaştırdığı bir üslûpla yazılmış çoğu zaman. Bu dalgın hava içinden arasıra bir hareket, bir hafiflik fışkırıvertir. Ama dönüp dolaşıp gelinen yer gene o kalın camın arkasıdır. İnsan kendini bile, seyrettiği yer...

YILAN HİKAYESİ

Samim KOCAGÖZ — (Yeditepe Yayınları 1954 - 212 s. — 260 Krş.)

Samım Kocagöz bu kitabında, bir köyün meseleleri içinden, hem bu köyün hem de sıyasî hayata başlayışının, hikâyesini çıkarmak istemiş. Bu hıkâyeyı n. Dunya Savaşının son yılında başlatan Kocagoz, köy insanlarının geçım sıkıntısını, bentlerın engellediği sular altında kalan tarlaların sürülemeyışının doğurduğu guçlükleri gosterirken askerden dönmesi beklenen bır, gence bağlanan umutları anlatıyor. Köylüye, gölün balığını tutmak da yasak edılmiştır. Günün bırında e.bırlığıyle balık tutmağa kalkan köylünün başına gelenler, kinleri büsbütün kabartıyor. Kışılerden, Recebin oğlu İsmail, askerden, aydınlanmış bir kafa ile dönmuştür. Öç yerine, düzen le çalışmayla bir şeyler elde edebılmek gerektığine ınanmıştır. Bu ara kurulan Demokrat Parti, kendını köyde duyurmağa başlar. Köy, yavaş yavaş, bır ıkı gencın, sıyasete yatkın bır iki aklın aracılığıyla, bu partıye bağlanmaktadır. Koyde Parti ocağının kurulduğu günlerde, partılerarası gergınlık, köy hayatının her olayına karışmaktadır. 1946 seçımlerınde butun köylünün umut bağlamış olduğu Demokrat Partın n iktıdara gelemeyışı, koylulerın hayal kırıklığınla uğraması

Halide Edip - Adıvar
Münevver kadınımız

sonucunu doğurur. Ocak Başkanı İsmail, düzenli bir çalışma ıçınde dört yıl daha beklenmesini istemektedir. Koylünün sabrı taşmıştır ama. Bazısı Devlet malı olan bentlerin yıkılması, tarlaların sudan kurtulması ıçin köylülerın harekete geçtığı gün, gene de hepsının başına geçen, arkadaşlarıyla bu ısin sorumluluğunu yuklenen İsmaıldır. Çıban başını koparmış olmanın verdığı gurur ıçınde hapse gırerken bile, hakka ınanmış, inanmakta olduğunu belırtır

Bu hıkâyenın kandırıcı olması beklenırdı. Oysa kı akıp gıden olayların çok gelişebilecek olanları bile kolaylıkla çözuluyor, okuyucuyu bır türlü ışıne alamıyor.

KÖLE HANI

İlhan TARUS — (Yeditepe Yayınları 1954 — 88 s. — 100 Krş).

Yazar, bu kıtabının yayımlanan altıncı hıkâye kıtabı olduğunu söyleyerek önsözüne başlıyor

Bu 6. kıtaptakı 11 hıkâyenın bırı 1939'da (Bır makınenın gözyaşları), bır başkası 1948'de (Arzu, öbürleri 1950 den sonra (51, 52, 53) yazılmış. Bırı bırınden pek değışık olmayan, ötekı İlhan Tarus hıkâyelerının havası ıçınde geçen bu hıkâyelerın arasında yalnız 1939'da yazılmış olan "Bır makınenin gözyaşları" adlısı, bir çeşit "fantastıque"e kaymış. Öbürlerı. Tarus'un önsözunde belırttığı bır takım duşuncelere uydurulmak ıstenmış. Tarus bu önsözunde, anlayıcı, açıklayıcı bır sanata ınandığını anlatıyor.

"Merdıvende ınsan var" da, insanın ınsana yardımını; "Bır makınenın gözyaşları"nda, bır makınenın bile insanların halıne acır gıbi olabileseğını 'Odacı namzedı"nde insanın "izzet-i nefs'ini"; "Üst kat'la "Kör nefis"te insanın dunya karşısındakı tavırlanın dar sınırlılığını; "Hesna Hanım"ın temiz saadetı karşısında "Otuz Papel" dekı kadınla, kadının ıkı ayrı çevre ıçındekı ayrı kaderlerini; "Köle hanı"nda, "Köpek"te, insanların merhamet derecelerını sağır öçlerını; "Arzu" da insan duygularının çarpışmasını; "Sır" da ise insanın öç alışım anlatmak istemış. Bu son hıkâyede kuvvetlı bır ıkı yer var. Fakat kıtabın en başarılı parçası, Tarus un, içini döktüğü, düşuncelerını anlattığı önsöz!.

HAYVAN ÇİFTLİĞİ (ANIMAL FARM)

George ORWELL, Çev: Halıde.Edib ADIVAR (Mf. V. Dünya Edebiyatından Tercümeler, Yeni İngiliz Edebiyatı Serisi. 1954 . 112 s. — 120 Krş.)

Kıtabın başına Halıde.Edib Adıvar'ın yazdığı önsözde Orvvell'in bu eserı ıçın tenkıdçılerın "Komünist rejimin kudretlı bir karıkatürü" dedıkleri belırtılıyor. Gerçekten de yazar, bu dıkta rejımını adamakıllı alaya almış, yere vurmuş. Eser. zeki, usta bir kalemın ürunu, hayvanların rol aldığı bır çeşıt senaryo. Olaylar gelıştıkçe, işin cıddılığıne ınanmayan tavır bırakılıyor, zaman zaman mantıksızlığın, gaddarlığın boylesi karşısında ısyan edılıyor.

Çıftlık sahıbı Mr Jones'un ıçıp ıçıp sızdığı bir gece, hayvanlar, domuz armağanları kazanmış yaşlı, akıllı domuz Major'un çevresınde ambarda toplanırlar. Majör, hayvan kardeşlerının zavallı, sefil, çoğu zaman bıçak altında sona eren hayatlarından söz açarak sefaletlerının tek sebebı olan insanı ortadan kaldırdıktan sonra yaşayacakları mesut hayatı anlatır: Tek yol, ıhtılâldır.

Majör, büyük hayalının tohumunu böylece atar, kısa bir zaman sonra da ölüp gider.

Gerçekten, hayvanlara yem verilmesinin çiftlik adamlarına unutulduğu bir gün ihtilâl patlak verir de!

Mr Jones ile adamları çiftlikten atılmış, Animal ism'in genç halefleri olan genç domuzlardan Snowball ile Napoleon, ihtilâlin liderleri halıne gelmişlerdir.

Eser, bundan sonra gelişen olayların girdâbı içinde o büyük Ütopyanın nasıl çöktüğünü, hayvanların insan zincirinden kurtulduk derken nasıl da domuzların ağına düştüklerini, gene de saplantılarından sıyrılamadıklarını büyük bir canlılıkla anlatır. Liderlik için post çekişmeleri, sonunda, tasfiyeler, idamlar, itiraflar, tethiş, polis rejiminin bütün korkunç baskıları, açıklanıverir.

Kitabın bitiminde, insanlarla domuzları birbirinden ayırt edemiyecek hale gelen hayvanların, cevabını bulamayacakları bir sorunun bunaltısı içinde ne yapacaklarını bilemediklerini görüyoruz..

Canlılık, yalınlık, ilgiyi uyanık tutmasını bilme, zekâ, bu kitabın başlıca değerleridir

LETTERS TO MİLENA

Franz Kafka, Çev. T. ile J. Stern. (Farrar, Strauss and Young, 230 s., 3.75 dolar)

Milena, Kafka'nın eserlerini Çekceye çeviren, Kafka'yı anlayan, onunla ancak 4 kere görüştüğü halde hemen her gün, kimi gün de birkaç defa mektuplaşmış bir kadın. 2. Dünya Savaşı yıllarında, bir esir kampında ölen Milena, Kafka'yla aşklarının tarihi olan mektupları Willy Haas'a vermişti İşte şimdi basılan Kafka'nın mektupları bu mektuplar arasından seçilmiştir. Burada Kafka'yı, eserlerinin Kafka'sı, bocalayan, seven, sevilen, fakat kapalı kapının önünde duran Kafka'sı olarak görüyoruz.

Bu mektupların birçoğunu, Adalet Cimcoz, Türkçeye çevirmektedir. :

AKİS

Hoşunuza gittiyse hemen

Abone olunuz

TIB SAHASINDA

Kan Bankaları

Yeni bir sanayi

Son harpte kan aktarmanın tedavideki tatbikatı genişlediği gibi, bu iş için kullanılan teşkilâtta da büyük gelişmeler oldu Harbin doğurduğu felâketler, büyük şehirlerin bombardımanları, çok sayıda yaralılar ve yanıklar organizatörlerin işini hem arttırdı hem de kolaylaştırdı. Bu zavallıları kurtarabilmek için kanlarından bir miktar bağışlayanların sayısı çoğaldıkça çoğaldı

Bu gün bir çok memleketlerde kan nakli işini kızılhaç başarmaktadır. Bu memleketler arasında Avustralya, Belçika, Kanada, Kolombiya, Danimarka, İrlanda, İspanya, Amerika, Finlandiya, Yunanistan, Macaristan, Hindistan, Irak, Japonya, Lüksenburg, Norveç, Hollanda, Peru, Polonya, Portekiz, İsveç, İsviçre, Tayland vardır. Bazı memleketlerde kızılhaçın yanında devlet tarafından kurulmuş başka enstitüler de bu işle uğraşmaktadır

Almanyada transfüzyon organizasyonu Robert Koch enstitüsünün teknik kontrolü altındadır. İspanyada, sağlık İşleri direktörlüğünün emrindeki hematoloji ve hemoterapi enstitüsü kan nakli işlerini organize eder. U R. S, S. de halk sağlık komiserliğinin organı olan (Kan naklı merkez enstitüsü) vardır. Fransada kan nakli meseleleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının ödevleri arasındadır İtalyada kızılhaça bağlı olmayan (Gönüllu kan vericiler derneği) kurulmuştur.

Bunlardan başka her memlekette, hastahanelerin çoğunda kendi ihtiyaçları için kurulmuş kan naklı istasyonları mevcuddur

Büyük çapta bir transfüzyon servisi kurmak demek; kan vericileri bulmak, toplamak, kaydetmek, genel durumlarını ve kan gruplarını tayin etmek, hemen kullanılmak üzere onlardan yeteri kadar kan almak veya tam kan, plâzma, ve alyuvar emülsiyonları şeklinde bu kanlardan yedek hazırlamak demektir. Bu muayeneler ve hazırlıklar, büyük teknik bilgiye, ince ve dikkatli araştırmalara dayanır. Kan verme işlerinin başarılı olması için bu servislerin iyi kurulmuş olması lâzımdır. Transfüzyon merkezi çalışacağı bölgenin ihtiyaçlarına uygun olmalı, zorluk çekmeden işleyecek durumda, bunları idare eden âmir ve memurlar kalifiye kimselerden seçilmelidir Yeni bir transfüzyon servisi organize edileceği zaman Amerikada olduğu gibi bastahane baş tabiblerinden ve bu işlerden anlayan hekimlerden müteşekkil bir merkez komitesi kurulmalı, bu komite de muhtelif sağlık servislerinden yararlı ve yetkili elemanları seçmelidir. Komiteye başkanlık eden zat transfüzyon için gerekli teknik bilgilere sahip olmalıdır. Ancak bu sayede yapılacak teklifleri ve verilecek direktifleri kavrayabilir. İster kızılhaç veya kızılay tarafından tesis edilmiş olsun, ister başka suretle ortaya çıkmış bulunsun, bir enstitüye mensup veya mustakil, fakat bu sahada sözsahibi kalifiye personelle beraber çalışma çareleri aranmalıdır. Belçika kızılhaçı, bir muşavir, bir de teknik iki komisyonun kollaborasyonundan faydalanmaktadır. Hollanda kızılhaçının merkez komitesi de biri ilmî diğeri idarî iki komisyondan teşekkül etmektedir. İdarî komisyon propaganda işlerini de sağlamaktadır. Hindistan da, Kalküta kan bankası, kızılhaçın Bengal şubesi ve (All India Institute of hygiene) le devamlı temas halinde dir Amerikada kızılhaç transfüzyon servisi ilmî sahada (National research council) ki tıb ilmleri, bölümünden direktif alır. Bütün bu birlikte çalışmalardan hem kızılhaç faydalanır, hem de kızılhaçın hazırladığı kıymetli materyeli araştırmalarında kullanan bu enstitüler istifade eder. Transfüzisyon servisleri bulundukları yerlerdeki otoritelerin, hastahanelerin ve hekimlerin yardımlarını da sağlamaktadır

İlk kan bankası

Amerikada ilk kan bankası bundan on beş yıl önce Fantus tarafından Cook eyalet hastahanesinde kurulmuştu. O zaman Fantus: "Artık hastahanemizde kan verilememesi yüzünden kimse ölmüyor çünkü, istenildiği anda uygun ve emin bir kan temini mümkün oluyor. Bunun için kan bankamıza teşekkür etmeliyiz." diyordu. Bu banka çalışmağa başladığı günden itibaren büyük başarı sağladı Bundan örnek alınarak, aynı şekilde yeni yeni bankalar organize edildi. Halen Amerikada 1500 den fazla kan bankası mevcuttur. Adedi 900 ü aşan şehirlerin herbirinde bir kan bankası veya kızılhaçın bölge kan merkezi vardır. Yahud da ikisi birden mevcuddur Kore savaşı patlamadan önce, hastaların tedavisi için Amerikada, hastahanelerde, senede, 500 c.c lük üç milyon ünite kan sarf edilmekte idi. Bu miktarın % 70 ni hastahanelerdeki kan bankaları, % 17 sini kızılhaç bölge kan merkezleri % 13 ünü de hastahaneler dışındaki, müstakil kan bankaları temin ediyordu Kore harbi başlayınca kan bankalarının faaliyeti ve kan temini işi esaslı surette arttı.

Küçük, büyük, bir hastahaneye bağlı veya müstakil bir kan bankasının işletilmesi büyük bir meseledir. Yeteri kadar bir kân stoku ve isteklere cevap verecektir yedek temini lâzımdır. Michael Reese araştırma tesislerinin direktörü ve Chicago kızılhaç kan programı tıbbî komitesi başkanı S, O. Levinson. "Kan bulmak para bulmaktan on defa daha zordur." diyerek meselenin önemine işaret etmektedir.

TIB SAHASINDA

Pennsylvania üniversite hastahanesindeki kan bankasına gittikçe artan faaliyetlerine göz atan Ravdin ve Roberts: "Bütün kan toplayıcı ajansların yine başlıca meselesi yeteri kadar kan temini oluyor Eğer idare makamları şuurlu bir gayretle hastaları kan vermeğe iknâa çalışırlarsa bu güçlük yenilebilir. Böyle bir bankanın iyi işleyebilmesi için hastaların gayreti ve idare âmirlerinin candan alâkaları şarttır" demektedirler

Bir çok hekimler kan bankalarının, en küçük hastahanelerde de kurulması için sabırsızlanmaktadırlar. 200 yataklı olan St Vincent hastahanesinin kan bankası, Billings ve Montana tarafından küçük bastahanelerin kan bankalarının da işleyebileceğine misal olarak gösterilmektedir Hastahanenin teçhizatı ve tesisatı arttırılmadan bu banka geniş bir halk kitlesinin ihtiyacını karşılayabilmektedir. 1947 de açılmıştır. 90 yataklı olan bir ikinci genel hastahane ile takriben 150 bin nüfuslu bir bolgenin kan ihtiyacını sağlamaktadır. 1949 da 1300 ünite kan dağıtılmıştır. 1950 de dağıttığı kan miktarı 1500 e ulaşmıştır. İlk açıldığı sıralarda banka her verdiği kan ünitesine karşılık iki ünite kan istemiş, sonraları her üniteye aynı miktar geri almayı esas kabul etmiştir. İade edilemiyen her kan ünitesine karşılık 25 dolar ve 500 c.c kanın hazırlanma ücreti olarak da 12.5 dolar alınmaktadır. Bu suretle hem mükemmel bir yedek temin edilmekte hem de bir mali kudret sağlamaktadır. Dönerlerden hemen her gün kan alınmaktadır. Bu suretle yerine konulan kanların yüzdesi artmaktadır. Profesyonel donörler ve nadir bulunan kan tipleri için ayrı ayrı listeler tanzim edilmiş bulunmaktadır Fakat profesyonel donörlerin miktarı ancak % 8 kadardır. Acele istekler için yedek kaynağı olarak başka organizasyonlara da baş vurulmaktadır.

Hususî teşebbüs

Amerikada bir hastahaneye bağlı olmayan ilk kan bankası bir eyalet tıb sosyetesi tarafından 1941 de San Francisco'da kurulmuştur. Adı İmin Memorial Blood Bank'tır. Bu banka ihtiyacı olan hastalara parası karşılığı tam kan veya plâzma temin etmekte, hastaların servis ücretlerini ödeme veya aldıkları kanı yerine donör getirme kabiliyetlerine bakmadan onlara transfüzyon imkânları sağlamakta, Birleşmiş Milletlere plâzma göndermekte ve San Francisco halkına plâzma yedeği hazırlamaktadır. İlk çalışma yılında 7362 donorden kan alınmış ve bunların bir kısmı transfüzyonda artanı da plâzma hazırlamakta kullanılmıştır. Son on iki ay içinde kan verenlerin sayısı 40.488'i bulmuştur. Banka şimdiye kadar 200.000 donör kaydetmiş, 140.000 ünite kan dağıtmış ve binlerce ünite plâzma hazırlamıştır Eğer kan hastahanede yatan hastalara gönderiliyorsa her ünite için hastahaneden 7.5 dolar servis ücreti alınmaktadır. Bu para kanın alınması, hazırlanması, ambalaj yapılması ve nakil ücretine karşılıktır. Buna ilâve olarak, bankadan alınan her kan ünitesinin yerine, hastahane aynı miktar ve aynı gruptan kan vermekle mükellef tutulmaktadır. Bu işi temin edebilmek için hastahane kan verilecek hastadan kan ünitesi başına 25 dolar (teminat, akçası) almakta, hastanın ailesi veya dostlan bu miktar kanı kendileri veya bir donör vasıtasiyie iade ettikleri zaman veya bankada evvelce mevcut rezervlerinden veya banka kredisinden kapattıkları zaman 25 dolar teminat ücreti geri verilmektedir. Bu işler yapılmazsa hastahane, profesyonel bir donöre bu 25 dolar ücreti vererek aldığı kanla bankanın açığını kapatmaktadır

İrwin Memorial kan bankasında 200 den fazla firmanın, sosyetenin, ve yardımlaşma organizasyonunun temin ettiği rezerv kan vardır. Bu fon teşkilata dahil azaların devamlı kan vermeleri sayesinde muhafaza edilmektedir. Bunların dışında diğer eşhas da bankaya kan yatırabilir ve bir yıllık kan kredisi temin edilebilir. Bu kredi akrabaları ve dostları için de mutebердir. İstek üzerine banka bu kredıyı başka bankalara da devredebilir. Eğer transfüzyon için kan isteyen kimse San Frascisco'da yaşıyorsa, dostları nerede bulunurlarsa bulunsunlar, kendişine kredi verebilirler. Goruluyor ki Fantus, 15 yıl önce: "Kan bankası terimi sadece mecazı mânası olan bir ifade değildir" demekte isabet etmiştir

Yine bir eyalet tıb cemiyetinin kurduğu halk kan bankası da Jacob Blumberq M. Blood Banktır. Bu banka İllinois'de Lake eyaletinin tıb sosyetesi tarafından organize edilmiştir. 1951 de banka açılmadan önce, eyletin yedi hastahanesinden ancak üçünün kan bankası vardı. Bunlar faydalı olmakla beraber her hastayane âcil durumlarda yeteri kadar kan bulamıyordu Beklenmedik durumlarda, el altında, hiç olmazsa, sekız aynı tıp kanun bulunması gerekiyordu. İşte böyle geniş satış kapasiteli bir kan bankası sayesinde yeteri kadar kan temini kabil olmuştur Her hastahanede banka tarafından ikmali yapılan stokları vardır. Eğer anî olarak herhangi tipten bir kan fazlaca istenirse bunu banka, gece, gündüz çalışarak yine temin eder.

Blumberg Memorial Bank aileyi bir ünite olarak kabul etmektedir. Aile efradından bir kişi bankanın istediği anda 500 c.c kan vermeği tekeffül ettiği takdirde o aile bankaya âza kaydolunmaktadır. Buna karşılık bu taahhudu kabul eden her aile, para ödeme veya aldığı kana karşılık kan verme mecburiyetleri olmadan her an ihtiyacı olduğu miktarda kan almak için bankaca garanti edilmiştir İki ay için. de banka 12000 kişiden müteşekkil 3500 aileyi âza olarak kaydetmiştir. Yine bir ay içinde 190 ünite (500 c.c lik) kan almış ve hastahanelere 165 ünite kan sağlamıştır Bankaya kayıtlı olan ailelerden bir zata, otomobil kazasından sonra parasız ve yerine kan verme mecburiyeti olmadan yedi ünite kan verilmiştir

Yurdumuzda henüz bu anlattıkları mız ayarında bir kan bankası kurulmuş değildir. Her ne kadar bazı hastahanelerimizde boş bir odanın üzerine kan bankası diye bir levha asılmış-

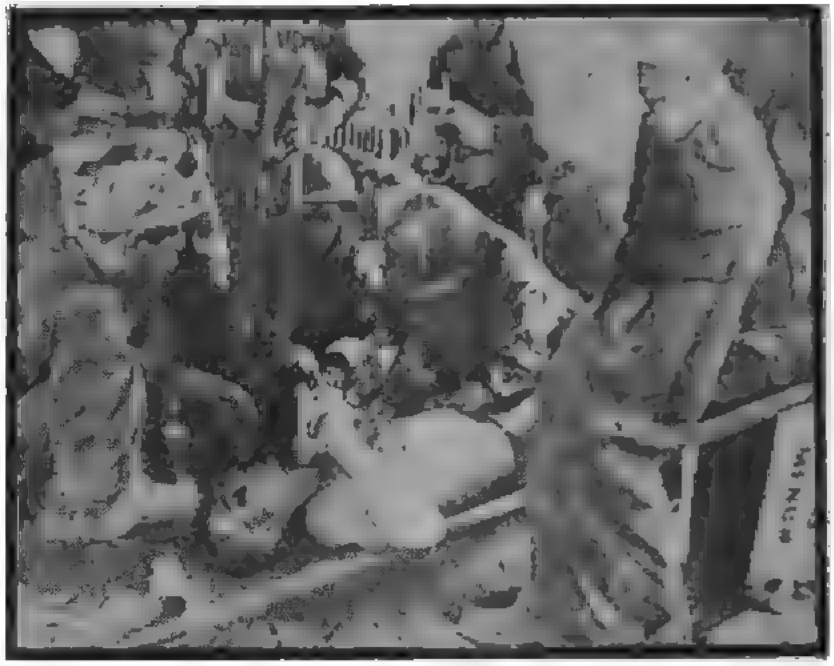

Kan Bankası cephede faaliyette

Kan yatıranlar kan çekiyor

sâ da bu nihayet pek mütevazı bir kan alma odasından ibarettir. Buz dolabı da ya vardır ya yoktur. Her an ihtiyacı kaşılıyacak bir kaç şişe kan bulmak da bir meseledir. Bu yoksûzluklar içinde hekimin bilhassa operatorün neler çektiğini hepimiz yakından biliriz. Hastahanelerimizin durumu bu olduğu gibi, Kızılayın durumu da bundan farklı değildir. Ancak geçen sene bu husus için biraz para ayrıldığını ve ilk iş olarak bir kaç hekimi kan organizasyonunu etüt etmek üzere İngiltereye gönderildiğini biliyoruz. Kızılay bu yeni teşkilâtı çok geç kalınmış olmasına rağmen kurmağa çalışırkent gözönünde tutulması gereken önemli bir mesele de propagandadır.

Bizde de propaganda

Savaş zamanlarının gerektirdiği önemli miktardaki kan ancak esaslı bir propoganda ile sağlanabilir. Organizatörlerin işini bu sıralarda vukua gelen hadiseler kolaylaşdırır. Yurd için döğuşurken sınırlarda yaralanan veya kazaya uğrayanı bir erin veya bir subayın yahud da büyük ve kalabalık şehirlerin bonbardumanı sırasında felakete uğrayan halk yığınlarının, yananların ve yarananların ıstırabını duyan vatandaşlar kanlarından bir miktar vermekle bunların kurtulduklarını ve şifaya ulaştıklarını gördükçe heyecana gelirler. O zaman zengin fakir herkeste karşılıklı yardımlaşma arzusu çok yükselmiştir. Bu sırada kan organizasyonlarının işi çok kolaylaşmıştır. Fakat daha barış zamanlarında yapılacak geniş propogandalarla halkın dikkatı bu önemli konu üzerine yöneltilmelidir Bu amaç için ilânları ve makaleler kullanabilir. Ailede, orduda, fabrikalarda, burolarda, spor teşekküllerinde, okullarda, üniversitelerde, camilerde de, bu propogondayı yapmak lazımdır Bu suretle bütün halk tabakaları, bu işini insanî amaçalarına ve millî faydalarına inandırılmalıdır. Bir yândan da, ifrata kaçmamak lâzımdır Damarından bir miktar kan veren kimseyi vicdanen ve yurdseverlik bakımından ödevini yapan bir kimse olarak goz onune almak lazımdır.

Onu bir millî kahraman, bir yurd kurtarıcısı mertebesine ulaşdırmamalıdır propoganda mutavazı, ciddî ve ağır başlı olmalı, yapılan işin önemine uymalıdır. Boylesi daha inandırıcıdır Halka açık bir dille yarahlann, kanından büyük bir kısmını kaybetmişlerin, şokelerin, yanmışlarını durumu, zamanında kan verilmezse onları tehdid eden tehlikeler anlatılmalıdır Kan vermenin bu zavallılar üzerindeki sıhrli tesiri bildirilmelidir. Bu miktar kan almanın şahsın sıhhatine hiç bir zarar vermiyeceğine halkı inandırmalıdır, kendisime nezaketle muamele edilmiş, çabucak kanı alınmış, canı yakılmamış bekletilmemiş bir kan vericinınde aileler arasında iyi bir propoganda vasıtası olacağını unutmamak lazımdır

Nihayet bizde

Kızılayın bir senaryo müsabakası açtığını, değerli kimselerden müteşekkil bir komisyonun gelen dosyaları tedkik ettiğini duymaktayız, kimi bir su baskınım, kimisi bir yer sarsıntısı felaketini canlandırmağa çalışan bu senaryoların hiç biri beğenilmemişdir. Halbuki bir kasa verme servisini, buraya gelen gönullü vatandaşları, organizasyonun işleyişini kanın donörden alındıkdan kaza yerine veya sınırlara ulaşıncaya kadar geçirdiği safhaları anlatacak şekilde hazırlanan bir senaryo herhalde daha çekici olurdu. Bütun bu propogandaların amacı daha çok gönullü kan verici bulmak ve daha fazla kan temin etmektir. Memleketimizde kendiliğinden bir hastahaneye uğrayarak kan veren kimselere pek rastlamıyoruz. Halbuki bu ödevi tuz baboya adakadar gibi yapmak lazımdır. Yan bir kimse "çacuğum şu hastalıktan kurtulursa falan hastahaneye 500 c.c kan vermek adağım olsun, diyebilmelidir. Yurddaşlarımız fedakâr insanlardır Amerikada kan bankalarına giderek, tarihin içinden gelen en mukaddes maddelerini hediye eden bir çok vatandaşlarımızın! resimlerini her gün gazetelerde görmekteyiz. Çocuklarımız kanlarının az bir miktarını değil hepsini savaş alanlarında ve son defa Korede tonlarla akıtmadan çekinmemişlerdir. Halka kan vermenin yurt için ne önemli bir ödev olduğu açık bir şekilde anlatıldığı takdirde az zamanda yer yer kan alma merkezlerinin teşekkül edeceği şüphesizdir.

Şuna da işaret etmek isterim: Kan her ırkın özellıklerini taşıyan, ona başka milletlerden ayıran vasıfları veren, veraset kanunlarının, kahramanlıkların içinde kaynaştığı fevkalâde asîl bir maddedir Hiçbir millet kendi öz kanını başkasına hibe etmez. Marshal yardımı, Truman doktrini, Eisenhovver'ın yı niyeti kanı ve plâzmayı başka memleketlere sağlayamaz. Para, silâh yardımları yapılabilir. Fakat kan o memleketin kendi öz evlâtlarının damarlarından sağlanabilir. Tümen baş tabıplığı yaptığım sıralarda, Amerikalıların sıhhiye takımlarına verdikleri sandıkların içinden plâzma şişesi çıktığını hiç bir zaman görmedim Sebebini öğrenmek gafletinde bulundum. Amerikan hekimleri susmakla yetindiler. Bu halleriyle: "Dün un en kıymetli kanı çocuklarınızın damarlarında akmaktadır. Ondan faydalanmayı öğreniniz" demek istiyorlardı—Dr E E.

* *Büyük Alman Edibi Goethe'nin hangi hastalıktan vefat ettiği katiyetle bilinmiyordu. Üstadın hususî hekimi Dr D. C. Vogel'in yazdığı hastalık belirtilerini inceleyen W. H Veil, bunun bir anjin do puvatrin krizi olduğu neticesine varmıştır.*

Bu suretle tıp dünyasının bir büyük meçhulü halledilmiş oluyor.

Gamsız Teyzenin Maceraları

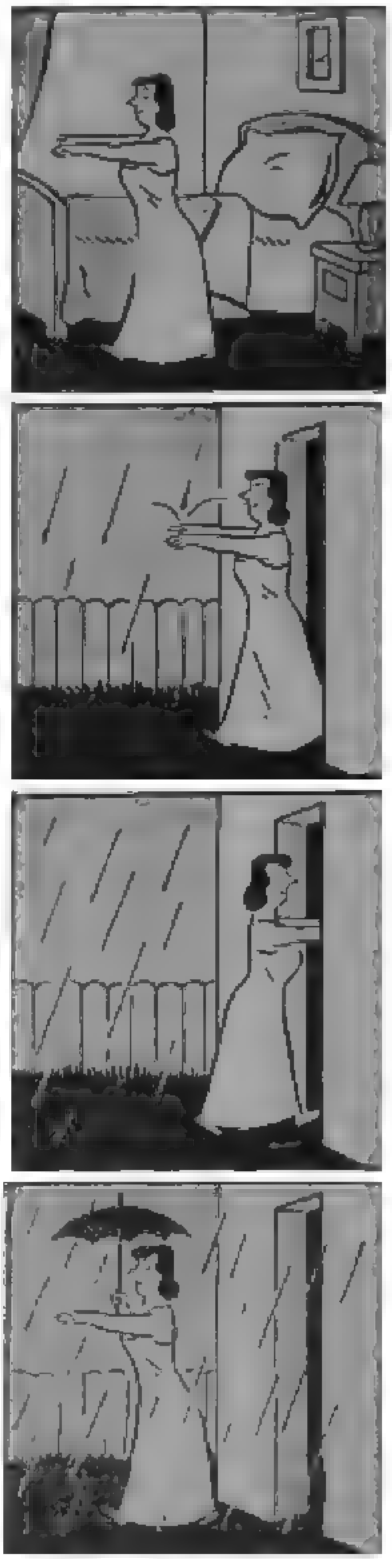

SANAT DÜNYASINDA

Radyo

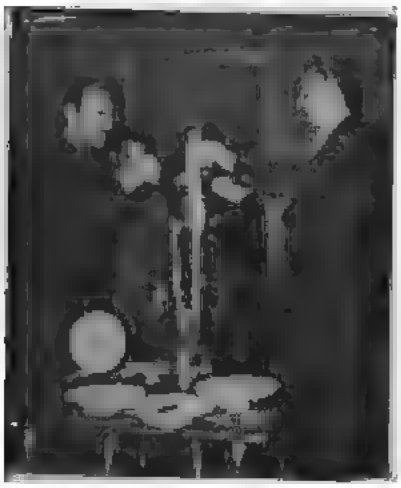

Radyoda tiyatro
Bu bir başka sanattır

Radyo Tiyatrosu

1928 senesinde, özentı kabılinden, bızde de ilk radyo tesısı kurulduu. Bu, tam mânasıyle derme çatma bir neşır ıstasyonu idi. 1936 ya kadar İstanbul ve Ankara'da aynı yarım ya malak tesıslerde muhtelif sahalarda neşrıyat yapılıyordu Bu arada devamlı bır kadro olmadan, mevcut tıyatro teşekkülerınden faydalanmak suretıle gelişı güzel temsıller de verılıyordu

Turkıye radyo difüzyon postalarının tesısınden sonra, bılhassa 1936 dan ıtıbaren, radyo tıyatrosu mevzuu ele alınarak, Ankara Radyosunda, talısısen temsıller vermek üzere, bır "Radyo Temsıl Kolu" ıhdas edıldı ve kadrosu kuruldu

Ankara Radyosu Temsıl Kolu ılk kuruluşunda kuvvetlı bır kadro ile işe başladı Fakat bazı sebeplerle bu sebeplerın polıtık olduğu söylenıyor — o kadro lâğvedıldı, 7 esas ve 6 stajyerden ıbaret olan ıkıncı bır kadro teşkıl olundu

Radyo tıyatrosunun gerektığı şekılde ele alındığı bu devırde, gerek temsıl heyetı ve gerekse temsıl olunacak radyofonık tiyatro eserlerı üzerınde cıddiyetle durulduu

Devlet radyosunda yer alacak pıyeslerde bazı vasıfların aranması mecburıyetı vazedıldı Bu evsaf ezcümle şunlardı: Radyofonık tıyatro eserlerı ıçtımaı ahlâkı, mıllî ve kültürel mevzu ve mahıyette olacağı gıbı, bır zümreye değıl, kıtleye hıtâp etmek hususıyetını taşıyacaktı

Radyoda eserlerı oynanacak yazarlara telıf hakkı verılmesı esası kabul edıldı ve bunun ıçın bır barem yapıldı

Dahası var; radyofonık pıyes yarışmaları tertıp edılerek, yazarlar teşvık olundu Numune radyo pıyesleri tabettırılerek heveskârlara dağıtıldı Bu teşvık hareketı çok müsbet neticeler verdı: İlk sekız ay ıçınde muhtelif şehırlerden 1654 radyo pıyesi gönderıldı Bu işi tetkıkle vazıfelendırılmış olan komısyon bu denemeler ıçınden 76 tanesını temsıle uygun bulduu

Mütebakı denemelerın sahıplerıne de eserlerının kusurlarını bıldıren bırer mektup gonderıldı.

Temsılı uygun görülen eserler "Radyo Temsıl Kolu" na verıldı Temsıl kolu da kendı bunyesıne göre rol bölümlerı yaparak ve sistemlı bir çalışma temposu kurarak bu ve bundan sonra gönderılen eserlerın temsılıne yıllarca devam ettı

Büyük şehırlerden pek değıl, fakat memleketın dört köşesınden daıma rağbet gördü Dünya klâsıklerının yanında; uzun ve tıtız çalışmalarla mıkrofona konulan ve mahallî mevzuları aksettıren eserler, halkın alâkasını çektığı gıbı, müsbet propaganda hızmetı bakımından da azamı faydayı sağlıyordu.

Yılardan bır yıl, — beş sene oluyor — Ankara Radyosu temsıl seksıyonu lâğvedıldı O sırada modern bır müessese olarak kurulmuş bulunan İstanbul radyosu da daımi kadro usulüne yanaşmıyarak mevcut tiyatrolardan faydalanmak yolunu tutmuştu.

Ankara Radyosu Temsıl Kolunun lâğvedılmesıne gösterılen luzum ıse şuydu

"Ankarada koskoca bır Devlet Tı-

OPERA ALBÜMÜ

Saraydan kız kaçırma

Eser — *Neşeli opera üç perde. Metin, Gottlob Stevhanie Muzık W A. Moeart. ılk defa 12 Temmuz 1782 de Viyanada temsıl edıldı.*

Şahıslar — *Konstanze (Koloratur soprano), Belmonte (tenor), Blondchen (koloratur eubret) Pedrillo (tenor) Orman (bas), Selim paşa (yalnız konuşur)*

Mahal — *Anadolu Selım Paşanın malıkânesi. Zaman' 1560 yılı. Küçük koro bale yok. Küçük orkestra (33 enstrüman). Eserin devamı 2.5 saat*

MEVZU

Birinci perde:

Sahılde Selım Paşanın köşkünün önündekı meydan Genç İspanyol asılzadesi Belmonte uzun aramalardan sonra nihayet sevgılısının nerede olduğunu öğrenmıştır Sevgılısı Konstanze ile onun oda hızmetçısı Blondchen korsanlar tarafından yakalanıp Selım Paşaya satılmışlardır Selım Paşa, Konstanze'a âşıktır ve onunla evlenmek ıstemektedır. Selım Paşanın sadık uşağı Osman da Konstanze'ın hızmetçısı Blondchen'ı sevmektedır. Nihayet Belmonte ile Pedrıllo kendılerını tanıtmaksızın Selım Paşanın hizmetıne gırerler Belmonte köşkün mımarı Pedrıllo da bahçıvan olur

İkinci perde

Selım Paşanın köşkünün bahçesı. Osman burada Blondchen ile karşılaşır ve onunla sevışmek ıster, fakat Blondchen oradan kaçar Osman sevgılısını Pedrıollo'dan kıskanmaktadır ve bundan dolayı mımar ile bahçıvandan hoşlanmamaktadır. Bu sırada Selım Paşa Konstanze ile bahçeye gelir ve yarma kadar evlenmeye karar vermesını söyler, aksı halde Korstanze ı fena akıbetler beklemektedır. Dığer taraftan Pedrıllo, Blondchen ile karşılaşır ve ona efendısının hep bırlıkte kaçmak ıçın bır plân hazırladığım soyler. Blondchen bunu hanımına bıldırmek ıçın süratle oradan ayrılır Pedrıllo kaçma plânı dolayısıyle Osmanı sarhoş eder ve daha sonra bahçede dördü buluşup bırbırlerıne olan sadakatlerını belırtırler

Üçüncü perde

Köşkün önündekı meydan Pedrıllo kaçma ışaretını vermek ıçın Konstanze'ın penceresının önune gelıp romanz'ını söyler. Vakıt gece yarısından bıraz evveldır Nihayet Belmonte ile Konstanze meydanda bırleşırler ve harekete hazır bır halde bulunan gemiye bınmek uzere sahile koşarlar. Fakat köşkün dılsızından kaçma plânını öğrenen Osman, Pedrıllo, ile Blondchen'ı yakalar, kezа bıraz sonra Belmonte ile Konstanze da yakalanır. Osman rakıplerının ıdam edılecegınden memnundur. Yakalanan kaçaklar da öleceklerını bıldıkleri ıçın bırbırlerıne veda ederler. Fakat hakıkatte çok iyi kalblı bır ınsan olan Selım Paşa, Belmonte'nın en büyük düşmanının oğlu olduğunu öğrenınce asıl bir harekette bulunarak onların hepsını affeder ve memleketlerıne dönmelerıne ızın verir Dördü de sevınç ıçınde kayığa bınıp gemiye doğru yol alırken Osman hıddetınden çılgına döner

yatrosu ve tıyatronun her bakımdan daha ehliyetli (!) kadrosu var. Sırf radyo temsilleri için bir kadro beslemektense bu işi, Devlet tıyatrosu sanatkârlanna yaptırırız. Bu suretle onlar da açıktan, bir kaç kuruş fazla alırlar ..

*
**

Gerçekten geniş bır kadro ile kurulmuş olan Devlet tıyatrosu, gerek eserlerin intihabı ve gerekse bunları radyoya monte etme işini dörtbaşı mamur bır tarzda ifa edebilirdi. İşin nazarî ve mantıkî tarafı bu idi

O halde buyurun, radyomuzu açalım ve Devlet tıyatrosu sanatkârlarının temsil etmekte oldukları bır piyesi dinliyelim.

Evvelâ oynanan eseri ele alalım. Hangi ölçülere göre seçilmiş? Maksadı ne? Kime hitap ediyor? Dünya klâsiklerinden birisi mi, yoksa millî, tarihî veya içtimaî hayatımızdan, Anadoludan, Orta asyadan bir menkıbe mi? maalesef hayır! Sadece, bır dostun bir kaç kuruş alabilmesini temin için seçilmiş bir karalama

Eserin oynanışına gelelim: Mikrofona koyan falan, efekt filân ve teknik asisten feşmekân beyler .

Eseri alıcı gözle okumamış, yardımcı seslerin nerelerde tesirli olabileceğini, hattâ nerelerde hangi müziğin ve hangi seslerin belirmesi icap ettiğini ayırmamış, sesleri tesir ve mâna bakımından plânlamamış olan bu falan, Mân ve feşmekan beylerin bu işteki rolü nedir o halde?

Şımdı bıraz da temsilde rol alan Devlet tıyatrosu sanatkârlarına bakalım. Radyo temsillerin deki rollerine ehemmiyet vererek çalışan bır ıkı sanatkârımızı tenzih ederiz. Fakat umumiyetle soylenen bir cumlede, rolün baleti ruhiyesine uyulmasından vazgecelim de bir kelimenin, hattâ bır hecenın hassas mikrofon huzurunda kafasının, gözünün nasıl varıldığına dikkat edelim. Sanatkârlar eseri okumak veya prova yapıp, tamamını dinlemek şöyle dursun; ekseriya kendi rollerini ancak eser neşredilirken veya plâğa alınırken okuyorlar, hem de birbirlerinin kem küm edişlerine gulerek...

Halbuki bır temsil sanatkârının güzel konuşması esastır. Güzel Türkçe konuşmak, ifadelerde durgu ve vurgu yanlışları yapmamak ancak mikrofon mümaresesiyle yanı prova ile kabildir

Bır radyofonik eser, eser olup dinleyiciye hitap edebilmek için, esaslı bır istihale devresi geçirmelidir.

Temsilde vazife alanların eseri tanıyıp tahlil etmeleri için okuma provası yapılır. Ondan sonra yazılıştaki ve söylenişteki yanlışları düzeltmek için tashih provası yapılır. İntibak provaları sanatkârların kendi rollerini benimseyip, diğer rol sahipleriyle akort olmasını; teknik provalar, yardımcı seslerle sanatkârların ses ayarlamalarını nihayet umumî provalar da eserin, ruhuna uygun bır ahenkle temsil edilmesini temin için yapılır Halbuki Devlet tıyatrosu sanatkârlarının verdikleri radyo temsillerinde, rolünü bile yazmamış ve hemen o anda, piyesi eline alıp, mikrofon başına geçmiş ve büyuk bir cüretle temsile ıştırak etmiş sanatkâr (!) lara tesadüf edilmiştir."

Bütün bunları açıklamakla, Devlet tıyatrosu sanatkârlarımızın hepsini bir töhmet altına sokmak maksadını güttüğümüz zannedilmesin. Katıyen! Fakat aynı zamanda yazdıklarımız birer hakikattir, vakıadır. İnanmak için de, radyo diskoteğinden bir kaç temsil plâğı alıp dinlemek kafidir.

Butun bu arızaların sanatkârlarımızın kabiliyetiyle bir alâkası olmadığını da belirtmeliyiz. Kanaatımızca bu, maddî ve ruhî sebeplerden ileri geliyor:

Radyo temsilleri için Basın , Yayın ın ayırdığı muayyen para, sanatkârlar arasında taksim edilmektedir ve bazı sanatkârlar "testiyi kıran da bir, suyu götüren de" diyorlar; bazıları ise hakikaten tıyatroda yüklü rollerin yorucu çalışmasını başarabilmek için radyoyu ihmal etmek zorunda kalıyorlar.

"Mikrofon'a koyan, etiketi ise tamamiyle bir formalite icabı bordro icabı oluyor ve bır çok sanatkar o akşam radyodaki temsili kendisinin monte etmiş olduğunu evinde radyosunu dinlerken öğreniyor.

*
**

Bugün hakikat şudur ki, bır dakikası yüzlerce liraya malolan radyo yayınlarımızda, temsil saati gelince dinleyiciler ya radyolarını kapatıyor, vahutta düğmeyi başka bir istasyona çeviriyorlar.

Hazır radyolarımızın neşriyat programları ıslah edilmek üzere ele alınmışken iyi organize edildiği taktirde hem mükemmel bir propaganda, hem de müessir bir eğitim vasıtası olan Radyo tıyatrosu neşriyatının da repertuvar ve temsil bakımlarından gözden geçirilmesi çok isabetli olur kanaatındayız T.D.

Tiyatro

Universite Tıyatrosu

Türk tıyatrosunun kotu talihi var; Shakespeare'ın dediği gibi: "mayası bozuk. "

Ne zaman ve nerede halısane niyetlerle bir teşebbüs ruhu uyansa, ya dünyaya gözünü açmadan boğulur veya kısır ve "mayası bozuk" doğar. Bu tam Meşrutiyetten beri; sarayı hümayun temsil heyetindenberi; Gedikpaşa tıyatrosundan, Ahmet Vefik Paşadanberi hep, hep böyledir. Meşrutiyette Bursada, Adanada, Trabzonda ve müteaddit defalar İstanbulda girişilen tiyatro teşebbüsleri; en iyi niyetlere rağmen bir türlü maya tutturamamışlardır. Çunkü gunün birinde mutlak ve muhakkak bir komplonun tuzağına düşmüşlerdir

Meşrutiyetten sonraki teşebbüsler de bu akibetin yolcusu olmuşlardır Otuz senedenberi bu memlekette sayısız tıyatrolar kurulmuş veya kurulmasına teşebbüs edilmiştir. Bugün, Ankaradaki Devlet tıyatrosu ve İstanbuldaki Şehir Tıyatrosundan gayri hangisi hayatıadır? Kaldı ki yasıyan-

Üniversite Tiyatrosu
Gençler kendilerini sanata verdiler

Artistlerden bir grup
İstikbalin şöhretleri mi?

ların da mayaları bozuk'

Peki ama neden bu böyle olmuştur, neden böyle olmaktadır?

Çok basit: Prensipsizlik!

Bir bakkal dükkânı bile açarken esnaf; dukkânın yerini seçmekte bazı esasları gözetir. Civardaki diğer dukkânların mesafesini, onlarda bulunan malın çeşidini, fiyat seviyesini, muhitteki halkını içtimaî durumunu ve satın alma gücünü hesaba katar Yoksa bu işi, sadece bakkal dükkânı açmaya heves ettiği için yapmaz.

Şimdi, dumanı üzerinde tüten, en saf ve makbul heyecanlarla kurulmuş bir tiyatroyu, Gençlik Tiyatrosunu ele almak istiyoruz.

İleri memleketlerin üniversitelerinde tahsisen bir de tiyatro kürsüsü vardır. Burada bir tiyatro piyesi nasıl yazılır, sahnede sanatkârın muvaffakiyeti nasıl temin edilir, esas ve yardımcı faktörler nelerdir; ayrı ayrı talebelere belletilir ve tatbiki istenir.

Darısı bizim üniversitelerimizin başına

Heri memleketlerin üniversitelerinin tatbikat sahnesi mahiyetinde birer de talebe tiyatrosu mevcuttur. Bu tiyatroların maddi ihtiyacını, üniversite idareleri temin eder. Dansı bizim ünüversitelerimizin başına —.

Üniversitede tiyatronun temel bilgisini alan yüksek tahsil gençliği, o memleket tiyatrosunun esas rüknü olan seyirciyi, müellifi ve hattâ sahne sanatkârını temin veya takviye eder.

Bizim memleketimize gelince, yukarıda da izaha çalıştığımız gibi, esasen bir hevesle, ve nasılsa kurulmuş bulunan mevcut tiyatrolarımız, millî Türk tiyatrosunu yaratacak kabiliyette olmadıklarını, geçirdikleri zaman zarfında göstermişlerdir.

Kırk yıllık İstanbul Şehir Tiyatrosu bir müze olmak iddiasındadır Komedi Fransez'e özenerek şimdi de böyle bir hevese kapıldı.

Devlet tiyatrosu ise tam, klâsik Meşrutiyet memur zihniyeti ile malûl bir teşekkül. Hem de avantajlarından faydalanıp, külfetine tahammül edemiyen bir acaip memuriyet anlayışı.

O halde, kala kala bir ümidimiz, gençliğin girişeceği yeni bir teşebbüste kalıyor. Bir hevesle değil, şuurla ve inanarak, bilerek, tetkik ederek girişilen bir teşebbüstedir.

İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği işte bu iman ve şuurla harekete geçmiş bulunuyor. Tetkik müddeti bir seneyi bulmuştur. Bir sene de tiyatronun fiilen kurulması için zaman harcanmıştır. Ancak bu teşekkülü imla dil üniversite tiyatrolarından ayıran husus: Üniversite idaresinden yardım görmemiş olmasıdır.

İstanbul Üniversitesi Gençlik Tiyatrosu, gençliğin hissettiği zaruretin eseridir. Her ne kadar hevesten ibaret değilse de taahhut hukumleri ile müesses bir himayeden mahrumdur. Ve sadece Akbank'ın mali yardımını temin edebilmiştir.

Bu hareket, bir ihtiyacın ifadesi olduğuna göre resmî yardım görebilmeli ve resmî bir teşekkül mahiyetine bürünebilmelidir. Aksi halde bu güzel ve başarılı teşebbüs için bütün söylediklerimiz ve söyliyeceklerimiz buz üzerine yazı yazmaktan farksız olur.

Yorgun aktörlerin turneleri

İstanbul Şehir Tiyatrosu senede beş ay tatil yapar Aktörler yorulurlarmış, istirahate ihtiyaçları varmış Acaba, yedi ay devam eden temsil mevsimi içinde, bir aktör kaç defa sahneye çıkar? Bunun hesabını istatistik memurlarına bırakalım. Yalnız şunu söyleyim ki dünyada en az çalışan aktörler İstanbul Şehir Tiyatrosunda bulunmaktadır.

Bu cümleyi "mensup oldukları sahne için en az çalışan" tarzında tavzih etmek daha doğru olacaktır. Çünkü yed ay çalıştıkları için yorulup beş ay tatil yapan İstanbul Şehir Tiyatrosu aktörleri, yorgunluk almak üzere turnelere çıkarlar, filmler çevirirler, dublajlara devam ederler ve mevsime, bir yıl evveline nazaran daha yorgun girerler.

Bu bir fasit dairedir.

Bu mevsim de yorgun aktorler turneler yaptılar. Komedi kısmı memleket içinde kısa bir turne yaptı. Bir kısım artistler de Gülhane parkında turneye çıktılar

Her iki turne neticesi parlak değildir

Komedi kısmının İzmir ve Ankarada verdiği temsiller ancak yorgun aktörlerin yorgunluk derecesini tesbite yaradı ve umumî merhameti çekti

Gülhane parkındaki temsillerde, genç aktörlerin de ağabeylerinin, babalarının, dedelerinin izlerinde yürüdüklerini gördük. Yani, sanatı ve halkı hiçe saydıklarına şahit olduk. Çünkü bunlardan dördü perde açılacağı dakikada, bir para ihtilâfından dolayı, sahneye çıkmadılar, kendilerine inanarak seyretmeğe gelen halkın biletleri iade edildi.

Bu sanat şekavetinin neticesi ne oldu? Zayıf, çok zayıf bir idareye sahip olduğunu bir kere daha ispat eden Şehir Tiyatrosu idaresi, bu dört aktörü, onbeş gün sahneye çıkartmıyacakmış Ceza bundan ibaret.

Sebebi ne olursa olsun, bir aktorun, perde açılacağı dakikada, sahneyi bırakıp gitmesini, artık tiyatro ile alâkasını kesmesini icap ettirir. Bu, dünyanın her yerinde böyledir

Amma, dünyanın hangi yerinde yedi ay oynar görünüp beş ay tatil yapan tiyatro vardır?

Az kalsın unutuyorduk. Ankarada da var. Halbuki. Ankaranın Türkiye Cumhuriyetine yeni başkent seçilmesinin sebeplerinden başlıcası, İstanbuldan uzaklaşmak idi

Edebiyat

Bir Türk Akademisi için

Bu sene başında memleketimizi ziyaret eden Fransız Akademisi âzasından tanınmış Edib George Duhamel Türkiye intibalarını neşretmeğe başlamıştır Yakında onları bir kitap halinde de toplayacaktır.

George Duhamel'in temas ettiği me-

seleler arasında bir Türk akademisi yapılması da vardır. Böyle bir ihtiyacın bir yabancı tarafından duyulup teklifin ondan gelmesi, genç muharrirlerimizden çoğunu şaşırtmış, kendilerinden evvelki nesiller hakkında haklı tenkidlerde bulunmalarına sebep olmuştur. Fakat şunu hatırlatalım ki, bundan çeyrek asırdan daha fazla bir müddet önce bir Türk akademisi kurulması için teşebbüslere geçilmişti. Akademi âzası olarak isimleri bahis mevzuu olanlar arasında Abdülhak Hâmid, Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi, Ahmet Haşim, Ziya Gökalp, Mahmut Sadık, Ahmet Refik, Cenap Şahabeddin, Mehmet Rauf, Celâl Sahir — bu isimlerin onlerine şimdi birer merhum ilâvesi icap ediyor — Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşad Nuri Güntekin, Ruşen Eşref Ünaydın, Yahya Kemal Beyatlı, Fazıl Ahmet Aykaç, Ercümend Ekrem Talu, Fuad Köprülünün isimleri vardı.

Tabiî daha bir çokları.

Fakat örf ve dil inkılâpları o tarihe tesaduf edince akademi mevzuu, tam mânasiyle yersiz kaldı. Acaba öyle mi idi? Akademi, harf inkılâbına değilse bile dil inkılâbına belki muarız olurdu, belki ifrata düşülmesine mâni olur, belki de rücuu önlerdi. Bu hususta, henüz, katî bir şey söylenebileceğini sanıyoruz. Yalnız akademinin, yerini, bugunkü adı ile Dil Kurumuna, yani Fransız akademisi örneğinden busbütün başka bir akademiye bırakmış olduğunu biliyoruz.

George Duhamel, akademi meselesini ileri surerken acaba bunları bilmiyor muydu? Belki evet, belki hayır. Herhalde, bugün bu mevzuu tekrar ele alabiliriz kanaatındeyiz. Türk Dil Kurumu ve Türk akademisi, ayrı ayrı mefhumlar ifade etmek gerektir.

Plastik sanatlar

İstanbula bir müze yapılacak, Fakat...

İstanbulda, Atatürkün irşadı üzerine, Dolmabahçe sarayının bir kısmında resim ve heykel müzesi açılmıştı.

Bu, bizim, bırıcık sanat muzemizdir.

Fakat bina, ahşap olduğu için içinde elektrik yakmak, yangın tehlikesini önlemek maksadiyle yasak edilmiştir. Bu itibarla, muzede teşhir edilen eserleri münasip ve kâfi ışık altında görmek imkânı yoktur. Çünkü hem bine muze olarak yapılmamış, hem de içerisi loştur, onun için, kış mevsimi, günün çok mahdut saatlerinde yazın ise, ancak saat beşe kadar ziyaret edilebilir ki, bu İstanbul gibi bir büyük şehirde plâstik sanatlar müzesinin yalnız ismen mevcut oluşu demektir.

Uzun zamanlardır yapılan teşebbüsler neticesinde, galiba şehir yani muze kazanabilecektir. Bu hususdaki tereddudümüz, iyi niyetlerin tahakkukuna hemen daima engeller konulmak âdetimizden ve bir işi yaparken bir başkasını bozmak huyumuzdan ileri geliyor. İstanbul Şehir Meclisi, yapılması tasavvur edilne resim ve heykel muzesine, Taksimdeki Tenis ve dağcılık kulubünün bulunduğu sahayı tahsis etmiş, öyle ki, müze tesisi gibi güzel bir teşebbüs, memleketimiz sporunda kimseye yük olmadan muvaffakiyetler gösteren, İstanbulu, dünya sporunda, milletlerarası merkezlerden biri halıne getiren bir kulübün kaldırılmasını icap ettirecek.

Şimdi, vaziyet budur İstanbulun bir plâstin sanatlar müzesine ihtiyacı aşikârdır.

Aynı İstanbulun milletlerarası tenis turtualarî dünya merkezlerinden bir oluşuna kimsenin itirazı yoktur. Peki neden dolayı birinin tahakkuku, ötekinin ortadan kalkmasını icap ettirsin?

Bu suallerin cevabını verdiğimiz gün, idarecilik sırrını halletmiş olacağız.

Babıâli Kapısı

Resim ve heykel müzesinde, Unesco tarafından tertip edilen bir Japon estampları sergisi açıldı. Amma teşhir edilen estamplar, hakikileri değil, renkli röprodüksiyon'larıdır. Yani kopyaları.

Havadisi, gazeteler şöyle verdiler: "Resim ve heykel müzesinde orijinal Japon estampları renkli röproduksiyonları sergisi açılmıştır."

Dünyadan Haberler

Bayreuth'da Wagner sergisi

Bayreuth — Aylarca süren çalışmalardan sonra, Bayreuth sarayındaki daimi Wagner sergisi açılmış bulunmaktadır. Sergide, Bayreuth'un festivlinin başlangıç tarihi olan 1876 dan 1953 yılına kadarki hâdiselerin tabloları yer almıştır. Keza Wagner'in Parsifal operasının mühim bir kısmını bestelemiş olduğu kuyruklu piyanosu da sergide teşhir olunmaktadır.

Richard Benz 70 yaşında

Heidelberg — Tanınmış muharrir ve kültür tarihçisi Dr. Richard Benz Heidelberg'de 70 inci yaş yıldönümünü kutlamıştır. Onun Alman ve batı kültürüne ait yazmış olduğu eserler daima takdir kazanmıştır. 1953 yılında son eseri olan "Alman Klâsizminin Devri" dolayısiyle Heidelberg İlim Akademisine âza seçilmişti.

Warner Kruus'a nişan

Berlin — Federal Almanya Cumhurbaşkanı Theodor Heuss, 70 yaşına basması dolayısiyle tanınmış aktör Warner Krauss'a büyük hizmet nişanını tevcih etmiştir.

Sovyet kemancısının konseri

Berlin — Tanınmış Sovyet violonisti Prof. David Oistrach, geçenlerde Batı Berlinin konser salonunda bir resital vermiş ve programda Tacaikowsky, Brahms ve Mozartın eserlerinin bulunduğu bu resital çok alkışlanmıştır.

HAFTANIN PORTRESİ

Bir Amerikalı Türk sanatkâr

Şirin Lau
Hem sıfat, hem isim

Size Bayan Lau'yu takdim ediyoruz. Bu genç kadın — güzel olduğunu ilâveye lüzum yok çünkü görüyorsunuz — bir Amerikalı sahne sanatkârıdır ve on piyesle baş kadın rolü oynamıştır. Bayan Lau, kendisinin şimdiki soy adıdır. Asıl adı Şirin Devrim'dir ve İzzet Melih Devrim'in kızıdır. Şirin Devrim 1946 da Amerikaya tahsile gitmiş, Barnett College de Columbia üniversitesinde tahsil etmiş, orada mektep arkadaşı tiyatro müellifi ve aktör Wesley Lau ile tanışarak evlenmişlerdir.

Şirin Lau, sanatkâr bir aileye mensuptur. Annesi, tanınmış ressam Fahrünnise Zeyt'tir. Ressam ve seramist Fureya Kılıç ile kardeş çocuklarıdır. Gravürleri ile tanınmış ressam Aliye Berger teyzesi, "Halikarnos Balıkçısı" dayısıdır. Pariste bulunan ressam Nejat da Şirin Lau'un kardeşidir.

Şirin Lau'nun, Haldun Dormen tarafından hazırlanmakta olup temmuzun 28 inde temsile başlanacak Goldon 'nin eserinde rol alması muhtemeldir. Bu komedi, memleketimizde ilk defa olarak "Orta tiyatrosu" tarzında Kadıköy rıhtımında bulunan yeni otelin salonunda verilecektir.

SPOR ALEMİNDE

Güreş

Sırtı yere değmeyen pehlivan

Ankara Kulübüne deveni edem askerler bir defasında, yeni bir arkadaşlarını beraberlerinde getirir ve hocaya, bunun da bölükte önüne geleni devirdiğini, hattâ bölukler arasında yapılan musabakada rakiplerini altettiğini soylerlerdi.

Sene 1937 idi. Erlerin izinli çıktığı günlerden birinde Ankara Güreş Kulubüne giden heveslıler beraberlerinde yüzünden kan damlayan, gözlerinden ateş saçan, çevik ve gürbüz bir er getirdiler.

"49 . 50 okka gelırım" diyen bu genç Anadolu çocuğunu soyup bas. küle çıkardıkları zaman ibre 67 kilonun üzerinde durmuştu.

Güreş kulubunde tatbık edılen serbest veya Groke.rometf stılı güreş kaıde ve oyunlarının yabancısı olan bu acar pehlıvanın adı Yaşar'dı

Daha ılk egzersizde amansız bır kuvvete sahıp olduğunu anlatmıştı.

Hocaya babası gıbı bağlandı, saygı duydu ve sevdı

Hoca, Yaşar'a tatbık edeceği rejımi tesbıt etmek ıçın güreş üzerındekı bılgi ve tecrübesını anlamak ıstedi.

Yaşar, "kendımı bıldım bıleli güreş tutarım" dedi. Kendıne has mahsup, fakat mert edası ile konuşuyordu.

"Önceleri sokak aralarında güreşırdık. Yavaş yavaş çayıra naklettık ışı Bız de pehlıvanların güreş tuttukları yerlere gıder, kendı aramızda takımlar kurup karşılıklı güreşırdık. Allaha şükür şu güne kadar çayırda gözyüzüne bakmadım "

Ankara Gureş Kulübunde bır seneden kısa bır zaman ıçindekı çalışması sonunda, kı ayrı kıloda, o zamanın şampıyon pehlıvanları ile yaptığı musabakaları kazanmıştı. 67 kıloda Yusuf Aslan, 73 kıloda da Sadık Doğancı yenılmışlerdı.

Genç güreşçı Yaşar Doğu'nun bu ılk muvaffakiyeti ona ıstıkbal ufuklarını açtı. 1939 Greko Romen dünya şampıyonası seçmelerınde üzerınde az konuşulan namzet Yaşar'dı. Oslo'da yapılan bu musabakaların netıcesınde takımımız beşıncı, ferdî tasnıfte ise Yaşar Doğu kılosunda ıkıncı olmuştu. 1940 martında İstanbulda yapılan Balkan şampıyonası Yaşar Doğu'nun ikıncı beynelmılel karşılaşması ıdı. Bu ımtıhandan hem takımımız hem de Yaşar bırıncılıkle mezun oldular. Yaşar bu karşılaşmada 66 kıloda güreşıyordu Altı sene sonra onu 73 kilo şampıyonu olarak alkışlıyorduk. O sırada Mısırda serbest ve Greko Romen karşılaşmalarında takımca galip gelmış, Yaşar da 73 kılonun bırıncısi olmuştu. Aynı senenın eylulunde İsveçte yapılan dünya şampıyonasında da şampiyonluğu kazanmıştı. Bu tarihten sonra gureşımız dünya mınderlerınde bır otorıte olarak sık sık alkışlandı Prag'da Greko-Romen, Londra olımpıyatlarında her ıkı stılde tekrar tekrar dünya şampıyonluğunu kazandık

Yaşar Doğu'nun yaşı ılerledıkçe bunyesındeki değışıklık kilosunun artmasından ıbaret kalıyordu, ezıcı kuvvetinden bır şey kaybetmıyordu,

1949 senesınde 79 kilo olduğu zaman bır Avrupa turnesıne çıktı, Serbest ve Greko.Romen güreşler yaptı: İtalyada bırıncı geldi. İsvıçre'de de bırıncı oldu. İsveçte ve Belçıkada yaptığı güreşleri de daıma kazanarak, bırıncılığı elden bırakmadı. Mılî güreş takımımız ise o senelerde yaptığı güreşlerı daıma kazanıyordu. Serbestte hep bırıncı idi. fakat Greko-Romen de bazan ıkıncılıge düştüğü de oluyordu

Mayıs 1949 da dunya şampıyonası İstanbulda yapıldı Yaşar bu musabakalara 79 kilo ile gırdı ve dünya şampıyonu oldu. 1950 de yapılan şampıyonaya ıştırak edemedı ama, o sırada dünyanın bır başka yerınde "Türk gibi kuvvetlı" meselını ıspat etmekle meşguldü: Dost Pakistan mılletının gönlunü fethedıyor, en güvenılen Pakıstanlı pehlıvanları bırer bırer mınderlere seriyordu.

Bu arada dünyada kımsenın yenmesıne ıhtımal verılmeyen Kala'yı da mağlûp etmekten geri kalmamıştı

Her şampıyonluk hıkâyesının sonunda "acaba bundan sonra mağlûbıyeti tattı mı?" der gıbı bir merak gırıyor ınsanın zıhnıne; şu son dört senenın hıkâyesını Yaşar'ın kendı ağzından nakletmek daha tatmınkâr olur kanâatındayız

"1951 deki Fınlandıya karşılaşmalarında 87 kiloya çıkmıştım. Rakıplerım çok ıyi hazırlanmış, dünyaca favorı gosterılen güreşçılerdı. Ben bu güreşlerde evvelallah şampıyon oldum. Takımımız da bırıncı geldi. Arkasından hepınızın bıldığı 1952 olımpıyatları hâdısesi gelıp çattı Hangi uğursuz dü-

Bari bu fırsatı kaçırmıyalım

Tevfik Ünsı

Dünya kupasında tasfiyeye uğramamızın üzerinden aşağı yukarı, bır ay kadar bır zaman geçtı. İnşa allah bu satırları okuduğunuz sıralarda artık dunya kupasının yıkıcı dedıkoduları bırakılmış ve ortada mevcut bir dâvanın hallı ıçın musbet faalıyete geçilmiş olur. Türk futbolunun kalkınma dâvası. Bu dâvada artık eskı federasyon başkanı ve arkadaşları sadece munakaşayı değıl, yardımcı rolü oynarken, matbuatın da yol gostericılık vazıfesi yapması ve şımdıkı federasyonun da bu fikırleri toplayarak tenkidlere cevap yerıne bir kalkınma programı hazırlığına geçmesi lâzımdır. Dünya futbolünde İngılızler kadar şöhret yapmış olamayız; fakat bu işi onlar kadar yıne objektif olarak ele almak kudretını gosteremıyoruz. İsvıçreden ayrılmadan dedıkoduları bir kenara bırakıp bir kalkınma dâvasını etüd etmeğe başlayan İngılızler, gelecek dunya şampıyonluğu ıçın cesaretle namzetlıklerını koyuyorlar.

Yapılacak ış o kadar çok kı karşılıklı netıcesız munakaşalar davaya ıhanetten başka bır şey değıldır Bugune kadar, 50 senelik mazısi olan futbolumuzun ılerlemesi ıçın bazı musbet ışler görüldü; fakat hâdıseler temelsız bir çatı kurmağa kalkıştığımızı gösterdi. Şımdi yeni baştan bir temel üzerine bu defa sağlam bir yapı kurmağa bakalım. Yıkılan çatıdan yeni binamıza yarayacak parçaları gözden gıçererek kullanalım, fakat elbırlığı ile, hıslere değıl de hesapla bulunmuş kıymetlere dayanarak sağlam zıyanı yok, fakat mütevazi bır bına kuralım

Yeni bir şeyler ıcat etmeğe lüzum yok, ortada duran muvaffak olmuş metodları bünyemıze ve varlığımıza en uygun şekılde kullanalım

Dünyanın hıçbir yerinde bulunmayan bir spor ıdare tarzımız var. Futbol federasyonumuzun penceresi ancak bir kaç şehıre açılır. Mahalle aralarında bıle bu memlekette futbol oynanır, sadece 50 futbolcu adı bılırız. Yüz bınlerce futbol meraklısı hoca ıster saha ıster, teşkılât ıster, kulüp ıster, hattâ bir meşın top ıster Dünyanın en acaıp lıkleri sonunda, düzınelerle şampıyon takım sıralarız, şampıyonluklarının ısmi şehır hudutlarını aşamaz, yıldız sıfatını verdığımız bir çok futbolcularımız olun yıldızlığı sadece kendılerıne münhasır sayarlar. Genç kabılıyetler buluruz, onları öyle yetıştırırız kı. beynelmılel pıyasaya değıl, başımızın üstüne çıkarırız. Ecnebı teması yaparız, esas gayemız yenmek, hakemle, seyırcı ile, yazarlarımızla sadece yenmektır. Yenılırız hedefimız mağlubıyetten ders almaktan zıyade bırbırımızı yemek olur. Yıkılana daha ıyı yapmak ıçın düşündüğümüz olur, fakat ah bu benlık davası! Ne yapılacak ışı göstereni, ne de gösterılenı aydınlatır, ne de esas davayı ortaya koyar.

İşte bütün zaafımız, noksanlarımız, çürük temelımiz bu defa bütün çıplaklığı ile ortaya çıktı, ne olur bunu fırsat bılelım de bu kere olsun, futbolumuzu kurtarmak fırsatını elden kaçırmıyalım!

Yaşar Doğu ve talebeleri
Şampiyonluktan hocalığa

günceye kurban edildiğimize hâlâ akıl erdiremiyorum. Dâva şahısların değil, memleketin dâvası idi. Ben ve diğer arkadaşlarım olmadan da şampiyonayı kazanmak kabildi.. Fakat işin tertip ve tatbik şekli çirkindi. Daha doğrusu önceden hazırlanmış bir komplo idi.

Başımıza gelecekleri önceden hissetmiş ve bu hissiyatımı da o zamanki Maarif Vekiline bildirmiştim. Fakat Vekil asla böyle bir şeye ihtimal vermediğini beyan etti ve sonunda da olan oldu."

Yaşar Doğu halen 39 yaşındadır ve 5 çocuk babasıdır. Millî güreş takımımızın antrenörlüğünü Şevkle yapıyor. Güreşimizin istikbalinden çok emin ve memnun. Bu hususta şöyle diyor:

"Bazı ufak tefek isteklerimiz var. Onları yerine getirmeğe uğraşıyoruz ve müzaheret de görüyoruz. Evvelâ aslanlarımızın karınlarını doyurmak, içtimaî durumlarını düzeltmek icap eder. Pehlivanın karnı tok oldu mu, sırtı yere gelmez. Takımımız daima şampiyon, olabilir.

Bir pehlivan şampiyon olur da, madalyasını eline alırsa, iş bitmiş sayılmaz. Madalyayı aldıktan sonra, geçmişi unutup, zaferi unutup, sanki hiç bir şey kazanmamış gibi, tekrar, nasıl şampiyon olacağını düşünürse, işte asil o adanı, şampiyondur ve tekrar şampiyon olacağından emin olabilirsiniz. Kazanılan zaferin sarhoşluğuna kapılıp hiç bir zaman işi gevşetmemeli"-N.Ü.

Atletizm

Kül tarlasından Avrupa İdare Heyeti Üyeliğine

İşte, Türkiyede atletizm!

Atletizm sahalarımız

Memleketimizde hakikî anlayışla atletizme tahsis olunmuş tek bir saha yoktur. İstanbul stadlarında sadece koşulara, Ankara stadında ancak atlama ve koşulara müsaade olunursa da dördüncü kümenin son dakikada beliren bir futbol maçı karşısında dahi, hattâ bir milli atletizm karşılaşması stad dışı bırakılabilir.

Koşu pistlerimiz

Memleketimizde mevcut pistlerin en iyisi, tam anlamiyle bakımsız ve bir kül tarlasından ibaret olan Ankara 19 Mayıs Stadı pistidir. Gün olur ki bu pistin üzerinden saatlerle resmigeçit tonlarla ışıldak, projektör, tank, kamyon vesaire geçirilir. Her normal pist gibi taşıma kudreti 400 kilogram olduğundan drenajı tamamiyle çökmüş durumdadır. Kışın futbol sahasından alınarak üzerine atılan tonlarla kar aylarla kalır ve en nihayet kamyonlarla kaldırılır.

Daha başka pistler:

İstanbulun Mithatpaşa pistinin alt tabakası üst tabakasına intibak edememiş durumdadır. Adana pisti bakımsızlıktan beton hâline gelmiştir. Mersin pistinde doğrudan doğruya blokajın üzerinde yarışılmaktadır. Afyonda atlama yerleri betonla çevrilmiştir.

Atmalara bir bakış

Mızrak otu deler, disk çimi keser, gülle çukur açar, çekiç atmak haram! Bu anlayış stad müdürlerimizde mevcutken, hiç bir vakit homojen bir takım toparlamamıza imkân yoktur. Almanyada, Amerikada, Finlândiyada, İngilterede, İtalyada, Fransada ve daha 40 küsur yerde atıcıların staddan kovulduğunu, stadların ise bahçivanlık bilgisi dahi pek mahdut olan kimseler tarafından idare edildiği görülmemiştir.

Atlayıcılar az şanslı

Hipodromlarımızda atlarımızın yanı başında kovuluncaya kadar çalışırlar. Çim üzerinde yumuşatıcı idman yapmaları elzemdir. Lâstik ayakkabıları stadlarda futbol kramponunun yapmadığı tahribatı yapar bilinir. Hafif sıçramalarla otu tazyik altında bırakarak bükmek, affi kabil olmıyan bir günah! Çim yetiştiricileri otun kuvvet bulması için 200. kilogram ağırlığında silindir Çekerek istifade ederler. (Sariye dağlarımız kalıyor. Atmalar yokuş aşağıya yapılmaz ama sıçrama talimleri yokuş yukarıya yapılabilir. Feragat ederek atlayıcılarımızın aldıkları neticeler: Yüsekek atlama 1.91, uzun atlama 7.35, üçadım atlama 15.075 dir.

Koşucularımız geçer akçe

Onlar atletizmimizin talihli grupu! Bizde pist adiyle tanınan toprak

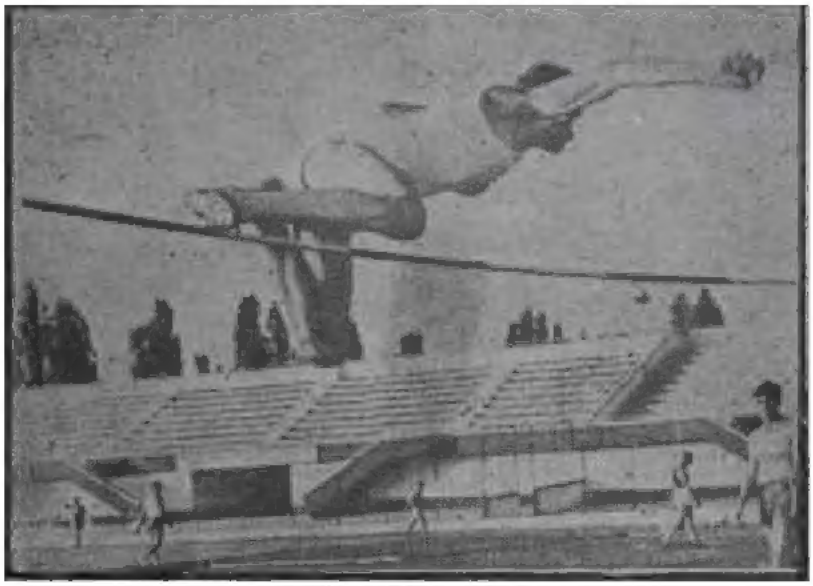

Çerin *yüksek atlıyor*
1.84

koşu yerleri kefyî olarak haftada 1 veya günde 24 saat koşucuya, açık tutulur. Kırlar yedek pistimizi teşkil eder. Derecelerimiz 100 metreden maratona kadar beynelmilel kıymet taşır. Mütemadiyen dış memleketlere yarışmak üzere davet olunan koşucularımız istenilen birincilikleri kolayca almaktadırlar. Şurada ve burada gerimizden büyük şöhretler gelmiş ve çocuklarımıza geniş bir pay ayrılmıştır. Dolayısiyle atletlerimiz içerde nisbeten fukara, fakat dışarda zengindirler. 100 metrede 1.6; 800 metrede 1.52.1; 1500 metrede 3.51.6; 5000 metrede 14.36; maratonda 2 saat 31 dakika çalışma şartlarımızla kıyas kabul etmez birer kıymet teşkil eder. Bu derecelerin bir mânası daha vardır ki bu mâna atlete değil, Türke mal edilmiştir, şöyle ki:

"Matbuattan öğrendiğimize göre İsviçrede yapılan son futbol kongresinde İngiliz delegesi Türkiyenin bir Asya devleti olduğunu ileriye sürmüş ve mümessilimizi heyet âzalığına kabul ettirmemiştir. Buna mukabil 52 milletin iştirakiyle yapılan beynelmüel Atletizm Federasyonu Kongresinde derecelerimizle, durumumuzla, netice ve kabiliyetlerimizle Türkiyenin bir Avrupa devleti olarak tanınması gerektiğine ittifakla karar verilmiş, bu keyfiyet aynen Beynelmüel Amatör Atletizm Federasyonunun nizamname. sine madde olarak geçirilmiş, Türk Atletizm Federasyonu Başkanı, Beynelmilel Amatör Atletizm Federasyonu Avrupa İdare Heyeti Üyeliğine yedi azadan biri olarak, ilk önce iki yıl için, ikinci kongrede de daha dört yıl için seçilmiştir."

İşte bizde atletizmin hakikî çehresi, işte feragatli ve vefakâr atletlerimizin ıstıraplari, başarıları ve inanılmaz durumları.

Futbol

Karanlıkta kör döğüsü

Ankarada gece maçları tertiplendi. Futbol meraklıları, üst üste iki gece yapılan bu maçlarla meraklarını tatmin etmek imkânını bulacaklarını zannettilerse de emektar 19 Mayıs stadyomuna toplanmış bulunan kalabalık bir seyirci kitlesi, futbol zevkini tatmin şöyle dursun, meşin topu görmekten mahrum kaldı.

Memleketimizde ilk defa meşhur Taksim stadında, bundan 15 - 16 sene evvel yapılan gece maçları büyük bir alâka toplamış olmasına rağmen devam ettirilmemiş ve tarihe karışmıştî. Ankaraya hisbetle çok daha büyük imkânlara malik bulunan İstanbulda, bilhassa böyle ölü sezonlarda mâli bakımdan sıkıntı içinde kaldıklarında şüphe olmayan profesyonel kulüpler dahi bunu tatbike imkân bulamazlarken Ankaralı futbol severlere böyle bir imkân yaratmaya çalışmak tabiî ki takdirle karşılanacak bir şeydir. Fakat gece maçından maksat, maçların gece karanlığında oynanmasına çalışılmak değildir. Geçen hafta yapılan gece maçlarını seyretmek üzere stadyoma gelenler. Orgeneral Nutettin Baransel'in himmetiyle temin edilmiş 4 tane ışıldağın, kapalı tribünün tavanından akseden ışığı altında, yirmi üç insan siluetinin kâh saha ortasında, kâh kale ağızlarında toplanıp dağılmalarından başka bir şey görmediklerine göre buna futbol maçı demek, fazlasiyle iyimserlik olacaktır. Sahanın ancak kapalı tribünü tarafındaki kısmının 1-2 metresi loş, diğer tarafları zifiri karanlık içinde bulunduğundan hakemlerini bile görmeden idare ettiği bu maçlara verilecek en münasip isim olsa olsa, kör doğuşudur.

Ancak her yeni teşebbüsün bidayetinde zuhur edecek aksaklıkların zamanla telâfisinin mümkün olduğu da bir hakikattir. Bu itibarla deneme mahiyetinde kabul ettiğimiz gece maçlarının birincisi fiyasko ile neticelenmiş de olsa, ilerisi içini ümitlerimizi kesmiş değiliz. Maddî ve manevi faydaları aşikâr olan bu maçların tertibi için ciddî ve büyük bir teşkilâtın 29 Mayıs Stadyomunda gerekli tertibatı almak ve tesisatını bizzat yaptırmak kararında olduğu da kulağımıza geldikte sonra Ankara futbol severlerini gözü aydın olsun.

Geceler gebedir derler... Hele biraz daha bekliyelim bakalım! —NA.

Ankarada gece maçı
Saha değil, tribün aydınlatılmıştı

SÜMERBANK
ALIM VE SATIM MÜESSESESİ

Sermayesi: 25.000.000 TL.
Merkezi: İstanbul Bahçekapı Sümerhan
Telgraf adresi: SÜMERTEKS — Telefon No. 24316

Ankara, İstanbul, Beyoğlu, İzmir, Adana, Kayseri, Malatya, Trabzon, Samsun, Konya, Eskişehir, Erzurum, Diyarbakır, Bursa, Sıvas, Elazığ ve Zonguldak'da toptan ve perakende satış yapan mağazaları vardır.

Amasya, Balıkesir, Burdur, Edirne, Gaziantep, Nazilli, Kars ve Van'da depoları mevcuttur.

Sümerbank mamûllerinden her türlü pamuklu ve yünlü dokuma, pamuk ipliği, yün ve kroşe yün ipliği, suni ipek, kanaviçe, kınnap ve selofan kâğıtları satar.

Sümerbank fabrikalarının bilcümle malzeme ihtiyaçlarını mübayaa eder.

BU SENE DE

en zengin banka ikramiyelerini

TÜRKİYE İŞ BANKASI dağıtıyor!

30 BAHÇELİ ev

ÇEKİLİŞ TARİHLERİ:

1 MART
3 MAYIS
1 TEMMUZ
25 AĞUSTOS
1 KASIM
30 ARALIK

3305 kişiye çeşitli ve zengin para ikramiyeleri

cem'an **1.500.000** LİRA İKRAMİYE

Hesabınızda daimi olarak en az 150 lira bulundurunuz

TÜRKİYE İŞ BANKASI

sizin bankanızdır